

Gemeente Amsterdam
Bureau Onderzoek en Statistiek

Samenleven met verschillen in Nieuw-West

**Spanningen en vertrouwen in Slotervaart, Osdorp Midden en
Slotermeer-Zuidwest**

Ron van Wonderen
Jolijn Broekhuizen

m.m.v.

Josca Boers, Ellen Lindeman, Nienke Laan, Merel van der Wouden, Freek Hermens

RvanWonderen@verwey-jonker.nl
j.broekhuizen@os.amsterdam.nl

Amsterdam, februari 2012

Inhoud

Samenvatting	5
Aanleiding	5
Slotervaart	5
Osdorp	10
Slotermeer-Zuidwest	15
Tot slot	20
Inleiding	23
Onderzoeksopzet	24
Buurtselectie onderzoek twintig buurten	24
Veldwerk kwantitatieve onderzoek	26
Veldwerk kwalitatieve onderzoek	28
Leeswijzer	29
1 Spanningen en vertrouwen in de buurt	31
1.1 Ervaren spanningen in de buurt	31
1.2 Over welke groepen niet positief wordt gedacht	34
1.3 Spanningen tussen verschillende groepen	35
1.4 Ervaren spanningen naar herkomst en leeftijd	36
1.5 Vertrouwen in de buurt	38
1.6 Redenen voor gevoelens saamhorigheid	40
1.7 Ontwikkeling van sfeer tussen bevolkingsgroepen in buurt	40
1.8 Samenvatting	41
2 Risicofactoren in de buurt	43
2.1 Botsende leefstijlen	43
2.2 Gebrek aan contacten met andere herkomstgroepen	45
2.3 Ervaren onveiligheid en criminaliteit	46
2.4 Samenvatting	48
3 Beschermende factoren in de buurt	51
3.1 Tevredenheid over optreden stadsdeel en politie	51
3.2 Hoe het samenleven in de buurt kan verbeteren	53
4 Kwalitatieve verdieping	55
4.1 Spanningen en vertrouwen in Slotermeer-Zuidwest	56
Introductie	57
Spanningen en risicofactoren	59
Beleid en beschermende factoren	64
4.2 Spanningen en vertrouwen in Osdorp	70
Introductie	71
Spanningen en risicofactoren	71
Beleid en beschermende factoren	75

4.3 Slotervaart	84
Introductie	85
Spanningen en risicofactoren	85
Beleid en beschermende factoren	91
4.4 Aangrijpingspunten voor beleid in stadsdeel Nieuw-West	95
Bijlage 1 Veldwerk bewonersenquête	99
Bijlage 2 Populatie onderzochte buurten	101
Bijlage 3 Spanningen en vertrouwen in 20 onderzochte buurten	103
Bijlage 4 Correlaties risicofactoren	106
Bijlage 5 Respondenten kwalitatieve verdieping	109
Bijlage 6 Literatuur	111

Samenvatting

Aanleiding

Amsterdamse stadsdelen willen graag meer inzicht verkrijgen in de aanwezigheid en achtergrond van spanningen en sociaal vertrouwen in buurten. Zij willen graag weten welke beschermende- en risicofactoren er zijn om de juiste maatregelen te kunnen treffen.

Door middel van een onderzoeksubsidie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie hebben het Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam (O+S) en het Verwey-Jonker Instituut in 2011 hiertoe een verdiepend onderzoek uitgevoerd in twintig buurten in vijf Amsterdamse stadsdelen: Nieuw-West, West, Oost, Zuid en Zuidoost. Het onderzoek is uitgevoerd met wetenschappelijk ondersteuning vanuit de Leerstoel Veiligheid en Burgerschap van de Vrije Universiteit.

O+S heeft de uitvoering en rapportage van het kwantitatieve onderzoek onder 872 bewoners in Nieuw-West voor haar rekening genomen, het Verwey-Jonker Instituut de kwalitatieve verdieping onder professionals en bewoners. De kwantitatieve en kwalitatieve bevindingen in stadsdeel West worden in deze samenvatting per onderzoeksbuurt besproken: Slotervaart, Osdorp en Slotermeer-Zuidwest¹.

Slotervaart

Spanningen en vertrouwen

Op basis van de meetinstrumenten kan geconcludeerd worden dat in Slotervaart² door 38% van de bewoners (redelijk) veel spanningen ervaren wordt en door 29% (redelijk) weinig vertrouwen. In vergelijking tot de buurten die in de andere stadsdelen zijn onderzocht, is er in Slotervaart sprake van relatief veel spanningen en relatief weinig vertrouwen. De percentages voor spanningen en een gebrek aan vertrouwen zijn wel vergelijkbaar met Slotermeer-Zuidwest, het percentage bewoners dat veel spanningen ervaart ligt in Slotervaart echter wat lager: 7% versus 13%. Bijna een op de drie bewoners geeft aan dat er in de buurt bevolkingsgroepen wonen waar men niet zo positief over denkt; en bijna een kwart van de bewoners zegt dat spanningen in de buurt ervoor zorgen dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen het contact met elkaar mijden. Ook dit zijn relatief hoge scores voor spanningen in de buurt.

¹ In het kwantitatieve onderzoek is naast de drie onderzoeksbuurten ook een referentiebuurt in beschouwing genomen om de resultaten in de onderzoeksbuurten te kunnen duiden. Deze referentiebuurt is in het kwalitatieve onderzoek niet meegenomen en zal daarom ook geen deel uit maken van deze samenvatting.

² Jacob Geelbuurt en de Jacques Veltmanbuurt Zuidwest (F85ce).

Risicofactoren

Verschillende opvattingen schoonhouden portiek en buurt

Bijna de helft van de bewoners uit Slotervaart geeft in de enquête aan dat er spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt bestaan als gevolg van verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt. Eenzelfde percentage stelt dat er rommel op straat wordt achtergelaten en dat vuilnis te vroeg buiten wordt gezet. Volgens een derde van de bewoners zijn er meningsverschillen over het onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten. Ook uit de interviews komt naar voren dat het schoonhouden van de buurt en vooral het achterlaten van vuil in portieken een groot probleem is in Slotervaart. Net zoals in Slotermeer-Zuidwest en Osdorp vinden bewoners het moeilijk elkaar op dit gedrag aan te spreken. Aan portieken wonen veel nationaliteiten; taalverschillen, gebrek aan integratie en culturele verschillen maken het lastig om effectief afspraken te maken. Er wordt mede hierdoor door bewoners (te) veel naar de corporaties gekeken als het gaat om het schoonhouden van de binnenruimtes. Ook op straat wordt afval regelmatig niet goed aangeboden: afval en ook grofvuil worden te vroeg buitengezet en huisvuil wordt bijgezet bij containers. Tevens gooien bewoners rommel te makkelijk op de grond.

Overlastgevend en brutaal gedrag van jongeren en kinderen

In Slotervaart signaleert bijna de helft van de bewoners spanningen tussen jongeren en ouderen (47%). Jongerenoverlast leidt volgens 31% van de bewoners geregeld tot spanningen met andere bewoners. Bewoners uit Slotervaart geven vooral aan dat volgens hen de volgende maatregelen kunnen bijdragen om het samenleven in de buurt te verbeteren: minder hangjongeren op straat (30%) en meer toezicht ouders op kinderen op straat (26%).

Uit gesprekken komt naar voren dat de overlast van jongeren (schelden, brutaal gedrag, naroeven en geluidsoverlast) door bewoners soms intens wordt beleefd, met name als men er regelmatig mee wordt geconfronteerd en als de overlast intimiderend is. In de afgelopen jaren is vooral in de Jacob Geelbuurt fors ingezet op het tegengaan van overlast; jongerengroepen zijn aangepakt waardoor de jongerenoverlast is afgenomen. In de Jacques Veltmanbuurt signaleren professionals echter dat de jongerenoverlast weer iets toe lijkt te nemen. Ook staat er een voetbalkooi waar jongeren rondhangen; kinderen durven hier niet te spelen omdat de jongeren ze niet tolereren.

Hiernaast rapporteren relatief veel bewoners dat er in Slotervaart te weinig toezicht is op kinderen en dat kinderen te weinig gecorrigeerd worden door hun ouders (38%). Uit de kwalitatieve verdieping blijkt dat bewoners overlast ervaren van spelende kinderen. Veel kinderen spelen zonder toezicht buiten, zijn tot laat op straat aanwezig en zijn moeilijk aanspreekbaar. Soms durven kinderen niet buiten te spelen omdat ze bang zijn voor andere kinderen en jongeren. Pesten, ruzies en ander ongewenst gedrag komen veel voor.

Aanwezigheid van achter de voordeur problematiek

Slotervaart kent veel gezinnen met lage inkomens, een laag niveau van integratie en moeilijkheden op het gebied van taal, armoede en opvoedingsproblematiek. Het gevolg is

dat vaker overlast wordt gegeven door deze gezinnen (en hun kinderen) en dat men hierop niet eenvoudig aanspreekbaar is.

Verskillende opvattingen omgangsvormen en gedrag

Botsende omgangsvormen en normen en waarden tussen bevolkingsgroepen zijn voor een deel van de bewoners uit Slotervaart aanleiding voor een 'onprettig gevoel' (23 en 20%). Uit interviews komt naar voren dat er ergernissen zijn tussen bewoners over het elkaar niet groeten, de andere kant uitkijken bij het passeren op de trap, laat gasten ontvangen, kinderen die tot laat in het portiek spelen en geluidsoverlast. Uit gesprekken komen ook spanningen naar voren tussen de veelal oudere bewoners in de laagbouw die moeten omgaan met 'nieuwkomers' die andere opvattingen hebben over wat wel en niet kan in de buurt. Tenslotte is er sprake van verschillende omgangsvormen en leefstijlen tussen kopers en huurders. In delen van Slotervaart zijn huurwoningen verkocht, waardoor huurders en kopers door elkaar in dezelfde blokken wonen.

Tekortschietende publieke familiariteit en weerbaarheid

Uit de enquête blijkt dat 40% van de bewoners uit Slotervaart vindt dat er weinig contact is tussen verschillende culturen in de buurt. Het gebrek aan contact zorgt er, in combinatie met taalproblemen, achter de voordeurproblematiek en gezinnen die alleen bezig zijn met 'overleven,' voor dat bewoners in Slotervaart weinig zelfredzaam zijn. Ze vinden het moeilijk overlast en irritaties zelf op te lossen. Het ervaren van spanningen heeft voor een niet onbelangrijk deel te maken met dit (on)vermogen om iets aan overlast of ander ongewenst gedrag te kunnen doen.

Diversiteit

Relatief veel bewoners signaleren wel eens spanningen tussen groepen bewoners met verschillende religieuze achtergronden in Slotervaart (23%). Naast het zeer multiculturele karakter van de buurt wordt in het verdiepend onderzoek door bewoners en professionals ook gewezen op de vroegere aanwezigheid van het Islamitisch College in de buurt. Deze school trok – orthodox islamitische – leerlingen uit heel Nieuw-West en ook uit andere stadsdelen. Deze scholieren waren prominent in het straatbeeld aanwezig, hetgeen ook overlast met zich mee heeft gebracht.

Beschermende factoren

Beleid op criminaliteit, onveiligheid en overlast

Uit interviews komt naar voren dat in de afgelopen jaren de politie, het stadsdeel en enkele wijkpartijen (zoals Streetcornerwork) de overlast en criminaliteit van jongeren in Slotervaart zijn tegengegaan. De "Jacob Geelgroep" is inmiddels uit elkaar gevallen, en de veiligheidssituatie in de buurt is hierdoor beter dan een aantal jaren geleden. Ook de verslavingsproblematiek in de buurt is gericht aangepakt, wat heeft bijgedragen tot een vermindering van de overlast.

Zichtbaarheid en benaderbaarheid buurtregisseur

De buurtregisseurs zijn een belangrijke beschermende factor voor Slotervaart. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunten bij problemen.

Preventief beleid jongeren en kinderen

In Slotervaart wordt ambulant veldwerk uitgevoerd door Streetcornerwork. Zij spreken jongeren in de leeftijd 12-22 jaar aan en bieden begeleiding of verwijzing. Hiernaast zijn ook straatcoaches actief. Het sportbuurtwerk is -zeer beperkt- actief. Voor kinderen zijn er naschoolse activiteiten op de Huizingaschool. Volgens professionals zouden kinderen in de leeftijd van 8-14 jaar meer prioriteit in het beleid moeten krijgen zoals begeleide sport- en spelactiviteiten voor 8-12 jarigen en is behoefte aan meer positieve rolmodellen in de buurt (zoals jongeren uit de eigen buurt die als stage of bijbaan activiteiten begeleiden).

Aanpak achter de voordeur problematiek

In Slotervaart heeft de achter de voordeur aanpak al jaren prioriteit, de wijk is hierin een van de koplopers in de stad. De achter de voordeur aanpak wordt uitgevoerd op basis van het Sociaal Investeringsprogramma (SIP). Het SIP is een 'achter de voordeur'-project dat als doel heeft om hulpverlenende instanties en mensen met problemen beter met elkaar in contact te laten komen. De 'bewonersadviseurs' bellen bij alle huishoudens in een straat aan en spreken met bewoners over werk, inkomen, woning en opvoeding. Hiernaast is er in Slotervaart sprake van specifieke achter de voordeur problematiek waar allochtone vrouwen mee kampen binnen een context van lage integratie; vrouwen spreken de taal niet, weten zich niet te redden en komen het huis nauwelijks uit. Effectieve opvoeding en toezicht op kinderen wordt hierdoor lastiger. Een belangrijk initiatief aanwezig in de wijk dat zich op de emancipatie van deze vrouwen richt is Nisa 4 Nisa.

Integrale vernieuwing sociaal, sociaal-economisch en fysiek

Voor de Jacob Geelbuurt werken De Alliantie het stadsdeel aan een plan voor integrale vernieuwing. De vernieuwing zal betrekking hebben op in ieder geval de domeinen sociaal, sociaal-economisch en fysiek, waaronder sloop-nieuwbouw van enkele honderden appartementen. Bij uitvoering kan dit plan positief uitpakken voor het samenleven in de buurt, omdat meerdere risicofactoren worden geadresseerd waaronder achter de voordeur problematiek en overlast op het niveau van portieken.

Versterken publieke familiariteit

In Slotervaart is vanuit De Alliantie aandacht voor het vergroten van publieke familiariteit en informele sociale controle. Door de Alliantie zijn portiekgesprekken gevoerd met bewoners die aan eenzelfde portiek of trap wonen om wederzijds begrip tussen de bewoners te vergroten en onderlinge spanningen te verminderen door afspraken te maken of om er achter te komen wat er leeft in een buurt.

Ontmoetingsplekken

In de Jacques Veltmanbuurt buurt zijn enkele ontmoetingsplekken voor bewoners, waaronder buurtcentrum Het Anker. In de Jacob Geelbuurt worden volgens professionals en geïnterviewde bewoners ontmoetingsruimtes gemist. Het Huis van de Wijk zal een ontmoetingsplek voor bewoners kunnen zijn, hoewel het qua locatie net buiten de onderzoeksbuurt komt.

Eigen kracht van bewoners

De eigen kracht van bewoners om *zelf* bij te dragen om het samenleven te verbeteren en spanningen in de buurt te voorkomen, is aanwezig bij een beperkt deel van de bewoners

in Slotervaart. Mensen die 'overleven' of een laag niveau van integratie hebben, nemen veelal niet deel aan activiteiten, het heeft voor veel bewoners geen prioriteit. Hier staat tegenover dat er wel degelijk een potentieel aanwezig is in de wijk voor (meer) eigen inzet door bewoners. Niet iedereen hoeft actief te zijn, een klein aantal sterke bewoners kan al veel in gang zetten; voorbeelden van zulke bewoners zijn in het verdiepend onderzoek aangetroffen. Ander voorbeeld is dat in de Jacob Geelbuurt vier actieve bewonerscommissies zijn, waarvan er drie zijn gekoppeld aan de corporaties. Deze organisaties organiseren soms activiteiten waar ook de buurt in bredere zin iets aan heeft. Recent is er op initiatief van een van de vier bewonerscommissies bijvoorbeeld een schoonmaakactie gehouden in samenwerking met de scholen. Er liggen kansen om dit vaker te doen. Ook de sterke buurtbetrokkenheid in de hofjes in de laagbouw biedt volgens professionals kansen voor de wijk.

Aandachtspunten voor de toekomst

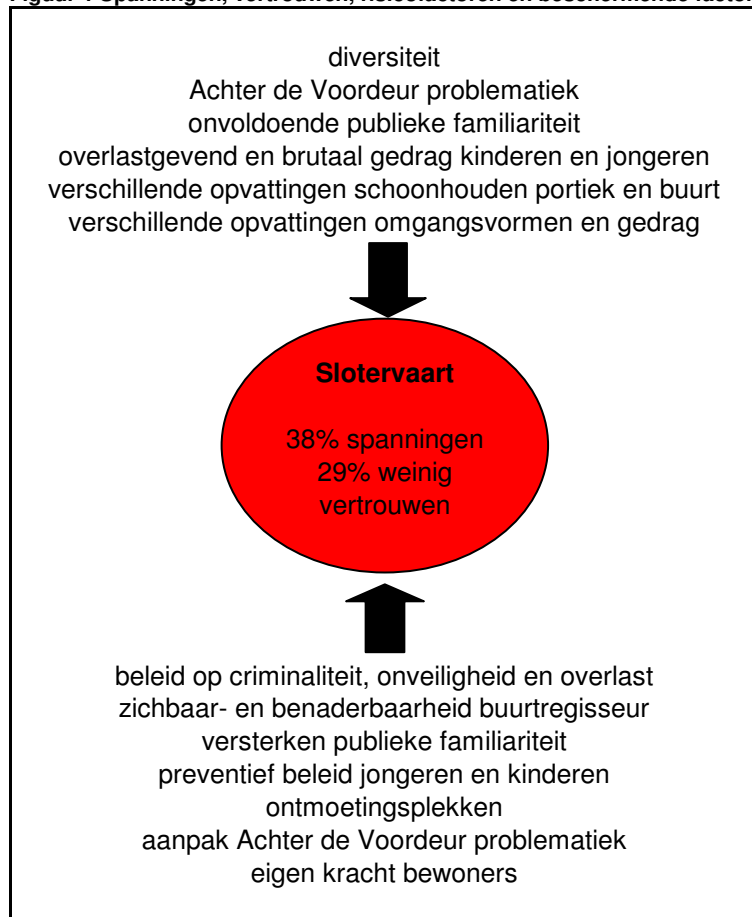
Het beleid en de beschermende factoren in Slotervaart adresseren voor een groot deel de problematiek. In Slotervaart zijn veel organisaties aanwezig, waaronder corporaties, diverse scholen, naschoolse opvang, diverse welzijn- en zorgaanbieders, Streetcornerwork, straatcoaches en jongerenwerk, etcetera. Jongerenoverlast wordt geadresseerd door het beleid en voorzieningen. Buurtregisseurs zijn vaak op straat aanwezig, kennen veel mensen, verbinden en zijn aanspreekpunt bij problemen. De corporaties, in het bijzonder De Alliantie, zijn belangrijke spelers met betrekking tot het tegengaan van de risicofactoren in de wijk –zoals gebrek aan informele sociale controle en overlast -. Andere belangrijke beschermende factoren zijn een intensieve aanpak van achter de voordeur problematiek vanuit het stadsdeel, de ouderkamer en naschoolse activiteiten voor kinderen van de brede Huizingaschool, en de organisatiekracht bij een deel van de bewoners. De beleidsvoornemens van De Alliantie en het stadsdeel voor vernieuwing van de Jacob Geelbuurt is *bij uitvoering* een belangrijke beschermende factor voor de buurt *in de komende jaren*. Deze beleidsvoornemens sluiten aan bij de risicofactoren in de buurt. *Aandachtspunten* die uit de interviews naar voren komen zijn dat volgens professionals de samenwerking en de informatie uitwisseling nog niet altijd optimaal is in de wijk. Het vernieuwingsplan van de Alliantie en het stadsdeel biedt de mogelijkheid de risicofactoren die onderliggend zijn aan spanningen meer integraal aan te pakken en daarmee meer synergie aan te brengen in het betreffende beleid in Slotervaart. Andere aandachtspunten zijn begeleide sport- en spelactiviteiten voor 8-12 jarigen; positieve rolmodellen voor kinderen en jongeren (zoals jongeren uit de buurt die activiteiten begeleiden); meidenactiviteiten; en het vergroten publieke familiariteit en weerbaarheid van bewoners. Taal, integratie en 'lik op stuk' beleid is een kernpunt bij de oplossing van problemen.

Grafische samenvatting

Figuur 1 geeft de bevindingen in Slotervaart grafisch weer. Boven de buurt staan de belangrijkste risicofactoren, onder de buurt de belangrijkste beschermende factoren. De kleur van de buurt geeft aan hoe de ervaren spanningen en vertrouwen in Slotervaart zich verhouden tot de andere buurten uit het onderzoek. Slotervaart heeft een rode kleur, wat

betekent dat er in deze buurt in verhouding tot de andere onderzochte buurten heel veel spanningen en heel weinig vertrouwen is³.

Figuur 1 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren Slotervaart

Osdorp

Spanningen en vertrouwen

Het spanningenmeetinstrument laat zien dat in Osdorp⁴ door 30% van de bewoners spanningen tussen bevolkingsgroepen worden gesignaleerd en ervaren. Zowel de aanwezigheid van spanningen als het hebben van een laag sociaal vertrouwen is in Osdorp minder hoog dan in de twee andere onderzoeksbuurten in Nieuw-West: Slotervaart en Slotermeer-Zuidwest. Als we Osdorp daarentegen vergelijken met de onderzochte buurten in de andere vier stadsdelen (West, Zuid, Zuidoost en Oost) dan is er in Osdorp wel sprake van relatief veel spanningen en weinig vertrouwen.

³ De ervaren spanningen en vertrouwen zijn hiervoor per buurt geïndexeerd en samengevoegd. Toekenning van kleuren vindt plaats op basis van de standaarddeviatie. De kleur oranje wordt toegekend indien de indexscore hoger is dan 100, maar de afwijking van het gemiddelde binnen één standaarddeviatie valt. De kleur rood wordt toegekend bij afwijkingen van meer dan één standaarddeviatie. Bij de kleuren licht- en donkergroen geldt hetzelfde principe, maar in dat geval is de indexscore lager dan 100.

⁴ Osdorp Midden

Contactvermijding of conflicten worden door een klein percentage van de bewoners uit Osdorp waargenomen (18 en 17%).

Risicofactoren

Overlastgevend en brutaal gedrag van jongeren en kinderen

Ongeveer een derde van de bewoners in de enquête zegt dat overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt. Daarnaast signaleert 41% van de bewoners wel eens spanningen tussen jongeren en volwassenen. Ongewenste gedragingen van jongeren op straat betreffen onder meer schelden en brutaal gedrag, bekladding, en geluidsoverlast. Uit interviews komt naar voren dat sommige bewoners zich geïntimideerd voelen door de aanwezigheid van jongeren, vooral als ze wel eens door hen worden nageroepen. Ook negatieve ervaringen met het aanspreken van jongeren werken lang door bij bewoners. Er zijn enkele hangplekken in de buurt, zoals aan de Tussenmeer (voor de avondwinkel). Ook hangen jongeren in de portieken van flats. In de afgelopen jaren is het soms onrustig geweest met jongeren in de wijk. Volgens professionals is de overlast van jongeren afgenomen, hier is ten eerste door de politie en straatcoaches met succes extra inzet op geweest, ten tweede is er een convenant opgesteld tussen buurtbewoners en hangjongeren.

In de enquête geeft 42% van bewoners aan dat kinderen vaak tot laat in de avond buiten spelen; hiernaast vindt een derde van de bewoners dat er te weinig correctie is van de kinderen door ouders. Dit zijn opmerkelijk hoge percentages. Bewoners geven ook relatief vaak aan dat het samenleven in de buurt zou kunnen verbeteren als ouders meer toezicht uitoefenen op hun kinderen. Uit interviews met bewoners en professionals komt naar voren dat er in de wijk veel kinderen buiten op straat zijn. Er zijn veel speelpleinen, die vaak dicht zijn gelegen op de huizen, wat vooral in de zomer voor geluidsoverlast zorgt. Hiernaast gedragen kinderen zich soms bijdehand en brutaal op straat, naar bewoners maar ook naar elkaar. Kinderen spelen uit zichzelf niet altijd op een harmonieuze manier samen. Er is weinig handelend toezicht door ouders. Tevens blijkt dat sommige kinderen niet buiten durven te spelen omdat ze niet worden getolereerd door andere kinderen.

Sommige professionals maken zich zorgen om de groep jongeren in de buurt die verstandelijk licht beperkt zijn (LVB-ers). Deze jongeren zijn vaak wel streetwise maar hebben voor het overige beperkingen, waardoor ze minder makkelijk aansluiting vinden op het aanbod van jongerenwerk. Ook geven enkele professionals aan dat er bij sommige meisjes sprake is van verborgen problematiek. Deze meisjes kunnen met hun vragen en problemen thuis niet terecht. Het jongerenwerk richt zich vaker op jongens dan meisjes, het aanbod voor meiden zou volgens professionals wel wat meer mogen.

Verschillende opvattingen over omgangsvormen en gedrag

Van de bewoners uit Osdorp geeft een deel aan dat verschillende omgangsvormen en verschillende normen en waarden hen een onprettig gevoel geven (15 en 20%). Uit interviews komt naar voren dat vooral bij oudere autochtone bewoners uit Osdorp sprake is van spanningen door botsende omgangsvormen. Deze oude bewoners hebben de buurt zien veranderen. Ze zijn veel contacten kwijt geraakt, waarvoor bewoners uit andere culturen terugkwamen. Deze 'nieuwkomers' hebben andere leefregels die deze ouderen

niet willen accepteren en die door hen als overlast wordt ervaren, zoals toeteren op straat, midden op de straat staan kletsen en 'niet rustig' de trap oplopen.

Verschillende opvattingen schoonhouden portiek en buurt

In Osdorp leiden verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt volgens bijna de helft van de bewoners voor spanningen tussen bevolkingsgroepen. Bewoners uit Osdorp geven ook vaak aan dat er rommel op straat is en vuilniszakken te vroeg worden buiten worden gezet of dat er meningsverschillen zijn over het onder- en schoonhouden van portieken en trapruimten.

Onvoldoende publieke familiariteit

De meeste woningen in Osdorp zijn portiekflats en appartementengebouwen waar bewoners van een groot aantal nationaliteiten samenleven op een kleine oppervlakte. De enquête laat echter zien dat er volgens vier op de tien bewoners uit Osdorp weinig omgang is tussen verschillende culturen in de buurt. Ook uit interviews komt naar voren dat burens elkaar geregeld niet (her)kennen. Dit gebrek aan publieke familiariteit leidt er toe dat bewoners terughoudend zijn in het elkaar aanspreken op ongewenst gedrag. Bewoners durven dit niet goed, of ze weten niet hoe ze dit effectief moeten doen. Hierbij spelen taalverschillen, een gebrek aan integratie en achter de voordeur problematiek ook een rol. Mensen kroppen uiteindelijk hun ergernissen op. Bij aanhoudende overlast en irritaties kunnen bewoners wederzijds spanningen gaan ervaren.

Geluidsoverlast moskee

In Osdorp-Midden zijn in een betrekkelijk klein gebied meerdere moskeeën gevestigd. Rond deze moskeeën gebeurt nooit iets, ze vallen niet op bij bewoners, met uitzondering van één moskee. Bij deze moskee zijn er wel fricties met bewoners. Deze worden niet veroorzaakt door religie of religieuze uitingen van de moskee, maar door de geluidsoverlast van bezoekers die vooral door nabij wonende oudere autochtonen worden ervaren. De moskee heeft inmiddels maatregelen genomen om de overlast te beperken.

Achter de voordeur problematiek

Osdorp kent, vergelijkbaar met Sloterveer-Zuidwest, gezinnen met lage inkomens en moeilijkheden op het gebied van integratie en taal, armoede en opvoedingsproblematiek. Interviews laten zien dat gezinnen vooral bezig zijn met 'overleven' en hierdoor minder betrokken zijn bij de buurt en de burens. Ouders houden weinig toezicht op hun kinderen en weten niet altijd wat hun kinderen doen en met wie ze omgaan. Het risico op burenoverlast en overlast van jongeren en kinderen neemt hiermee toe. Daarnaast is in Osdorp sprake van achter de voordeur problematiek bij ouderen. Het gaat dan vaak om autochtone ouderen, zij raken geïsoleerd in de buurt en vereenzamen.

Beschermende factoren

Projecten gericht op kinderen en jongeren

In Osdorp zijn verschillende voorzieningen en activiteiten die zich richten op jongeren. Er wordt ambulant veldwerk uitgevoerd door het jongerenwerk, zoals Streetcornerwerk. Zij spreken jongeren in de leeftijd 12-22 jaar aan en bieden begeleiding of ondersteuning (zoals verwijzing) bij problemen. Daarnaast heeft Combiwel een aanbod aan jongerenwerk. Twee jongerencentra zijn net buiten de buurt gelegen. Op het gebied van

sport- en spel is er een Cruiffcourt aanwezig in de wijk en zijn er veldjes en pleinen om te voetballen. Sportbuurtwerk is beperkt aanwezig op een aantal pleintjes in de buurt. Voor kinderen worden in brede school de Kikker naschoolse activiteiten georganiseerd. Ook is er het Huiskamerproject waar kinderen onder begeleiding van vrijwilligers kunnen spelen en zo nodig gecorrigeerd worden. Wel wordt door verschillende professionals aanbod gemist voor kinderen die niet op de brede school zitten.

Ontmoetingen tussen bewoners, bevorderen publieke familiariteit

Ontmoetingen tussen bewoners, jong en oud, kunnen in Osdorp als beschermende factor voor spanningen in de buurt gezien worden. Activiteiten die goed passen bij de problematiek in de buurt zijn 'iets positiefs' doen door kinderen en jongeren, en het functioneren van 'rolmodellen' in de buurt. In Osdorp lopen –of hebben recent gelopen– diverse projecten op dit gebied, meer dan in veel andere onderzoeksbuurten. Voorbeelden zijn Portiekportiers, Straatportiers, Klussenproject, Sportscouts, Jongerenplatform, en andere –vaak kleine– projecten.

Ter illustratie, het 'Klussenproject' is een project waarin buurtbewoners ouder dan 60 jaar of mensen met een beperking de mogelijkheid krijgen een beroep te doen op hulp van een jongere uit de buurt bij klusjes buitenshuis. Hiernaast is er in Osdorp sinds 2006 het jongerenplatform ZWK (ZuidWestKwadrant) die de kloof tussen jong en oud wil dichten door activiteiten te organiseren voor de buurt. In Osdorp zijn verder enkele ontmoetingsplekken voor bewoners, waaronder de BuurtEntree van Stadgenoot, multifunctioneel centrum De Serre, brede school de Kikker en het nieuw geopende buurtcentrum De Hood (gevestigd net buiten de onderzoeksbuurt). De corporaties spelen in Osdorp een belangrijke rol bij het versterken van publieke familiariteit, bijvoorbeeld door het organiseren van Portiek- en Galerijgesprekken. Ook helpen ze om afspraken te maken wat wel en niet toegestaan is in de semi-publieke ruimte.

Ouder Kind Centrum (OKC)

In het OKC in Osdorp zijn verschillende organisaties op het gebied van ouders en kind gevestigd, waaronder een opvoedingssteunpunt. Gezien de opvoedings- en opgroei-problematiek in de buurt is het OKC een belangrijke voorziening en beschermende factor voor de buurt.

Zichtbaarheid van professionals

Uit interviews komt naar voren dat de aanwezigheid van 'bekende gezichten op straat', zoals de huismeesters van de corporaties, een beschermende factor is tegen spanningen in Osdorp. Professionals van organisaties die jarenlang in een buurt werken, die worden gekend door bewoners en het vertrouwen hebben van bewoners, kunnen vaak effectiever een corrigerende of bemiddelende rol spelen bij conflicten of ongewenst gedrag.

Overigens is door professionals en bewoners aangegeven dat in de afgelopen jaren 'bekende gezichten' zijn verdwenen en dat meer worden ingezet op de continuïteit hiervan. Ook de buurtregisseur is een belangrijke beschermende factor voor Osdorp. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunt bij problemen.

Eigen kracht bewoners

Bewoners kunnen *zelf* bijdragen om het samenleven te verbeteren en spanningen in de buurt te voorkomen. Uit gesprekken blijkt dat er in Osdorp zeker sprake is van 'eigen

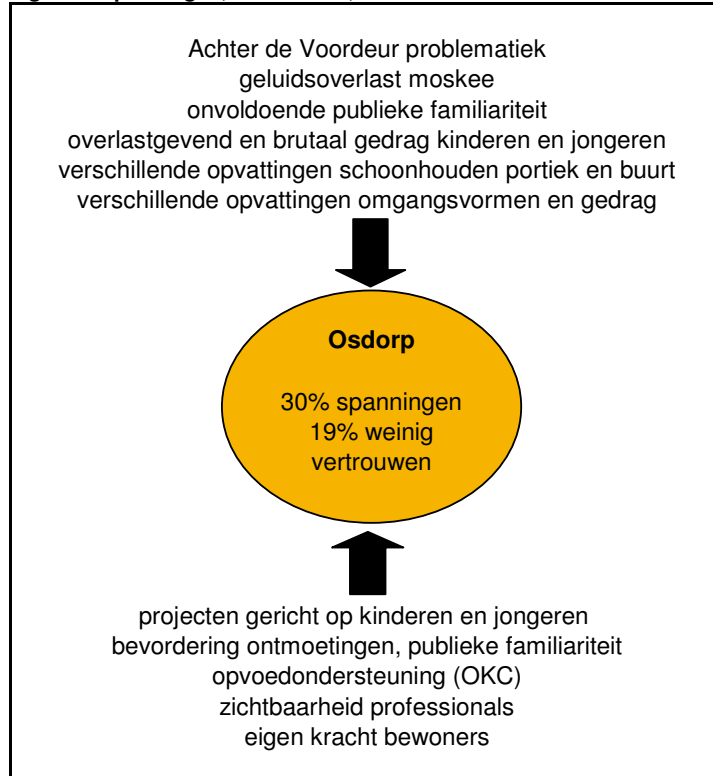
kracht' bij bewoners. Vanuit met name ouders zijn enkele initiatieven opgestart die aansluiten op risicofactoren in de buurt, zoals de Opvoedambassadeurs en het Huiskamerproject. Ook studenten zijn in potentie 'krachtige' bewoners. In Osdorp wordt van deze kracht gebruik gemaakt: studenten krijgen gratis woonruimte, in ruil voor tien uur maatschappelijke activiteiten per week in Osdorp.

Aandachtspunten voor de toekomst

Het beleid en de beschermende factoren in Osdorp adresseren voor een groot deel de problematiek. Jongerenoverlast wordt geadresseerd door het beleid en voorzieningen. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunt bij problemen. Er zijn naschoolse activiteiten voor kinderen. De kracht van bewoners om op portiekniveau meer rekening met elkaar te houden en aldus spanningen te voorkomen wordt geadresseerd door corporaties (portiek- en galerijgesprekken en huismeesters). Osdorp bezit 'eigen kracht' bij een deel van de bewoners (zoals het 'huiskamerproject' en 'opvoedambassadeurs'), meer dan in veel andere wijken. Voor de wijk is deze eigen kracht een belangrijke hulpbron voor het verbeteren van het samenleven in de wijk, ook voor de komende jaren. *Aandachtspunten* die uit de interviews naar voren komen zijn voorzieningen voor meiden, begeleide activiteiten voor 8-14 jarigen en een meer integrale benadering van de risicofactoren. In Osdorp-Midden zijn een groot aantal organisaties aanwezig en er zijn veel activiteiten in de wijk. Dat is op zichzelf een beschermende factor, veel van deze activiteiten hebben immers een match met de in de wijk aanwezige risicofactoren. Het overzicht, de afstemming en de informatie-uitwisseling is echter niet altijd optimaal. Hiernaast kent de wijk een geschiedenis van veel kleine projecten met een tijdelijk karakter, er is volgens professionals behoefte aan meer continuïteit.

Figuur 2 vat de bevindingen in Osdorp grafisch samen.

Figuur 2 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren Osdorp

Slotermeer-Zuidwest

Spanningen en vertrouwen

Op basis van de meetinstrumenten kan geconcludeerd worden dat in Slotermeer-Zuidwest⁵ 39% van de bewoners (redelijk) veel spanningen ervaart en 29% (redelijk) weinig vertrouwen. In vergelijking tot de andere onderzoeksbuurtten in Nieuw-West en tot de buurten die in de andere stadsdelen onderzocht zijn, ervaren bewoners in Slotermeer-Zuidwest relatief veel spanningen en weinig vertrouwen. Ook contactvermijding (26%) en conflicten tussen culturen (19%) worden waargenomen in Slotermeer-Zuidwest.

Risicofactoren

Overlastgevend en brutaal gedrag van jongeren en kinderen

Overlastgevend gedrag van jongeren een belangrijke risicofactor voor spanningen in Slotermeer-Zuidwest. Ongeveer vier op de tien bewoners geeft in de enquête aan dat overlast van jongeren voor spanningen zorgt en dat er spanningen zijn tussen jongeren en volwassenen in de buurt. Een aanzienlijk deel van de bewoners voelt zich soms of vaak onveilig (41%). Bewoners uit Slotermeer-Zuidwest geven in de enquête aan dat het

⁵ Slotermeer Zuid en Noordoever Sloterpas (F77ab).

samenleven in de buurt kan verbeteren wanneer er minder hangjongeren op straat komen en er meer toezicht is van ouders op kinderen op straat.

Uit verdiepende interviews komt naar voren dat er hangplekken aan de Noordzijde, Couperusstraat en de rand van het Gerbrandypark zijn. Ook de pizzeria en scooterwinkel trekken veel jongeren aan. In de avond worden deze plekken druk bezocht. De meeste jongeren die hier komen zijn nadrukkelijk aanwezig, maar echte overlast komt volgens enkele professionals eerder van jongvolwassenen van 18-30 jaar dan van de jongeren. Onveiligheid wordt door bewoners ervaren niet alleen door groepjes jongeren en jongvolwassenen op straat, maar ook door andere groepen zoals verslaafden. Sommige bewoners hebben vervelende ervaringen gehad, bijvoorbeeld op straat en praten hierover met buurtbewoners. Bewoners die worden nageroepen ervaren dit als intimiderend, deze vorm van overlast heeft op mensen relatief veel impact.

In Slotermeer-Zuidwest wordt door sommige bewoners ook overlast ervaren van spelende kinderen. Vooral in de Couperusbuurt, de Dichtersbuurt en de portiekflats aan de noordoever van de Sloterplas spelen veel kinderen buiten, in de zomer ook tot laat in de avond. Het gaat bij overlast door kinderen om geluidsoverlast, maar ook om brutaal gedrag. Hiernaast blijkt dat pesten en ruzies onder kinderen veel voorkomen; sommige kinderen niet buiten durven te spelen uit angst voor andere kinderen en volwassenen.

Overlast scholieren

De helft van de geënquêteerde bewoners uit de buurt Slotermeer-Zuidwest vindt dat er in de buurt spanningen zijn tussen scholieren en buurtbewoners. Dit aandeel ligt beduidend hoger dan in de andere 19 buurten die in dit onderzoek zijn meegenomen. Uit interviews komt naar voren dat dit met name komt door leerlingen van twee middelbare scholen in de buurt: het Nova College en het Altra College. Op het Altra College zitten scholieren met psychiatrische of ernstige gedragsproblemen, het Nova College is een grote VMBO school. Gedurende de pauzes hangen jongeren in de wijk. De jongeren wonen in veel gevallen niet in de buurt en hebben geen band met de buurt. Ze zijn voor bewoners lastig aanspreekbaar op hun gedrag. Inmiddels is de overlast door een aantal maatregelen –ook vanuit de middelbare school- afgenomen, maar nog niet verdwenen.

Verschillende opvattingen schoonhouden portiek en buurt

Van de bewoners uit Slotermeer-Zuidwest vindt 35% dat verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt tot spanningen leiden, met name over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten. Uit interviews blijkt dat het regelmatig gebeurt dat bewoners vuilnis en rommel in de portieken neerzetten. Veel bewoners ergeren zich hieraan en zijn bovendien lang niet altijd in staat de veroorzaker van de vervuiling hierop effectief aan te spreken. Hiernaast worden vuilniszakken of grofvuil soms naast de vuilcontainers gezet. Vuilniszakken scheuren open en zorgen voor zwerfafval op straat.

Onvoldoende publieke familiariteit

Een kwart van de bewoners uit de diverse buurt Slotermeer-Zuidwest heeft (bijna) nooit contact met buurtbewoners van een andere herkomstgroep. Bewoners die vinden dat er weinig contact is tussen buurtgenoten uit verschillende culturen, ervaren ook vaker spanningen in de buurt. Uit verdiepende interviews komt naar voren dat het niet kennen of

kunnen plaatsen van burens (publieke familiariteit) er toe leidt dat bewoners niet goed weten hoe ze met buurtgenoten om moeten gaan. Zo durven ze bijvoorbeeld jongeren of hun ouders niet aan te spreken op overlastgevend gedrag of weten zij niet hoe ze dit effectief moeten doen. Bewoners weten ook vaak niet wie de ouders zijn. Het alternatief dat overblijft als bewoners het zelf niet kunnen oplossen, is melden bij de politie of andere instanties. Hier geldt ook onzekerheid, bewoners weten niet altijd goed wanneer ze wat en wanneer kunnen melden, en bij wie. Soms zijn ze ook bang voor represailles of voelen zich niet serieus genomen door de politie.

Laagbouw

Ook de ruimtelijke indeling van de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt speelt een rol in spanningen tussen buurtgenoten. Er is veel groen, er zijn veel hofjes, en veel woningen zijn laag en dicht op de straat. Wat op straat plaatsvindt dringt daardoor makkelijker de privésfeer van de huizen binnen. Hierdoor ontstaat bijvoorbeeld geluidsoverlast of krijgen bewoners een onprettig gevoel door personen die naar binnen kijken terwijl de bewoners in de woonkamer zitten of in de keuken staan te koken.

Aanwezigheid van achter de voordeur problematiek

Achter de voordeur problematiek speelt in Slotermeer zowel bij ouderen als in gezinnen. Bij ouderen is sprake van vereenzaming, verwaarlozing en financiële problemen. Dit maakt mensen kwetsbaar in hun relaties naar anderen, het bevordert angstgevoelens en vermijdingsgedrag. In gezinnen kan sprake zijn van een opeenstapeling van problemen, zoals armoede, schulden, verslavingen, taalachterstanden, pedagogische onmacht. Deze gezinnen hebben moeite het hoofd boven water te houden en zijn veel tijd en energie kwijt aan 'overleven'. Men is daardoor minder betrokken bij de buurt en de burens. Contacten met burens en in de buurt worden verwaarloosd, in de gezinnen is veelal minder toezicht op (ongewenst) gedrag van de kinderen; en de gezinnen veroorzaken relatief vaker overlast voor de burens en zijn daarop niet altijd eenvoudig aanspreekbaar.

Uitgestelde sloop

De Couperusbuurt en Dichtersbuurt kenmerken zich door een zwakke sociale structuur en door woningen die niet meer voldoen aan de eisen van de huidige tijd. Enkele jaren geleden is een ingrijpend vernieuwingsplan "Slotermeer-Zuid" gepresenteerd door het stadsdeel, Eigen Haard en Stadgenoot dat uit ging van grootschalige sloop en renovatie. Met het oog op voorgenomen sloop-nieuwbouw is door de woningcorporaties voor een langere periode weinig geïnvesteerd in het onderhoud. Bewoners die het zich konden permitteren zijn tussentijds vertrokken. Hun plaatsen zijn ingenomen door mensen in een zwakke sociaal-economische positie die afkomen op de lage huren, en personen met problemen als schulden of verslavingen. Bewoners die 'achterbleven' zijn ouderen die niet meer willen vertrekken en mensen die elders geen hogere huur kunnen betalen. De fysieke vernieuwing was voor veel van deze bewoners de kans om de eigen woon- en leefsituatie te verbeteren. Nu de sloop is uitgesteld voor onbepaalde tijd en voor veel bewoners onduidelijk is wanneer er een einde komt aan hun huidige situatie, voelen deze mensen zich gefrustreerd, waardoor de betrokkenheid bij de buurt en het samenleven tussen bevolkingsgroepen onder druk komt te staan.

Beschermende factoren

Beleid op onveiligheid en overlast

In de afgelopen jaren is inzet geweest om de overlast en onveiligheid door jongeren te verminderen. Hierin zijn resultaten geboekt, volgens professionals is de overlast van jongeren afgenomen en zijn groepen jongeren in beeld. Er is nog veel werk te verzetten om het veiligheidsgevoel en het vertrouwen van bewoners te vergroten. Dit wordt erkend in het gebiedsarrangement dat recent is opgesteld voor Slotermeer-Zuid. De veiligheidsaanpak wordt geïntensiveerd: meer en beter toezicht en snel ingrijpen waar overlast dreigt te ontstaan. Zichtbaarheid is van belang om het (subjectieve) gevoel van onveiligheid te verminderen.

Investeren sociale cohesie

Blijkens het gebiedsarrangement wordt ook geïnvesteerd in de sociale cohesie van de buurt. De corporaties nemen gerichte maatregelen om de 'kwaliteit' van de instroom van nieuwe bewoners te bewaken, door binnen de mogelijkheden woningen gericht toe te wijzen. Tevens zal intensiever worden opgetreden tegen woonfraude. Stadgenoot biedt aan studenten campuscontracten in de buurt aan. Het project van Stadgenoot, de politie en het stadsdeel om deze studenten te betrekken bij de ontwikkeling van de buurt wordt voortgezet, uitgebreid en versterkt.

Projecten gericht op achter de voordeur problematiek

In het komende jaar zal een intensieve aanpak worden ingezet op een groot aantal gezinnen in onder meer de Couperusbuurt; achter de voordeur frontline teams komen bij gezinnen thuis. De werkwijze hierbij is een integrale aanpak ten aanzien van huishoudens met meervoudige problematiek, waarbij het doel is om de ondersteuning van huishoudens met problemen op meerdere leefgebieden als wonen, financiën, gezondheid, opvoeding, onderwijs en participatie effectief en efficiënt te organiseren. Aandacht voor risicofactoren zoals opvoedproblemen en gebrek aan toezicht op kinderen, kan direct en indirect overlast en spanningen verminderen in buurten.

Projecten gericht op buurtbewoners en scholieren

Jongeren gaan vanuit het Nova College opdrachten vervullen in de wijk en leggen contacten met ouderen. Dit initiatief sluit aan op het probleem dat er door bewoners relatief veel spanningen worden ervaren met scholieren. Het beleid van het Nova College is verder dat docenten leerlingen begeleiden en toezicht houden als ze in pauzes door de wijk lopen. Verder organiseert het Nova College ontmoetingen van scholieren met buurtbewoners zoals het fietsatelier (buurtbewoners kunnen hun fiets tegen geringe kosten laten opknappen door leerlingen; en koks-avonden (buurtbewoners kunnen maaltijden nuttigen op school die door leerlingen zijn bereid).

Projecten gericht op kinderen en jongeren

In Slotermeer-Zuidwest is sprake van een aantal voorzieningen en activiteiten gericht op jongeren. Er is jongerenwerk aanwezig. Outreachende jeugdhulpverlening wordt geboden door Stichting Streetcornerwork die bijvoorbeeld jongeren aanspreken. De veldwerkers

bieden de jongeren een luisterend oor bij problemen en bieden begeleiding of ondersteuning (zoals verwijzing).

Weerbaarheid bewoners

In de aanloop van het vernieuwingsplan voor de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt is veel met bewoners gesproken over de stedelijke vernieuwing. Volgens verschillende professionals is hierdoor 'wel iets ontstaan' onder bewoners. De weerbaarheid van bewoners wordt mogelijk ook vergroot door de aanwezigheid van buurtkrachten die naast buurtbemiddeling ook bewoners vaardigheden leren om zelf ruzies op te lossen of te voorkomen dat er een conflict ontstaat.

Ontmoetingsplekken

In Slotermeer-Zuidwest zijn enkele ontmoetingsplekken voor bewoners. Er is geen buurthuis in de buurt, maar het Huis van de Wijk is nabij. Belangrijke plekken in de buurt waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten en waar soms of regelmatig activiteiten worden georganiseerd zijn van de corporaties: de BuurtEntree van Stadgenoot en de Dichter van Eigen Haard. Bij de kerk De Ontmoeting aan de Couperusstraat zijn ouderen uit de buurt aangesloten en daarom zijn er ook ouderenactiviteiten. De kerk voelt zich steeds meer betrokken met de buurt en staat open voor de buurt. De kerk is een gebouw waar veel mogelijk is als het gaat om het bieden van een ruimte. Een voorbeeld van een activiteit vanuit de kerk is het project 'Laat het van twee kanten komen' (in samenwerking met Eigenwijks). Daarin wordt de dialoog gezocht tussen verschillende groepen mensen en waarin buurtbewoners hun gevoelens over veiligheid en onveiligheid kwijt kunnen.

Aandachtspunten voor de toekomst

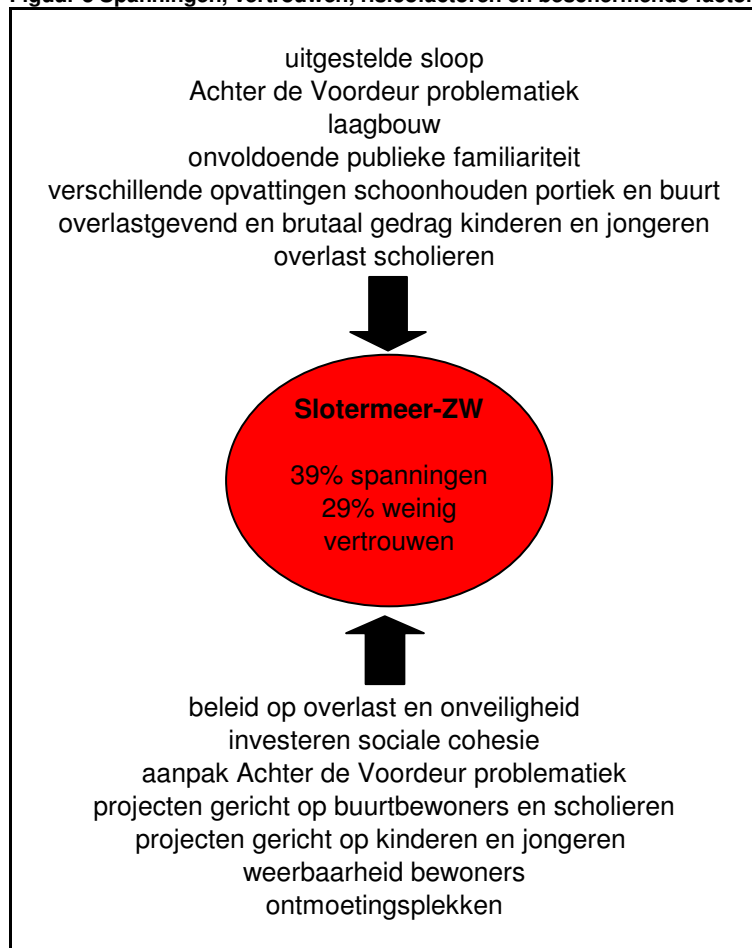
Nu de voorgenomen vernieuwingsplannen in de buurt zijn opgeschort, moet een stevige aanpak volgen om verder afglijden te voorkomen. Belangrijke aandachtspunten in zo'n aanpak zijn intensivering van de inzet op onveiligheid, overlast en regulier beheer, een lik op stuk beleid voor vervuiling en overlast, aanpak sociale- en achter de voordeur problematiek, maatregelen om te sturen op de instroom van nieuwe bewoners (niet alleen 'kansarmen'), het aanhalen van de contacten met de scholen om de relatie tussen jong en oud te verbeteren. Deze thema's worden geadresseerd door het gebiedsarrangement en door de integrale aanpak ten aanzien van huishoudens met meervoudige problematiek; de uitvoering hiervan is kortom belangrijk. Hiernaast zou volgens professionals de focus van preventieve activiteiten in de buurt (meer) moeten liggen op kinderen 8-14 jaar; zij zijn de toekomst voor de buurt. Deze groep is nog 'kneedbaar', het is een belangrijke leeftijd om bij te kunnen sturen. Er is behoefte aan toezicht en correctie op straat, begeleiding om kinderen zonder ruzie te leren samenspelen, en 'positieve activiteiten' door kinderen in de buurt (zoals zakgeldprojecten en positieve rolmodellen). Begeleide sport- en spel activiteiten sluiten goed aan op de problematiek in de buurt: kinderen leren samen spelen, zich aan spelregels te houden en zich goed te gedragen. Hoewel in de buurt voor kinderen reeds een beperkt aanbod aan activiteiten in de buurt aanwezig is, heeft extra inzet op begeleide sport- en spelactiviteiten na schooltijd, evenals activiteiten speciaal gericht op meisjes en meiden, meerwaarde voor de buurt.

Tot slot, Slotermeer-Zuidwest is en blijft voorlopig een gebied dat zich kenmerkt door een lage sociaal-economische positie, een verouderd woningbestand en een hoge diversiteit aan bevolkingsgroepen die op een kleine oppervlakte samenleven. Zolang er geen grote

vernieuwingen in de wijk plaatsvinden zal er een zekere mate van spanningen aanwezig blijven in de wijk.

Figuur 3 vat de bevindingen in Slotermeer-Zuidwest grafisch samen.

Figuur 3 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren Slotermeer-Zuidwest

Tot slot

Bij de genoemde risicofactoren in de drie onderzoeksbuurten in stadsdeel Nieuw-West speelt religie nauwelijks een rol, terwijl politiek en media wel vaak een verband tussen spanningen en religieuze achtergronden leggen. Op basis van de onderzoeksresultaten kunnen we constateren dat de potentiële risicofactor religie geen (rechtstreekse) relatie heeft met het ontstaan van spanningen. Het lijkt mensen weinig uit te maken wat het geloof is van hun buurtgenoten en of die wel of geen hoofddoekje dragen. Veel belangrijker is dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen geen overlast van elkaar ervaren. Zo is de aanwezigheid van een religieuze instelling in een buurt soms een risicofactor omdat bezoekers (vermeend) geluids- en parkeeroverlast veroorzaken. Tevens blijkt dat spanningen niet moet worden gezien in termen van autochtonen versus allochtonen. Alle bevolkingsgroepen in een wijk blijken hinder te ondervinden van overlastgevend gedrag. Het feit dat allochtone jongeren oververtegenwoordigd zijn in

jeugdgroepen die in de buurt rondhangen en relatief vaak betrokken zijn bij zichtbare overlast en criminaliteit, kan de beeldvorming bij zowel autochtonen als allochtonen over bepaalde bevolkingsgroepen negatief beïnvloeden (om welke bevolkingsgroepen het gaat varieert per buurt).

Inleiding

Het waarborgen van sociale cohesie in buurten en tussen bevolkingsgroepen is een belangrijk thema in lokaal beleid. Het wordt van belang geacht dat burgers zich thuis voelen in de buurt en elkaar kennen, al hoeft er geen intensief contact plaats te vinden. Wanneer bewoners vertrouwd met elkaar zijn, er sprake is van 'publieke familiariteit' (Blokland 2009) is er een grotere kans dat informele sociale controle wordt uitgeoefend. Sociale bindingen tussen buurtbewoners komen hierdoor onder andere de veiligheid in buurten ten goede.

In Amsterdamse stadsdelen is er sprake van zorg over de onderlinge verhoudingen tussen bevolkingsgroepen in buurten. De sociale cohesie lijkt in sommige buurten onder druk te staan. Stadsdelen willen daarom meer inzicht verkrijgen in de aanwezigheid en achtergrond van spanningen en sociaal vertrouwen in buurten. Zij willen graag weten welke beschermende en risicofactoren er zijn, zodat spanningen zoveel mogelijk kunnen worden tegengegaan en vertrouwen kan worden bevorderd. De stadsdelen willen graag handvaten verkrijgen om de juiste maatregelen te kunnen treffen.

Door middel van een onderzoeksubsidie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (het voormalige Ministerie van Binnenlandse Zaken) voeren Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam en het Verwey-Jonker Instituut in 2011 hiertoe een verdiepend onderzoek naar spanningen in twintig buurten in vijf Amsterdamse stadsdelen, Nieuw-West, West, Oost, Zuid en Zuidoost uit.

Het hoofddoel van het onderzoeksproject betreft:

Inzicht verkrijgen in de aanwezigheid, achtergronden, risicofactoren en beschermende factoren van spanningen en vertrouwen tussen bevolkingsgroepen, zodat op basis van deze kennis maatregelen genomen kunnen worden om het samenleven in buurten te verbeteren.

Dit hoofddoel valt uiteen in de volgende subdoelen:

1. Signalering van spanningen en sociaal vertrouwen in de buurt

Er wordt nagegaan hoe de onderlinge verhoudingen tussen bewoners van bevolkingsgroepen in de buurt zijn, in hoeverre er sprake is van spanningen en sociaal vertrouwen.

2. Signalering risico- en beschermende factoren van spanningen in de buurt

Er wordt onderzocht welke risico- en beschermende factoren er ten grondslag liggen aan spanningen tussen bevolkingsgroepen: wat is de aanleiding voor spanningen tussen buurtgenoten en hoe kunnen deze tegengaan worden?

3. Beoordeling interventies

Er wordt nagegaan of de huidige interventies aansluiten op de juiste risico- en beschermende factoren en op de juiste doelgroepen. Indien er nog geen interventies ontwikkeld zijn, wordt beschreven op welke factoren de interventies zich het beste zouden kunnen richten.

Onderzoeksopzet

Veiligheidsmonitor

Sinds september 2010 is een instrument om spanningen tussen bevolkingsgroepen te signaleren opgenomen in de Amsterdamse Veiligheidsmonitor. Deze enquête over leefbaarheid, veiligheid en criminaliteit wordt jaarlijks onder 12.000 bewoners van de politieregio Amsterdam-Amstelland afgenomen (ongeveer 1000 per maand). De Veiligheidsmonitor levert voor elke buurt in Amsterdam inzicht in zowel de ervaren spanningen van buurtbewoners als het ervaren vertrouwen. Door middel van de Veiligheidsmonitor wordt stadsbreed gesignaleerd hoeveel spanningen en vertrouwen er in buurten is: subdoel 1 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door Bureau Onderzoek en Statistiek.

Kwantitatief verdiepend onderzoek in twintig buurten

De gegevens uit de Veiligheidsmonitor bieden een signalering van spanningen en vertrouwen in de Amsterdamse buurten. Er is echter ook behoefte om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van de problematiek, bijvoorbeeld tussen welke groepen spanningen zijn of welke risicofactoren en beschermende factoren er aan spanningen ten grondslag liggen. Om de achtergronden van spanningen en vertrouwen beter in kaart te brengen, alsmede inzicht te krijgen in de risico- en beschermende factoren is verdiepend kwantitatief onderzoek in twintig buurten in vijf stadsdelen (Nieuw-West, West, Oost, Zuid en Zuidoost) uitgevoerd: subdoel 2 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door Bureau Onderzoek en Statistiek.

Kwalitatief verdiepend onderzoek in twintig buurten

In aansluiting op het kwantitatieve onderzoek is een verdiepend kwalitatief onderzoek onder wijkprofessionals en bewoners in de twintig buurten uitgevoerd. In dit aanvullende kwalitatieve onderzoek wordt ten eerste duiding gegeven aan de risicofactoren die in het kwantitatieve onderzoek naar voren zijn gekomen. Ten tweede wordt kennis verkregen over hoe het beleid in de stadsdelen en buurten verbeterd, dan wel ontwikkeld kan worden. Zo wordt er nagegaan of de bestaande interventies zich richten op de risicofactoren voor spanningen die uit het kwantitatieve onderzoek naar voren zijn gekomen: subdoel 3 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut.

Huidige rapportage

In de huidige stadsdeelrapportage wordt ingegaan op het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek in vier buurten in stadsdeel Nieuw-West. De bevindingen uit de Veiligheidsmonitor komen in de stadsbrede overkoepelende rapportage aan de orde.

Buurtselectie onderzoek twintig buurten

In elk stadsdeel zijn in samenspraak met de beleidsambtenaar of projectleider 'polarisatie en radicalisering' drie buurten geselecteerd waarvan men verwacht dat er sprake is van spanningen tussen bevolkingsgroepen. De keuze voor deze onderzoeksbuurten is gemaakt op basis van reeds opgedane kennis uit vooronderzoek (Broekhuizen en Van

Wonderen 2010)⁶ in combinatie met praktijkkennis van de projectleiders of beleidsambtenaren van het stadsdeel (en van professionals in de buurt). Om de bevindingen in de onderzoeksbuurt te kunnen duiden, is in elk stadsdeel een extra buurt, een zogenaamde referentiebuurt uitgekozen, waarvan men juist verwacht dat er in mindere mate sprake is van spanningen tussen bevolkingsgroepen. De volgende drie buurten zijn op basis van gesprekken met Nieuw-West geselecteerd⁷:

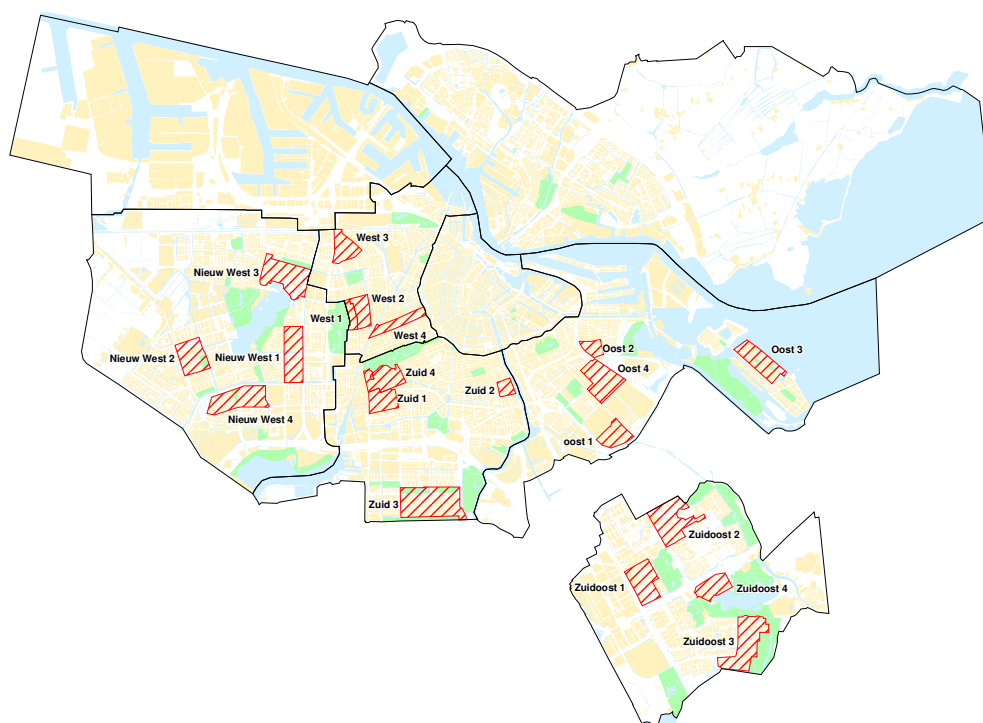
1. Slotervaart (F85ce), Nieuw-West 1
2. Osdorp (F82bc), Nieuw-West 2
3. Slotermeer-Zuidwest (F77ab), Nieuw-West 3

De referentiebuurt, een buurt waarin minder spanningen verwacht worden, betreft:

4. Nieuw Sloten (F88ef), Nieuw-West 4

Alle twintig geselecteerde buurten, waaronder de vier buurten in Nieuw-West, staan in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1 Kaartje met alle twintig geselecteerde buurten

⁶ Samenleven met verschillen. Over de ontwikkeling van een instrument om polarisatie en vertrouwen in buurten te meten (Broekhuizen en Van Wonderen 2010).

⁷ Er is een gedeelte van Slotervaart onderzocht: Jacob Geelbuurt en de Jacques Veltmanbuurt/Zuidwest, een deel van Osdorp: Osdorp Midden Zuid en –Noord en een deel van Slotermeer-Zuidwest: Slotermeer Zuid en Noordoever Sloterpas. Voor het gemak worden deze buurten in de rapportage Slotervaart, Osdorp en Slotermeer-Zuidwest genoemd.

Veldwerk kwantitatieve onderzoek

Vragenlijst

Om op kwantitatieve wijze inzicht te krijgen in de achtergronden, risico- en beschermende factoren van spanningen is bij bewoners in de geselecteerde buurten een vragenlijst afgenomen. De vragenlijst is uniform voor alle onderzoeksbuurten, zodat de resultaten van de buurten uit verschillende stadsdelen met elkaar vergeleken kunnen worden.

Er zijn in de enquête vier typen vragen gesteld:

1. Vragen naar hoe verschillende bevolkingsgroepen in de buurt samenleven

De respondenten zijn vragen gesteld naar onprettige gevoelens over en spanningen met bevolkingsgroepen in de buurt. Het spanningen signaleringsinstrument, dat ook in de Amsterdamse Veiligheidsmonitor is opgenomen, is aan de respondenten voorgelegd en er zijn enkele aanvullende en verdiepende vragen over spanningen gesteld. Hiernaast zijn de respondenten vragen gesteld over sociale cohesie en vertrouwen in de buurt.

2. Vragen die betrekking hebben op oorzaken van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt (risicofactoren in de buurt)

Om inzicht te krijgen in de risicofactoren voor spanningen tussen bevolkingsgroepen zijn de bewoners vragen gesteld over onderlinge contacten in de buurt, subjectieve onveiligheid, ervaren criminaliteit, overlast en gedragingen of tegenstellingen tussen bewoners (zoals kinderen die tot laat buiten spelen of verschillende opvattingen over schoonhouden van de portieken).

3. Vragen die betrekking hebben op het (te voeren) beleid (beschermende factoren in de buurt)

Er is de bewoners ook enkele beleidsgerelateerde vragen voorgelegd. Zo is hen gevraagd een oordeel te geven over de aandacht die het stadsdeel aan de buurt geeft en het functioneren van de politie in de buurt te beoordelen. Ook is de bewoners gevraagd wat volgens hen nodig is om het samenleven in de buurt te verbeteren.

4. Vragen naar achtergrondkenmerken van de bewoner

Er zijn ook enkele vragen naar individuele kenmerken van bewoners opgenomen (zoals leeftijd, sekse, land van herkomst). Deze gegevens worden ten eerste gebruikt om de representativiteit van de onderzoeksgroep te controleren. Betreffen de respondenten een goede afspiegeling van de bevolking in de buurt? Ten tweede wordt voor twee achtergrondkenmerken, leeftijd en herkomst, nagegaan of ze voor verschillen in ervaren spanningen in buurten zorgen.

Dataverzameling

Een mix-method van dataverzameling is gebruikt om een zo hoog mogelijke respons te bereiken. In verschillende fasen van het veldwerk is de bewoners aangeboden de vragenlijst schriftelijk, online, telefonisch dan wel face-to-face (thuis bezoek) in te vullen:

Fase 1: O+S heeft aan alle bewoners uit de steekproef een brief gestuurd met het verzoek naar een internetpagina te gaan om daar de vragenlijst in te vullen. De bewoners is in deze brief gewezen op de mogelijkheid een schriftelijke lijst op te vragen (middels een antwoordkaart). Aan bewoners waarvan een telefoonnummer

bekend was, is aangegeven dat ze binnen enkele weken gebeld zouden kunnen worden.

Fase 2: Aan bewoners die nog niet hebben deelgenomen aan het onderzoek (en die niet hebben aangegeven dat ze niet mee willen werken) is een herinneringsbrief gestuurd. Ze werden hierin nogmaals gevraagd online aan het onderzoek mee te werken en werden gewezen op de mogelijkheid de schriftelijke lijst op te vragen.

Fase 3: Aan bewoners die nog niet hebben deelgenomen aan het onderzoek (en die niet hebben aangegeven dat ze niet mee willen werken) is een tweede herinneringsbrief gestuurd. Bewoners zijn nogmaals geattendeerd op het online onderzoek. Bewoners met een telefoonnummer kregen hiernaast de aankondiging dat ze telefonisch benaderd zouden gaan worden. Bewoners uit buurten waarvan verwacht werd dat er weinig mensen me zouden doen zijn gewezen op de mogelijkheid dat ze thuis bezocht zouden worden.

Fase 4: Afhankelijk van de beschikbaarheid van telefoonnummers van de bewoners en de representativiteit van de respons per buurt zijn bewoners telefonisch benaderd of thuis bezocht⁸.

Deze methode is overgenomen van de methode die reeds enkele jaren bij de Veiligheidsmonitor wordt toegepast. Het online invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 19 minuten, de telefonische afname 23 minuten. De vragenlijst bevat vragen die voor bewoners gevoelig kunnen liggen. Het aantal reacties van bewoners op de inhoud van de vragenlijst is echter vrij beperkt gebleven.

Respons

In de vier buurten in Nieuw-West zijn in totaal 3.539 bewoners benaderd voor het onderzoek. Het streven was per buurt een aantal van 150 bewoners te enquêteren. Van deze 3.539 bewoners hebben er 872 meegewerkt (respons 25%). In elke buurt in Nieuw-West is het streven van 150 bewoners ruim behaald: 216 respondenten in Slotervaart (Nieuw-West 1), 194 in Osdorp (Nieuw-West 2), 239 in Slotermeer-Zuidwest (Nieuw-West 3) en 223 in de referentiebuurt Nieuw Sloten (Nieuw-West 4).

Tabel 2 geeft de herkomstgroep weer van de bewoners die aan het onderzoek hebben deelgenomen. De onderzoeksgroep is een goede afspiegeling van de populatie van de buurten⁹. Zo hebben er in de referentiebuurt Nieuw-West 4 bijvoorbeeld relatief meer autochtone bewoners aan de enquête meegewerkt dan in de andere buurten en in Nieuw-West meer Marokkaanse bewoners, wat overeenkomt met de populatie in deze buurten.

Er hebben iets meer vrouwen aan het onderzoek meegewerkt dan mannen (zie tabel 3). Dit is vooral in Nieuw-West 1 het geval. In Slotervaart en Osdorp zijn de meeste respondenten tussen de 16-34 jaar (33 en 23%) of tussen de 35-49 jaar (30 en 29%). In de buurt Slotermeer-Zuidwest zijn de respondenten vrij evenredig over de leeftijdscategorieën verdeeld. In de referentiebuurt Nieuw Sloten is het aandeel 50-64 jarige respondenten hoger dan in de andere buurten (38%). In deze buurt wonen echter ook meer 50-64 jarigen dan in de andere buurten. Ook wat betreft leeftijd komt de onderzoeksgroep in Nieuw-West dus vrij goed overeen met de populatie.

⁸ Een meer uitgebreid verslag van het veldwerk is opgenomen in bijlage 1.

⁹ Voor de populatie, zie bijlage 2.

Tabel 2 Respons naar herkomstgroep, vier buurten in Nieuw-West

		Surina- mers	Antil- lianen	Turken	Marok- kanen	overig nw. allocht.	west. alloch- tonen	autoch- tonen	onbe- kend	totaal
Nieuw- West 1	abs.	7	1	29	35	28	18	96	2	216
	%	3,2	0,5	13,4	16,2	13,0	8,3	44,4	0,9	100
Nieuw- West 2	abs.	9	2	26	52	27	13	64	1	194
	%	4,6	1,0	13,4	26,8	13,9	6,7	33,0	0,5	100
Nieuw- West 3	abs.	5	3	22	39	22	27	117	4	239
	%	2,1	1,3	9,2	16,3	9,2	11,3	49,0	1,7	100
Nieuw- West 4	abs.	15	3	6	8	13	22	151	5	223
	%	6,7	1,3	2,7	3,6	5,8	9,9	67,7	2,2	100

Tabel 3 Respons naar sekse en leeftijd, vier buurten in Nieuw-West

		man	vrouw	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
Nieuw-West 1 (F85ce)	%	39,0	61,0	32,9	30,4	16,4	20,3
Nieuw-West 2 (F82bc)	%	43,7	56,3	31,9	29,2	16,8	22,2
Nieuw-West 3 (F77ab)	%	45,1	54,9	29,4	20,0	24,7	26,0
Nieuw-West 4 (F88ef)	%	44,7	55,3	19,4	23,6	38,4	18,5

Veldwerk kwalitatieve onderzoek

In het verdiepend onderzoek hebben we verschillende methoden van onderzoek gehanteerd: interviews, documentenstudie en observaties in de buurt. In de drie onderzoeksbuurten zijn verdiepende interviews gehouden met wijkprofessionals die in de buurten werkzaam zijn voor nadere duiding en mogelijke oplossingen. In iedere buurt zijn hiernaast ook groepsinterviews gehouden met zowel bewoners als met wijkprofessionals. In de buurten is gesproken met wijkprofessionals vanuit verschillende beleidsvelden, zoals buurtregisseurs van de politie, opbouwwerk, jongerenwerk, corporaties. In een of meer buurten is ook gesproken met Streetcornerwork, of sleutelpersonen.¹⁰ Tot slot is gesproken met beleidsambtenaren van het stadsdeel. Zie bijlage 5 voor het overzicht van de respondenten.

¹⁰ De typen wijkprofessionals waarmee is gesproken kent enige variatie per buurt, afhankelijk van buurtproblematiek en beschikbaarheid van professionals.

Leeswijzer

De eerste drie hoofdstukken van de rapportage gaan in op het kwantitatieve onderzoek en zijn geschreven door Bureau Onderzoek en Statistiek van de Gemeente Amsterdam.

In hoofdstuk 1 worden de ervaren spanningen tussen bevolkingsgroepen en het vertrouwen in de buurt in kaart gebracht. Hoofdstuk 2 bespreekt de risicofactoren die er in de buurt zijn die spanningen tussen buurtgenoten kunnen veroorzaken. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de beschermende factoren voor spanningen in de buurt.

Hoofdstuk 4 betreft de resultaten van het kwalitatieve onderzoek. Dit hoofdstuk is geschreven door het Verwey-Jonker Instituut uit Utrecht.

1 Spanningen en vertrouwen in de buurt

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de mate van spanningen en vertrouwen in de drie onderzoeksbuurten in stadsdeel Nieuw-West: Slotervaart (F85ce, de Jacob Geelbuurt, Jacques Veltmanbuurt en de Zuidwest Kwadrant, Nieuw-West 1), Osdorp (F82bc, Osdorp Midden Zuid en Osdorp Noord, Nieuw-West 2), Slotermeer-Zuidwest (F88ef, Slotermeer Zuid en Noordoever Sloterpas, Nieuw-West 3). Om de bevindingen te kunnen duiden worden de resultaten uit de drie onderzoeksbuurten vergeleken met de resultaten uit de referentiebuurt: Nieuw Sloten (F88ef, Nieuw Sloten Noordwest en Nieuw Sloten Noordoost, Nieuw-West 3)¹¹. Allereerst wordt ingegaan op de ervaren spanningen tussen buurtgenoten, vervolgens op het vertrouwen dat bewoners in de buurt hebben.

1.1 Ervaren spanningen in de buurt

De mate van spanningen hebben wij geïnventariseerd door middel van het recent ontwikkelde signaleringsinstrument (zie Broekhuizen en Van Wonderen 2010) dat uit acht items bestaat (tabel 1.1). Dit instrument is in 2011 ontwikkeld in een project dat is uitgevoerd onder de Leerstoel Veiligheid en Burgerschap van de Vrije Universiteit. Het instrument meet zowel spanningen over het algemeen (items 1, 2 en 8), als spanningen met een specifieke oorzaak, zoals overlast van jongeren of verschillen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt (items 3, 4, 5, 6, en 7)¹².

Tabel 1.1 Acht items van het signaleringsinstrument om spanningen tussen buurtbewoners te meten

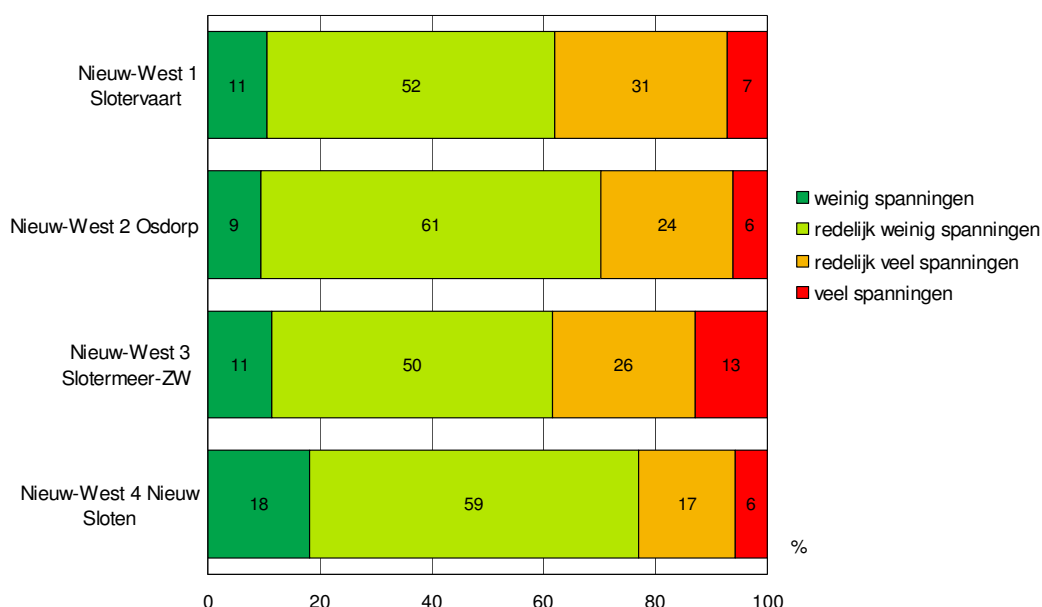
-
1. Ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn
 2. In deze buurt wonen bevolkingsgroepen waar ik niet zo positief over denk
 3. Sterke verschillen in religieuze achtergronden van bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen voor spanningen
 4. Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere normen en waarden
 5. Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt
 6. Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere omgangsvormen
 7. Verschillen in opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van deze buurt zorgen voor spanningen
 8. Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen contact met elkaar vermijden
-

Antwoordmogelijkheden: helemaal mee eens, mee eens, neutraal, niet mee eens, helemaal niet mee eens

¹¹ Van deze buurt wordt in tegenstellingen tot bij de drie onderzoeksbuurten relatief weinig spanningen tussen buurtgenoten verwacht. De referentiebuurt kan de bevindingen in de drie onderzoeksbuurten hierdoor in perspectief brengen.

¹² De acht items vormen een intern consistente schaal (Cronbach's Alpha = 0.89)

Figuur 1.2 Ervaren spanningen in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in stadsdeel Nieuw-West (procenten, n =216, 194, 239, 223)

Om het algemene niveau van de spanningen tussen bevolkingsgroepen per buurt te bepalen is een gemiddelde score op de acht items berekend¹³. De gemiddelde scores per buurt zijn vervolgens gecategoriseerd in: veel spanningen (score 1-2), redelijk veel spanningen (2-3), redelijk weinig spanningen (3-4), weinig spanningen (4-5).

Van de vier buurten die in Nieuw-West onderzocht zijn, wordt in de buurt Slotermeer-Zuidwest de meeste spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaren: 26% van de bewoners ervaart redelijk veel spanningen, 13% veel (zie figuur 1.2). Ook in Slotervaart ervaren redelijk veel bewoners spanningen (31%), maar het percentage bewoners dat veel spanningen ervaart ligt lager, namelijk op 7%. In de buurt Osdorp ervaart 24% van de bewoners redelijk veel spanningen en 6% veel. De referentiebuurt Nieuw Sloten onderscheidt zich, zoals verwacht, het sterkste van de drie onderzoeksbuurten: in deze buurt ervaart slechts 17% van de bewoners redelijk veel spanningen en 6% veel.

In vergelijking tot de andere onderzochte buurten in de stad worden er in de buurt Slotermeer-Zuidwest wat vaker spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaren (zie figuur 1 in bijlage 3). Bewoners in de referentiebuurt in Nieuw-West, Nieuw Sloten, blijken vaker spanningen te ervaren dan de bewoners in de referentiebuurten in de andere stadsdelen. Het is overigens wel belangrijk om bij deze vergelijking in het achterhoofd te houden dat

¹³ Missende waarden zijn per item vervangen door de gemiddelde waarde. Een voorbeeld: de gemiddelde score op item 1 betreft 3.37. Respondenten die geen antwoord op dit item hebben gegeven, hebben de score 3.37 toegekend gekregen. Imputatie heeft niet plaatsgevonden als de respondent op 3 of meer van de 8 items geen antwoord heeft gegeven. De respondent is dan buiten beschouwing gelaten.

de onderzochte buurten niet random geselecteerd zijn, waardoor ze dus ook niet representatief zijn voor het stadsdeel.

Vermijding van contact

In het signaleringsinstrument is het volgende item opgenomen: 'Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen contact met elkaar vermijden'. Met dit item wordt niet alleen ingegaan op gevoelens van bewoners, maar wordt ook gekeken naar het gedrag dat hieruit voort kan vloeien. Het genoemde item gaat in op spanningen en vermijdingen van groepen *in de buurt*. Er is buiten het uit 8 items bestaande signaleringsinstrument nog een extra en vergelijkbaar item opgenomen dat juist ingaat op vermijding door *de bewoner zelf*: 'Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat ik contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen vermijd'.

Vermijding van contact door spanningen wordt vooral gerapporteerd in de buurt Slotermeer-Zuidwest. Ruim een kwart (26%) van de bewoners uit deze buurt stelt dat spanningen in de buurt tot vermijding van contact tussen bevolkingsgroepen leidt, 15% geeft aan zelf contact met andere bevolkingsgroepen te vermijden. Bij de andere twee onderzoeksbuurten is er meer sprake van vermijding dan in de referentiebuurt Nieuw Sloten, maar minder dan in Slotermeer-Zuidwest.

Conflicten tussen buurtgenoten

Onprettige gevoelens en spanningen kunnen leiden tot contactvermijding, maar kunnen ook resulteren in conflicten tussen buurtgenoten. De bewoners is de volgende stelling voorgelegd: 'In mijn buurt zijn er wel eens conflicten tussen bewoners uit verschillende bevolkingsgroepen'. Rond de 20% van de bewoners uit de verschillende buurten is het eens met deze stelling. Opvallend is dat de onderzoeksbuurten vergelijkbaar zijn met de referentiebuurt, terwijl de buurten wel verschilden in de spanningen die ze in de buurt ervaren en in de vermijding.

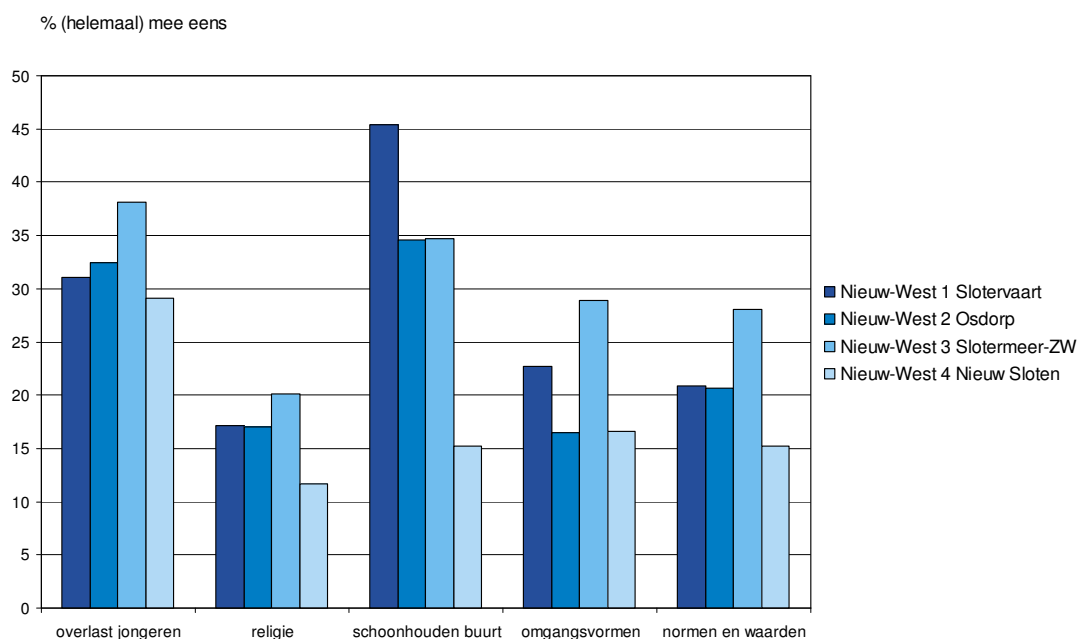
Oorzaak van spanningen

Sommige items in het signaleringsinstrument zijn 'algemeen' geformuleerd (bijvoorbeeld 'ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn') en andere meer 'specifiek', er wordt een oorzaak van de onprettige gevoelens of spanningen meegenomen (zoals 'overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt'). Omdat het laatste type items direct inzicht verschaft in de oorzaak van de spanningen in de buurt, worden de antwoorden op deze items weergegeven in figuur 1.3. Het is van belang op te merken dat de items verschillend geformuleerd zijn. Bij 'overlast jongeren', 'religie' en 'schoonhouden buurt' is gevraagd naar *spanningen in de buurt*, bij 'normen en waarden' en 'omgangsvormen' gaat het om *onprettige gevoelens van het individu*.

Bewoners in de vier buurten in Nieuw-West rapporteren relatief vaak dat overlast van jongeren en verschillen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt tot spanningen in de buurt leidt. Overlast van jongeren leidt volgens 38% van de bewoners van Slotermeer-Zuidwest tot spanningen in de buurt. In de andere twee onderzoeksbuurten en de referentiebuurt ligt dit aandeel iets lager (rond de 30%). Verschillen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt wordt met name in

Slotervaart genoemd als oorzaak. Onder de bewoners van Osdorp en Slotermeer-Zuidwest is dit aandeel kleiner (35%).

Figuur 1.3 Oorzaken van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt (procenten, n = 216, 194, 239, 223)

1.2 Over welke groepen niet positief wordt gedacht

Tussen de 31 en 34% van de bewoners van de drie onderzoeksbuurten in Nieuw-West en 27% van de referentiebuurt geeft aan dat er bevolkingsgroepen in de buurt wonen waar hij/zij niet zo positief over denkt¹⁴. Deze bewoners zijn gevraagd toe te lichten om welke groep(en) het gaat. De open antwoorden zijn gecategoriseerd. In alle vier de buurten in Nieuw-West geven de meeste bewoners aan dat ze vooral niet positief denken over Marokkaanse Amsterdammers (gezinnen, jongeren of algemeen). Veel minder vaak worden andere herkomstgroepen genoemd (zoals Turkse of Surinaamse Amsterdammers). Ook een redelijk aandeel van de bewoners geeft aan niet positief te denken over daklozen of junks. Dit antwoord wordt relatief vaak gegeven in de referentiebuurt Nieuw Sloten en bijna niet in Osdorp.

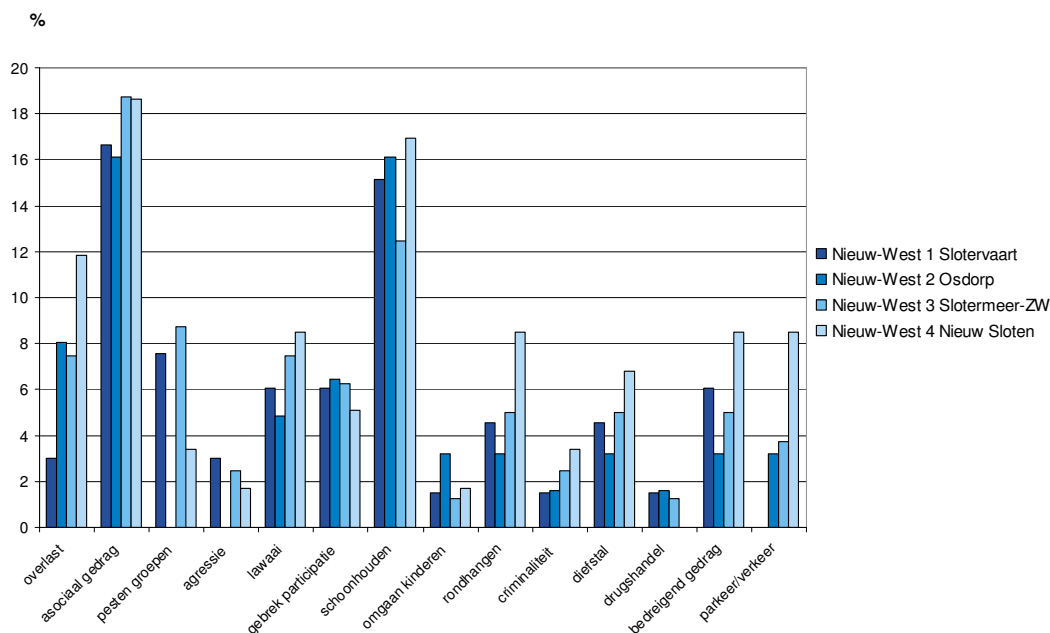
De bewoners die hebben aangegeven dat er bevolkingsgroepen in de buurt wonen waar hij/zij niet zo positief over denkt, is ook gevraagd of dit voor alle, de meeste of alleen voor sommige personen uit deze bevolkingsgroepen geldt. De meeste bewoners vinden dat dit alleen voor 'sommige personen' geldt. Dit aandeel is iets lager in de buurt Slotermeer-Zuidwest.

De bewoners die gezegd hebben niet positief over bepaalde bevolkingsgroepen in de buurt te denken, is ook gevraagd waarom dit zo is. De open antwoorden zijn

¹⁴ 66 bewoners in F85ce, 62 in F82bc, 80 in F77ab en 59 in F88ef.

gecategoriseerd. Over het algemeen wordt asociaal gedrag (andere normen en waarden, gebrek aan respect, onbeleefdheid, geen rekening houden met anderen) geregeld als reden gegeven waarom men niet positief denkt over andere bevolkingsgroepen in de buurt. Ook het schoonhouden van de buurt wordt geregeld genoemd.

Figuur 1.4 Waarom niet positief over groepen wordt gedacht (procenten, n = 66, 62, 80, 59)

Er zijn enkele verschillen tussen de buurten. Zo wordt in Slotermeer-Zuidwest en de referentiebuurt Nieuw Sloten wat vaker gesteld dat het (niet) schoonhouden van de buurt de reden is dat men niet positief over andere bevolkingsgroepen denkt. Het pesten van groepen of agressie wordt niet genoemd in Osdorp, maar wel in de andere buurten.

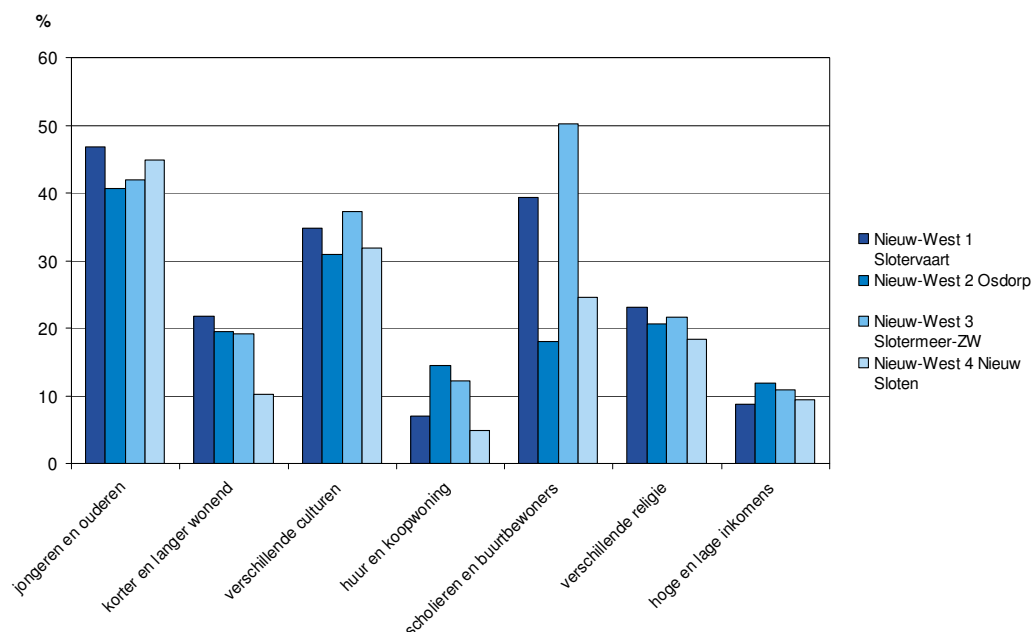
1.3 Spanningen tussen verschillende groepen

Bewoners die niet zo positief denken over andere bevolkingsgroepen in de buurt denken dus vooral aan de Marokkaanse bevolkingsgroep. Om meer duiding te krijgen tussen welke groepen er *over het algemeen* spanningen heersen in de buurt is er nog een extra vraag gesteld aan *alle* bewoners. Deze vraag betrof geen open vraag, maar bevatte enkele gesloten antwoordcategorieën en is aan alle bewoners voorgelegd.

De bewoners uit de onderzochte buurten in Nieuw-West geven geregeld aan dat er spanningen in de buurt zijn tussen jongeren en ouderen, tussen scholieren en buurtbewoners en tussen mensen uit verschillende culturen. De verschillen tussen de buurten zijn hierin gering, zie figuur 1.5. Bij de spanningen tussen scholieren en buurtbewoners zijn de verschillen groter: vooral veel bewoners van Slotermeer-Zuidwest

en Slotervaart ervaren deze spanningen: 50 en 39%. Deze aandelen liggen hoger dan in de buurten die in de andere stadsdelen zijn onderzocht¹⁵.

Figuur 1.5 Tussen welke groepen spanningen in de buurt (een beetje of veel) (procenten, n = 66, 62, 80, 59)

Het aandeel bewoners dat spanningen rapporteert in de buurt is in de onderzoeksbuurt niet altijd hoger dan in de referentiebuurt. Alleen bij spanningen tussen korter en langer wonende bewoners scoort de referentiebuurt duidelijk positiever.

1.4 Ervaren spanningen naar herkomst en leeftijd

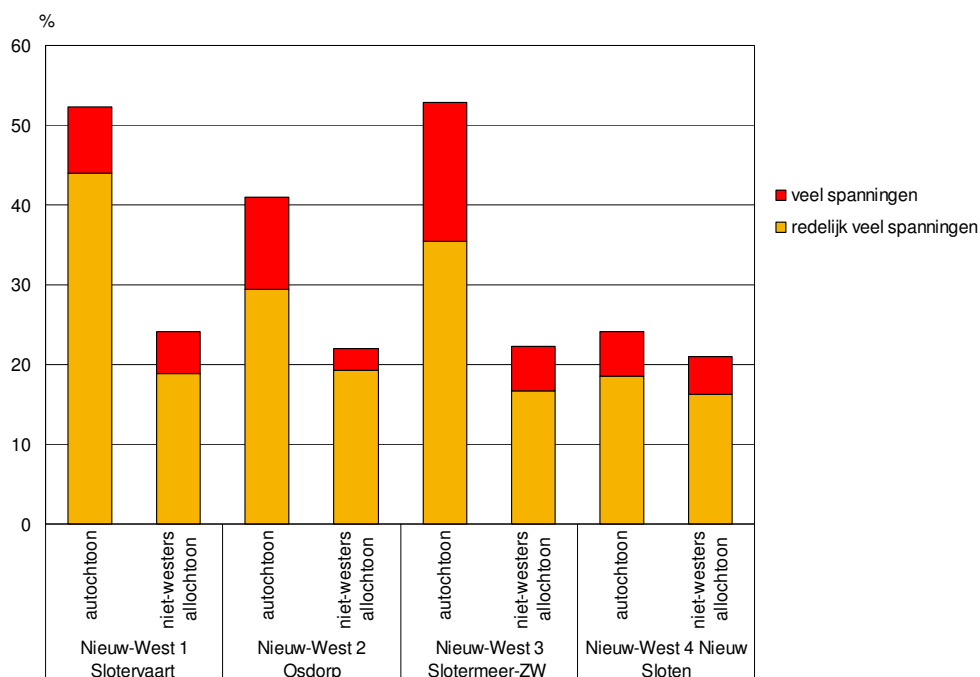
In deze paragraaf wordt nagegaan of bewoners met verschillende kenmerken, zoals een andere herkomst of leeftijd, in een andere mate spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt ervaren, al wonen ze in dezelfde buurt. Onderscheid wordt gemaakt tussen niet-westers allochtone, westers allochtone en autochtone bewoners en tussen de leeftijdscategorieën 16-35 jaar, 35-50 jaar en 50+. Deze categorieën zijn vrij breed omdat het anders niet mogelijk is op buurtniveau uitspraken te doen. Wanneer er minder dan 40 bewoners 'beschikbaar' zijn, dan wordt de betreffende uitsplitsing buiten beschouwing gelaten. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de westerse allochtone bewoners in de vier buurten in Nieuw-West.

Figuur 1.6 laat zien dat in de drie onderzoeksbuurt in Nieuw-West de autochtone bewoners veel vaker spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaren dan de allochtone bewoners. Het aandeel niet-westers allochtone bewoners dat spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaart ligt in alle buurten (onderzoeksbuurt en de referentiebuurt) net boven de 20%. In Slotervaart en Sloterveer-Zuidwest ervaart echter iets meer dan de

¹⁵ Zie bijlage 3 voor de scores in alle 20 onderzoeksbuurt.

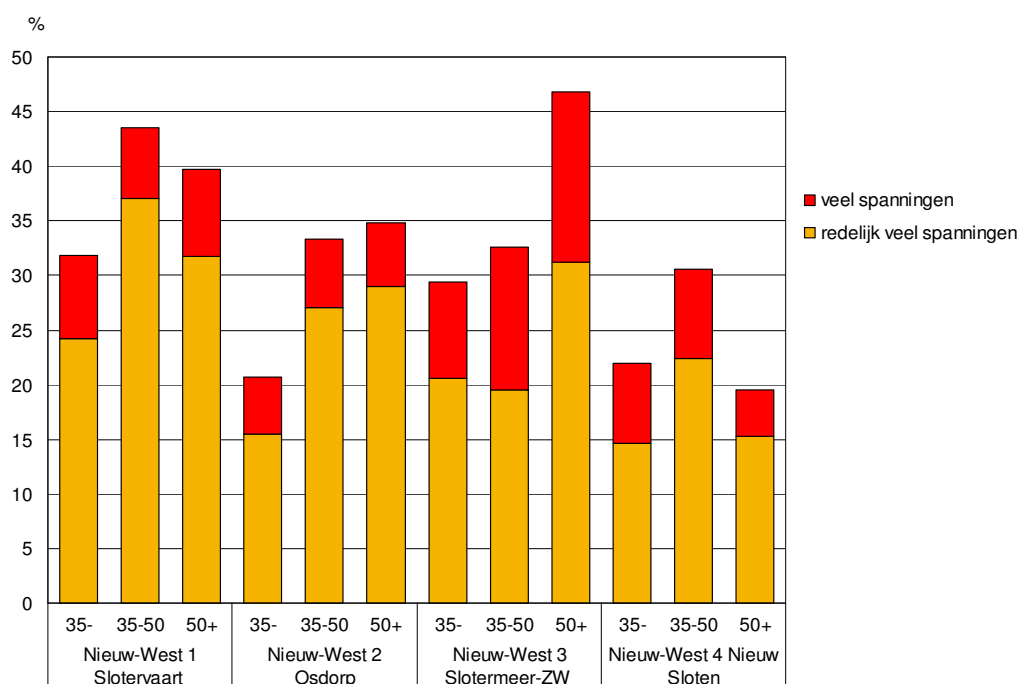
helft van de autochtone bewoners spanningen (52 en 53%) en in Osdorp vier op de tien (41%). Alleen in de referentiebuurt is het aandeel autochtone bewoners dat spanningen ervaart vergelijkbaar met het aandeel allochtone bewoners (24 om 21%).

Figuur 1.6 Ervaren spanningen, naar herkomst (procenten)

¹ Westerse allochtone respondenten worden in dit figuur buiten beschouwing gelaten vanwege te lage aantallen.

Figuur 1.7 Ervaren spanningen, naar leeftijd (procenten)

Figuur 1.7 laat per buurt de verschillen in ervaren spanningen zien tussen de drie onderscheiden leeftijdscategorieën. In Slotervaart en Osdorp valt op dat bewoners ouder dan 35 jaar meer spanningen ervaren dan de jongere bewoners. In Slotermeer-Zuidwest ervaren vooral bewoners van ouder dan 50 jaar veel meer spanningen. In de referentiebuurt ervaren vooral bewoners uit de leeftijdscategorie 35-50 jaar spanningen.

1.5 Vertrouwen in de buurt

In hoeverre de bewoners uit de onderzoeksbuurten in stadsdeel Nieuw-West vertrouwen hebben in hun eigen buurtgenoten hebben we in kaart gebracht door middel van een door het Verwey-Jonker Instituut ontwikkeld instrument (Boutellier e.a. 2007)¹⁶.

Tabel 1.8 Vijf items van het signaleringsinstrument om vertrouwen tussen buurtbewoners te meten

-
1. Ik woon in een gezellige buurt waar veel saamhorigheid is
 2. Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen
 3. In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om
 4. Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn
 5. Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen
-

Antwoordmogelijkheden: helemaal mee eens, mee eens, neutraal, niet mee eens, helemaal niet mee eens

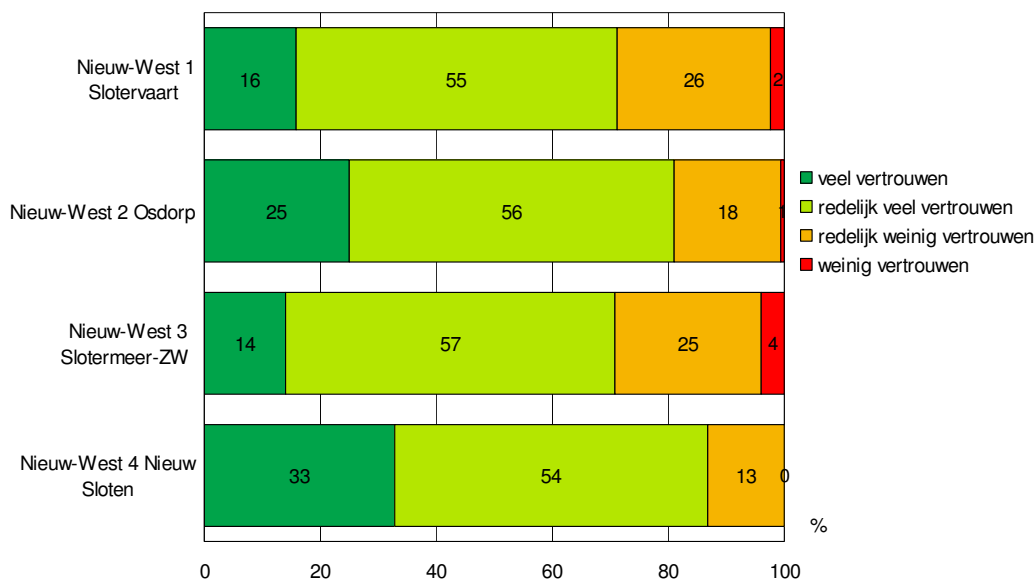
Om het algemene niveau van vertrouwen tussen bevolkingsgroepen per buurt te bepalen is een gemiddelde score op de vijf items berekend¹⁷. De gemiddelde scores per buurt zijn vervolgens gecategoriseerd in: weinig vertrouwen (score 1-2), redelijk weinig vertrouwen (2-3), redelijk veel vertrouwen (3-4), veel vertrouwen (4-5). Figuur 1.9 geeft weer in hoeverre de bewoners uit de vier buurten in Nieuw-West vertrouwen hebben in hun buurt. Een ruime meerderheid van de bewoners heeft (redelijk) veel vertrouwen in de buurt (tussen de 71-87%). Dit is een belangrijke bevinding: ondanks dat er in de drie onderzoeksbuurten door een redelijk aandeel bewoners spanningen worden ervaren (30-39%) heeft het merendeel van de bewoners wel vertrouwen in zijn/haar buurtbewoners. Nadere analyse wijst uit dat bewoners bij vertrouwen en spanningen soms verschillende buurtbewoners in gedachten hebben. Het vertrouwen betreft bijvoorbeeld de bewoners die al lang in de buurt wonen of burens van de portiek, de spanningen de nieuwkomers of ver weg wonende buurtgenoten.

In Slotervaart en de buurt Slotermeer-Zuidwest hebben bewoners relatief het minste vertrouwen: 71% heeft (redelijk) veel vertrouwen. Bijna drie van de tien inwoners in deze buurten hebben (redelijk) weinig vertrouwen in de buurt. Dit zijn ook de buurten waar de meeste spanningen tussen bevolkingsgroepen worden ervaren (zie hoofdstuk 1). Evenals bij het signaleringsinstrument voor spanningen, onderscheidt de referentiebuurt Nieuw Sloten zich van de drie onderzoeksbuurten. In deze buurt ervaart maar 13% van de bewoners redelijk weinig vertrouwen en 0% weinig.

¹⁶ De vijf items vormen een redelijk intern consistente schaal (Cronbach's Alpha = 0.68)

¹⁷ Missende waarden zijn per item vervangen door de gemiddelde waarde.

Figuur 1.9 Ervaren vertrouwen in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in stadsdeel Nieuw-West (procenten, n=216, 194, 239, 223)

Uit een vergelijking tussen alle 20 onderzochte buurten, blijkt dat bewoners uit Slotervaart en de buurt Slotermeer-Zuidwest het minst vaak (redelijk) veel vertrouwen hebben en het vaakst (redelijk) weinig vertrouwen.

Vertrouwen in behulpzaamheid burens

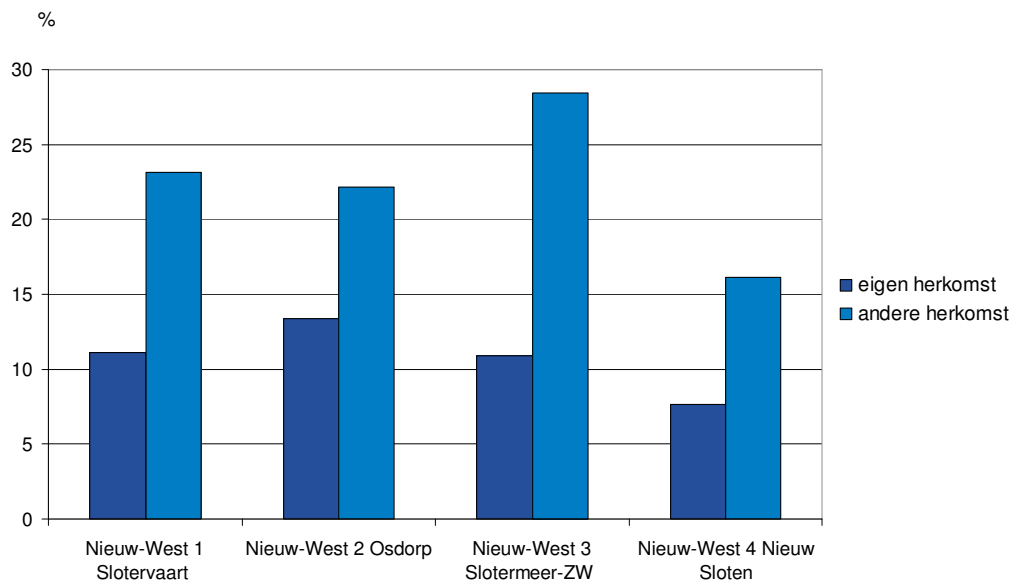
In het onderzoek is nagegaan in hoeverre de bewoners verwachten dat burens hen helpen wanneer dit nodig mocht zijn. De verschillen tussen de referentiebuurt, Nieuw Sloten en de overige buurten zijn hierin groot. Binnen de onderzoeksbuurten schat 60 tot 67% de kans op hulp (heel) groot in (in de referentiebuurt 82%).

Vertrouwen in burens van eigen en andere herkomst

Tot dusverre is ingegaan op het algemene vertrouwen in buurtgenoten. In het hiernavolgende wordt een onderscheid gemaakt tussen vertrouwen in buurtgenoten met een andere herkomst en buurtgenoten met dezelfde herkomst. Figuur 1.10 laat zien dat bewoners vaker 'weinig' of 'geen' vertrouwen hebben in bewoners van een andere herkomstgroep dan van de eigen herkomstgroep¹⁸. Het verschil tussen beide is vooral erg groot in de buurt Slotermeer-Zuidwest: 11% heeft weinig of geen vertrouwen in buurtgenoten van de eigen herkomstgroep, 28% heeft weinig of geen vertrouwen in buurtgenoten van een andere herkomst. Dit laatste aandeel is hoog in vergelijking tot de in Nieuw-West en in de andere stadsdelen onderzochte buurten.

¹⁸ Dit verschil wordt in alle onderzoeksbuurten gevonden en komt overeen met de wetenschappelijke literatuur over de identificatie met de eigen herkomstgroep.

Figuur 1.10 Weinig of geen vertrouwen in buurtbewoners van de eigen en van een andere herkomst (procenten, n=216, 194, 239, 223)

1.6 Redenen voor gevoelens saamhorigheid

Tussen de 30 en 53% van de bewoners uit de vier buurten in Nieuw-West hebben aangegeven dat ze in een gezellige buurt wonen waar veel saamhorigheid is (het eerste item van het vertrouwenmeetinstrument). Deze bewoners is gevraagd of ze hun antwoord willen toelichten. De open antwoorden zijn gecategoriseerd. Veel bewoners geven aan dat de reden voor het gevoel van saamhorigheid in de buurt is dat het er gezellig is en dat de burens goed en veel contact hebben. Zo wordt bijvoorbeeld gesteld: 'Ik ken veel mensen in de straat, je maakt als je elkaar tegenkomt een praatje', 'We hebben veel mensen leren kennen die we vertrouwen. We hebben gezellige avonden en er wordt veel georganiseerd in onze buurt' en 'we helpen elkaar zoveel mogelijk'. Het vaakst worden dit soort contactredenen genoemd door bewoners van Slotervaart.

Andere redenen die worden genoemd zijn dat burens elkaar kennen, dat de buurt rustig en veilig is, dat buurtbewoners respect voor elkaar en dezelfde normen en waarden hebben en dat er goede voorzieningen zijn. Elkaar kennen en een praatje maken wordt wat vaker genoemd door bewoners uit de buurt Nieuw Sloten. De bewoners van Slotervaart noemen wat minder vaak dat er sprake is van saamhorigheid door de rust en veiligheid in de buurt.

1.7 Ontwikkeling van sfeer tussen bevolkingsgroepen in buurt

De bewoners uit de vier buurten in Nieuw-West is ten slotte gevraagd of ze vinden dat de sfeer tussen buurtbewoners uit verschillende bevolkingsgroepen is veranderd in de afgelopen 12 maanden (vooruitgegaan, gelijk gebleven of achteruitgegaan). De meerderheid van de bewoners uit Nieuw-West vindt dat de sfeer tussen buurtbewoners uit

verschillende bevolkingsgroepen in het afgelopen jaar gelijk is gebleven (53-69%). Maar een klein deel heeft een vooruitgang waargenomen (4-16%) of een achteruitgang (9-16%).

In Slotermeer-Zuidwest wordt iets vaker een achteruitgang gerapporteerd dan in de andere onderzoeksbuurten (16 versus 9%), dit heeft te maken met de uitgestelde vernieuwing van de buurt en de toegenomen sociale problematiek in de buurt. Bewoners van Osdorp rapporteren juist iets vaker een vooruitgang dan de andere buurten (15 versus 4-5%). In de referentiebuurt Nieuw Sloten wordt minder vaak een verandering in sfeer ervaren dan in de drie onderzoeksbuurten.

1.8 Samenvatting

Tussen de 30% en 39% van de bewoners uit de drie onderzoeksbuurten Slotervaart, Osdorp en Slotermeer-Zuidwest ervaart redelijk of veel spanningen. Een aanzienlijk aandeel van de bewoners geeft aan dat de spanningen in de buurt ook tot vermindering van contact tussen bevolkingsgroepen leidt (18-26%). En ook conflicten tussen buurtgenoten komen soms in de drie onderzoeksbuurten voor (17-19%). Autochtone en oudere bewoners ervaren veel vaker spanningen tussen bevolkingsgroepen dan niet-westers allochtone en jongere bewoners.

Spanningen zijn er in de drie onderzoeksbuurten in Nieuw-West vooral tussen jongeren en ouderen, tussen verschillende culturen en tussen scholieren en buurtbewoners. Van de bewoners die aangeven niet positief te zijn over bepaalde bevolkingsgroepen, geeft een groot deel aan vooral niet positief te zijn over Marokkaanse buurtbewoners. De bewoners relateren spanningen vooral aan de overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen en aan verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt. Verschillen in religie, omgangsvormen en normen en waarden spelen minder een rol.

Ondanks dat er in de drie onderzoeksbuurten door een redelijk aandeel bewoners spanningen worden ervaren heeft het merendeel van de bewoners wel vertrouwen in zijn/haar buurtbewoners: tussen de 71 en 81%. Bewoners hebben vaker weinig/geen vertrouwen in buurtbewoners van een andere herkomst dan in buurtbewoners van de eigen herkomst.

Tabel 1.11 Samenvatting per buurt (procenten)

	(redelijk) veel spanningen ¹	vermindering contact	conflicten	(redelijk) weinig vertrouwen ²
Slotervaart	38	22	19	29
Osdorp	30	18	17	19
Slotermeer-Zuidwest	39	26	19	29
Nieuw Sloten	23	13	17	13

¹Gebaseerd op de acht items van het spanningeninstrument ²Gebaseerd op de vijf items van het vertrouweninstrument

De spanningen tussen bevolkingsgroepen en de hieruit voorkomende contactvermijding zijn het sterkste in Slotermeer-Zuidwest en Slotervaart. In deze buurten is er ook relatief vaak sprake van (redelijk) weinig vertrouwen tussen buurtgenoten. In Osdorp wordt iets minder vaak spanningen ervaren dan in Slotervaart en Slotermeer-Zuidwest. Er is ook vaker vertrouwen in de buurt. Door de bewoners uit de referentiebuurt, Nieuw Sloten, wordt zoals verwacht het minst vaak spanningen ervaren.

2 Risicofactoren in de buurt

Uit de wetenschappelijke literatuur zijn verschillende potentiële risicofactoren afgeleid die voor spanningen tussen bevolkingsgroepen in buurten kunnen zorgen (zie ook Broekhuizen en Van Wonderen 2010). De volgende risicofactoren in buurten worden in dit hoofdstuk bekeken:

- botsende leefstijlen,
- gebrek aan contact met burens (van de eigen of een andere herkomstgroep),
- onveiligheidsgevoelens, ervaren overlast en criminaliteit.

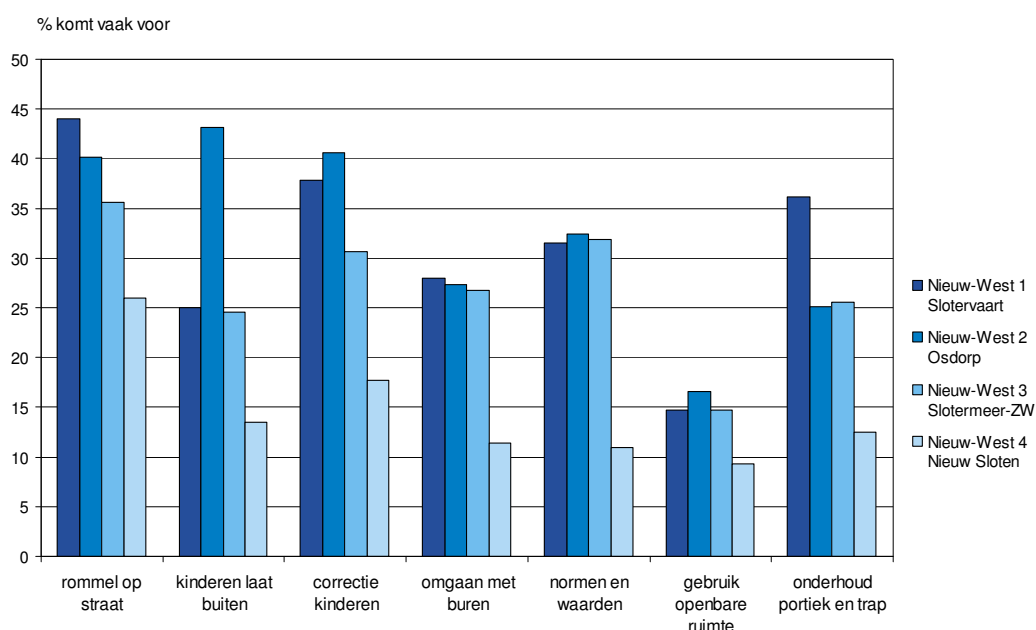
In elke paragraaf van dit hoofdstuk staat één risicofactor centraal. Eerst wordt kort ingegaan op de theoretische achtergrond van de risicofactor. Vervolgens wordt nagegaan in hoeverre de risicofactor in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt aanwezig is. Afsluitend wordt nagegaan in hoeverre de risicofactor ook daadwerkelijk samenhangt met de aanwezigheid van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de vier buurten.

2.1 Botsende leefstijlen

Wanneer normen en waarden over wat er wel en niet 'hoort' in de openbare ruimte niet gedeeld worden, dan kan dit tot ergernis en gevoelens van onveiligheid leiden (Bolt & Torrance, 2005). Eerder onderzoek laat zien dat conflicten bijvoorbeeld kunnen ontstaan over het schoonhouden van semi-private (trappenhuizen, portieken) en publieke ruimten, het verkeerd aanbieden van huisvuil, en het tot 's avonds laat buitenspelen van kinderen (Blokland, 1998). Het is dus mogelijk dat het 'botsen' van leefstijlen tot spanningen tussen bevolkingsgroepen leidt. In het huidige onderzoek is daarom voor verschillende vormen van botsende leefstijlen nagegaan in hoeverre ze volgens de bewoners in de buurt plaatsvinden.

Figuur 2.1 laat zien dat de bewoners van de Nieuw-West over veel onderwerpen aangeven dat daar vaak meningsverschillen over zijn of andere normen en waarden over bestaan. Er zijn hierin enkele verschillen tussen de vier in Nieuw-West onderzochte buurten. In Slotervaart komen de volgende botsende leefstijlen geregeld voor: 'rommel op straat', 'weinig correctie van kinderen die overlast bezorgen' en 'meningsverschillen over het onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten'. In Osdorp is er vooral sprake van 'rommel op straat', 'kinderen die tot laat buiten spelen' en 'weinig correctie van overlastgevendende kinderen'. In Slotermeer-Zuidwest geven de bewoners vooral aan dat de volgende botsende leefstijlen plaatsvinden: 'rommel op straat', 'weinig correctie van kinderen die overlast bezorgen'. Botsende leefstijlen komen in de referentiebuurt Nieuw Sloten minder vaak voor dan in de drie onderzoeksbuurten.

Figuur 2.1 Verschillende ‘botsende leefstijlen’ (procenten, n=216, 194, 239, 223)

Pearson Correlaties zijn berekend om te bepalen in hoeverre botsende leefstijlen samenhangen met het ervaren van spanningen tussen bevolkingsgroepen. Over het algemeen is er een vrij sterke samenhang tussen de ‘botsende leefstijlen’ en het ervaren van spanningen in de buurt (zie bijlage 4 tabel 1)¹⁹. De volgende ‘botsende leefstijlen’ blijken de belangrijkste rol te spelen in het waarnemen of ervaren van spanningen tussen bevolkingsgroepen in stadsdeel Nieuw-West:

- verschillende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt (.43-.52),
- verschillend denken over hoe burens met elkaar omgaan (.39-.54),
- bewoners corrigeren kinderen te weinig als ze overlast veroorzaken (.41-.47).

Opmerkelijk is dat ‘vuilniszakken en rommel op straat’, hetgeen vaak voorkomt in Nieuw-West (zie figuur 2.1), slechts een relatief zwakke relatie heeft met de ervaren spanningen. (.10-.35). Het waarnemen van ‘vuilniszakken en rommel op straat’ blijkt niet bij alle bewoners voor spanningen te zorgen, wat de relatie tussen beide afzwakt.

Er zijn enkele verschillen tussen de buurten in Nieuw-West. Zo blijkt dat botsende leefstijlen over het algemeen voor de bewoners van de buurt Slotermeer-Zuidwest de grootste rol te spelen in het ervaren van spanningen in buurt. Vooral de samenhang tussen spanningen en meningverschillen over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten is relatief sterk in Slotermeer-Zuidwest.

Respondenten die thuiswonende kinderen hebben van jonger dan 20 jaar²⁰, is een aantal stellingen voorgelegd over het speelklimaat in de buurt. Hen is gevraagd of kinderen wel eens niet buiten durven te spelen omdat er kinderen, jongeren of volwassenen zijn waar

¹⁹ Pearson Correlaties variëren tussen 0.00 (helemaal geen samenhang) tot 1.00 of -1.00 (een 100% positieve of negatieve samenhang) lopen.

²⁰ 66 respondenten in Nieuw-West 1, 78 in Nieuw-West 2, 46 in Nieuw-West 3 en 76 in Nieuw-West 4.

ze bang voor zijn²¹. Dat kinderen bang zijn voor volwassenen op straat komt het minst vaak voor. Tussen de 11% (Nieuw Sloten) en 18% (Osdorp) van de bewoners geeft aan dat dit soms of vaak voorkomt. Iets vaker wordt gerapporteerd dat kinderen bang zijn voor kinderen of jongeren (22-32%). De verschillen tussen de buurten zijn niet zo groot. Het enige wat opvalt is dat ouders in de referentiebuurt Nieuw Sloten wat vaker rapporteren dat kinderen 'soms' of 'vaak' bang zijn voor jongeren in de buurt (31%) dan ouders in de andere onderzochte buurten in Nieuw-West.

Het niet durven spelen van kinderen op straat en spanningen is vooral een risicofactor voor spanningen in Slotervaart. In Osdorp, Slotermeer-Zuidwest en Nieuw Sloten is er in mindere mate een samenhang tussen spanningen en het niet durven buiten spelen van kinderen.

2.2 Gebrek aan contacten met andere herkomstgroepen

De contacthypothese (Allport, 1954) gaat er van uit dat het ontbreken van contact tussen verschillende herkomstgroepen kan leiden tot vooroordelen en onprettige gevoelens. Wanneer de verschillende bevolkingsgroepen in een buurt weinig of geen contact met elkaar hebben, is het mogelijk dat er tussen hen bepaalde spanningen ontstaan. Het wel contact hebben met buuren kan juist als een beschermende factor gezien worden. In dit onderzoek gaan we daarom na in hoeverre de buurtbewoners in Nieuw-West contact met elkaar hebben, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen contacten met buurtbewoners van de eigen en van een andere herkomst.

De mate van contact tussen verschillende herkomstgroepen wordt beïnvloed door de ontmoetingskans. Er is daarom allereerst nagegaan hoe etnisch divers de verschillende buurten zijn; wonen er veel of weinig verschillende bevolkingsgroepen. De hiervoor berekende Herfindahl-index ligt in de vier buurten in Nieuw-West tussen de 0.61 en 0.80. Een score van 1.00 op deze index duidt op heel veel diversiteit, 0.00 op geen enkele diversiteit. De vier buurten in Nieuw-West zijn dus vrij divers; er is voldoende kans voor ontmoetingen met buurtbewoners uit andere bevolkingsgroepen. In de referentiebuurt Nieuw Sloten is de minste diversiteit (0.61), daarna volgen buurt Slotermeer-Zuidwest (Nieuw-West 3, 0,76) en Slotervaart (Nieuw-West 1, 0,77). Van de vier buurten in Nieuw-West is de diversiteit het hoogst in Osdorp (Nieuw-West 2, 0.80).

In het algemeen is er in de buurten in Nieuw-West veel contact tussen buurtbewoners; de meerderheid van de bewoners heeft dagelijks of een paar keer per week contact met andere buurtbewoners. De contactfrequentie met buurtbewoners van een andere herkomstgroep ligt in alle buurten wat lager dan met buurtbewoners van de eigen herkomstgroep. De verschillen zijn klein in Slotervaart en Osdorp, maar vrij groot in de buurten Nieuw Sloten en Slotermeer-Zuidwest. Dit komt vooral door het relatief hoge aandeel bewoners uit deze twee buurten dat (bijna) nooit contact heeft met buurtbewoners van een andere bevolkingsgroep (25 en 29%). Bij de referentiebuurt Nieuw Sloten kan de lage contactfrequentie veroorzaakt worden doordat de buurt minder

²¹ Er is gevraagd naar kinderen in het algemeen, niet naar de kinderen van de bewoner zelf, om een breder inzicht te verkrijgen.

divers is (Herfindahl-index 0.61). Dit is bij de diverse buurt Slotermeer-Zuidwest niet het geval (index 0.76).

Pearson Correlaties laten zien dat er een redelijke samenhang is tussen de waargenomen spanningen in de buurt en de contactfrequentie met buurtbewoners van andere herkomstgroepen. Naarmate een bewoner meer contact heeft met buurtgenoten van een andere herkomst, rapporteert deze bewoner iets minder spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt. De correlaties met ervaren spanningen liggen bij deze risicofactor wel veel lager dan bij de risicofactor 'botsende leefstijlen' (.11-32, zie tabel 2 in bijlage 4). Het is mogelijk dat het *contrast* tussen de contactfrequentie met de eigen en andere herkomstgroepen sterker samenhangt met de ervaren spanningen dan de contacten zelf. Dit blijkt niet het geval te zijn, ook het contrast hangt maar in beperkte mate samen met de ervaren spanningen (.11-.33).

De respondenten is ten slotte de volgende stelling voorgelegd: 'In deze buurt hebben mensen uit verschillende culturen weinig contact met elkaar'. In deze stelling wordt niet ingegaan op het contact dat de bewoner *zelf* heeft (zoals hiervoor), maar op het contact dat er volgens de bewoners *in de buurt* is. Ongeveer vier op de tien bewoners van de drie onderzoeksbuurten vinden dat mensen uit verschillende culturen weinig contact met elkaar hebben in de buurt (39-42% (helemaal) mee eens). Dit is in de referentiebuurt minder vaak het geval, in deze buurt is 29% het (helemaal) met de stelling eens. Er is een sterker verband tussen de constatering dat er weinig contact is tussen buurtgenoten uit verschillende culturen en spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt (0.36-0.44). Dit verband is voor alle vier de buurten significant. Bewoners die spanningen ervaren en waarnemen, vinden ook vaker dat er weinig contact tussen buurtgenoten uit verschillende culturen is. De algemene constatering van een gebrek aan contact tussen culturen is dus belangrijker dan dat de bewoner zelf weinig contact heeft met buurtbewoners van een andere herkomstgroep.

2.3 Ervaren onveiligheid en criminaliteit

Volgens social disorganisation theory en collective efficacy theory staat in buurten met veel fysieke overlast (graffiti, verloedering) en sociale overlast (burenoverlast, rondhangende jongeren, drugs- en drankoverlast) en kleine, zichtbare criminaliteit (zoals vernielingen) het vertrouwen en de verstandhouding tussen bevolkingsgroepen onder druk (Morenoff, Sampson & Raudenbush, 2001; Sampson & Raudenbusch, 2004). De informele sociale controle neemt af (bewoners spreken elkaar minder snel aan op ongepast gedrag) en overlastgevend gedrag van jongeren van bepaalde bevolkingsgroepen kan stigmatisering van een gehele bevolkingsgroep in de hand werken (Van Gemert, 2006). Onveiligheid, criminaliteit en overlast kunnen dus spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt tot gevolg hebben. In dit hoofdstuk brengen we daarom de volgende facetten per buurt in kaart:

- ervaren onveiligheid,
- waardering leefomgeving en veiligheid,
- ervaren overlast en criminaliteit.

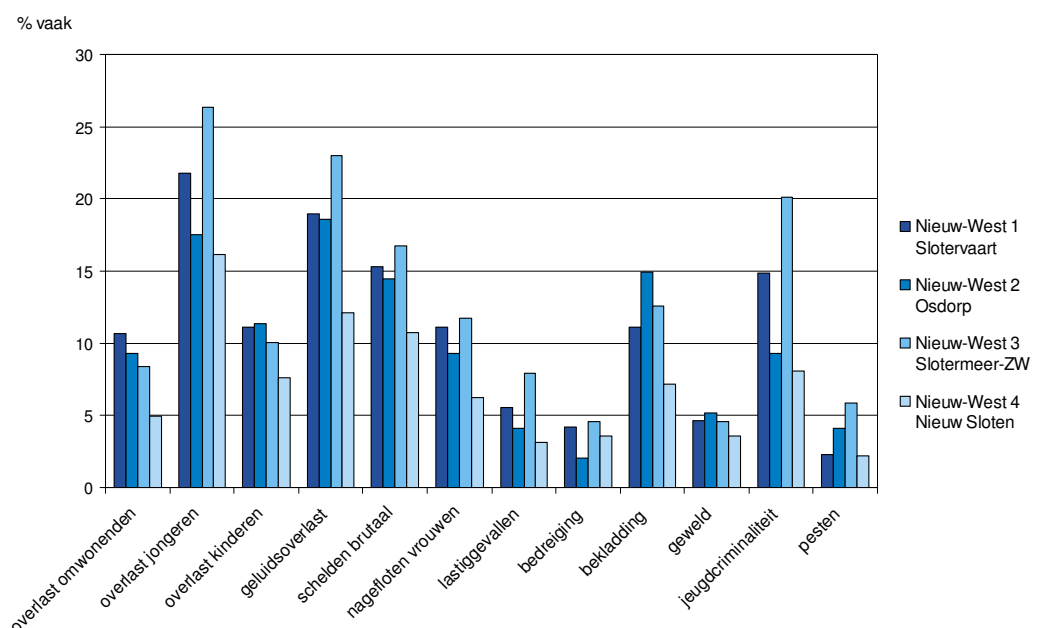
In de buurt Slotermeer-Zuidwest wordt relatief veel onveiligheid en criminaliteit ervaren. Bewoners voelen zich vaker 'soms/vaak onveilig' dan de bewoners in de andere drie buurten in Nieuw-West (tabel 2.2). De rapportcijfers voor de veiligheid en de leefomgeving in deze buurt liggen ook lager dan in de andere onderzoeksbuurt (6,8 en 6,1). Daarnaast worden verschillende soorten overlast en criminaliteit in deze buurt relatief vaak gerapporteerd: overlast van jongeren, geluidsoverlast en jeugdcriminaliteit (figuur 2.3). In deze buurt rapporteert ook een hoog percentage dat er de afgelopen 12 maanden sprake is geweest van een achteruitgang van veiligheid en het gedrag van jongeren.

In de onderzoeksbuurt Slotervaart en Osdorp ervaren de bewoners minder onveiligheid en criminaliteit dan in Slotermeer-Zuidwest, maar de situatie is minder goed dan in de referentiebuurt, Nieuw Sloten. De rapportcijfers voor de woonomgeving en de veiligheid liggen in Slotervaart en Osdorp ook lager dan in de referentiebuurt. Daarnaast geven de bewoners uit Slotervaart en Osdorp in het algemeen vaker dan de bewoners uit Nieuw Sloten aan dat verschillende overlast- en criminaliteitincidenten vaak voorkomen (figuur 2.3). In de twee buurten Slotervaart en Osdorp geven de bewoners echter niet of nauwelijks vaker aan dan in de referentiebuurt Nieuw Sloten dat er achteruitgang is op bepaalde terreinen.

Tabel 2.2 Gemiddelde rapportcijfers voor de woonomgeving en veiligheid in de buurt (n = 216, 194, 239, 223)

	% soms/vaak onveilig	rapportcijfer woonomgeving	rapportcijfer veiligheid
Nieuw-West 1 Slotervaart	31	6,9	6,5
Nieuw-West 2 Osdorp	29	7,1	6,6
Nieuw-West 3 Slotermeer-Zuidwest	41	6,8	6,1
Nieuw-West 4 Nieuw Sloten	19	7,7	7,2

Figuur 2.3 Vaak voorkomen van verschillende vormen van overlast en criminaliteit in de buurt (procenten, n=216, 194, 239, 223)

Pearson Correlaties laten zien dat er in Nieuw-West een sterk verband is tussen de ervaren veiligheid in een buurt en de ervaren spanningen (zie tabel 3 in bijlage 4). Naarmate buurtbewoners zich vaker onveilig voelen en vaker overlast en criminaliteit rapporteren, ervaren ze ook vaker spanningen met andere bevolkingsgroepen. Spanningen tussen bevolkingsgroepen worden in Nieuw-West vooral ervaren wanneer er sprake is van:

- het pesten van specifieke groepen bewoners (.46-.54),
- vrouwen en meisjes die op straat worden lastiggevallen (.43-.57),
- mensen die op straat worden lastig gevallen (.43-.53),
- schelden, brutaal gedrag (.41-.54).

Er zijn enkele verschillen tussen buurten te constateren. Zo blijkt dat over het algemeen onveiligheid, criminaliteit en overlast in Osdorp en Slotermeer-Zuidwest een iets grotere rol speelt in het ervaren van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt dan in Slotervaart en Nieuw Sloten. Meer specifiek komt naar voren dat gewelddelicten meer samenhang hebben met spanningen in Slotermeer-Zuidwest en Nieuw Sloten dan in Slotervaart en Osdorp. Overlast van kinderen tot en met 14 jaar speelt meer een rol in Osdorp en Slotermeer-Zuidwest dan in Slotervaart en Nieuw Sloten.

2.4 Samenvatting

Uit de wetenschappelijke literatuur en het vooronderzoek zijn verschillende risicofactoren afgeleid die mogelijk voor spanningen tussen buurtgenoten kunnen leiden. In dit hoofdstuk is nagegaan in hoeverre deze risicofactoren in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in Nieuw-West aanwezig zijn en in hoeverre deze voor spanningen zorgen.

Botsende leefstijlen zijn in alle onderzochte buurten in Nieuw-West een risicofactor voor spanningen tussen bevolkingsgroepen. Zo ervaren bewoners meer spanningen wanneer er verschillende normen en waarden zijn over wat wel en niet kan in de buurt en wanneer er meningsverschillen over het omgaan met de (semi-) openbare ruimte (portieken, trapruimten, pleinen, veldjes, speelvoorzieningen) zijn. In de drie onderzoeksbuurten zijn meer 'botsende leefstijlen' waargenomen dan in de referentiebuurt Nieuw Sloten. Onderling verschillen de drie onderzoeksbuurten niet veel.

Ook *overlast en criminaliteit* in de buurt is een risicofactor voor spanningen. Bewoners geven vooral aan dat spanningen tussen bevolkingsgroepen voorkomen wanneer ze waarnemen dat specifieke groepen bewoners gepest worden, bewoners op straat worden nagefloten of lastig gevallen of dat schelden, brutaal gedrag, jeugdcriminaliteit en bedreiging in de buurt voorkomen. Vooral in de buurten Slotermeer-Zuidwest en Slotervaart worden vaak dergelijke vormen van overlast en criminaliteit waargenomen.

De mate waarin bewoners zelf contact hebben met buurtgenoten van een andere herkomstgroep heeft weinig verband met het ervaren en waarnemen van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Bewoners die aangeven dat er over het algemeen *weinig contact* is tussen culturen in de buurt, vinden wel vaker dat er sprake is van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt. In de drie onderzoeksbuurten vinden

veel meer bewoners dat er sprake is van weinig contact tussen culturen dan in de referentiebuurt.

Samengevat, zijn er in de drie onderzoeksbuurten in Nieuw-West meer risicofactoren die kunnen leiden tot spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt dan in de referentiebuurt. Dit komt overeen met de bevinding dat er in de drie onderzoeksbuurten meer spanningen zijn (zie hoofdstuk 1). In totaal zijn er in de onderzoeksbuurt Osdorp minder risicofactoren dan in onderzoeksbuurten Slotervaart en Slotermeer-Zuidwest (vooral door minder overlast en criminaliteit). In Osdorp is er dan ook minder sprake van spanningen tussen bevolkingsgroepen (hoofdstuk 1).

3 Beschermende factoren in de buurt

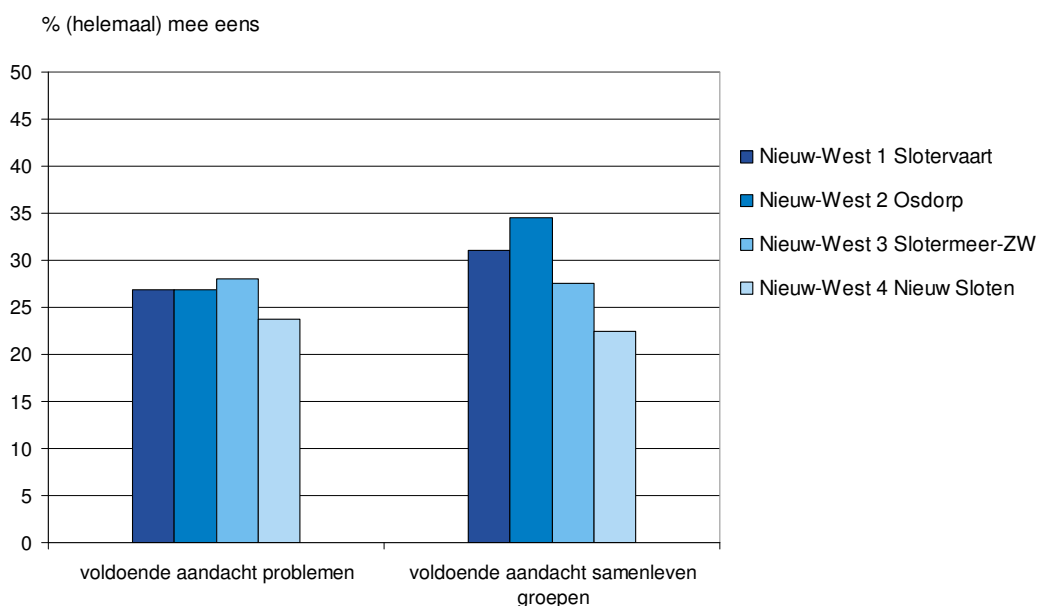
Waardering voor het optreden van het stadsdeel en de politie in de buurt kan als een beschermende factor voor het ervaren van spanningen in de buurt gezien worden. Uit een onderzoek van Politieacademie blijkt bijvoorbeeld dat de politie (in het bijzonder de wijkagent) spanningen in buurten kan terugdringen door zichtbare aanwezigheid op straat²². Het blijkt van belang te zijn dat de nadruk van de politie niet alleen op repressie ligt, maar op zichtbaarheid en benaderbaarheid. Bewoners willen het gevoel hebben dat de politie zich richt op de problemen die er volgens hen het meest toe doen.

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de tevredenheid van de bewoners uit Nieuw-West met het stadsdeel en de politie. Vervolgens wordt nagegaan van welke maatregelen de bewoners zelf denken dat ze het samenleven in de buurt kunnen verbeteren.

3.1 Tevredenheid over optreden stadsdeel en politie

Tussen de 22% en 35% van de bewoners is positief over de aandacht die het stadsdeel heeft voor problemen en het samenleven van groepen in de buurt (zie figuur 3.1). Het aandeel buurtbewoners dat niet positief is over het optreden van het stadsdeel varieert tussen de 22% en de 29%. De overige bewoners zijn neutraal of hebben geen antwoord gegeven.

Figuur 3.1 Tevredenheid over verschillende activiteiten van het stadsdeel
(procenten, n =216, 194, 239, 223)

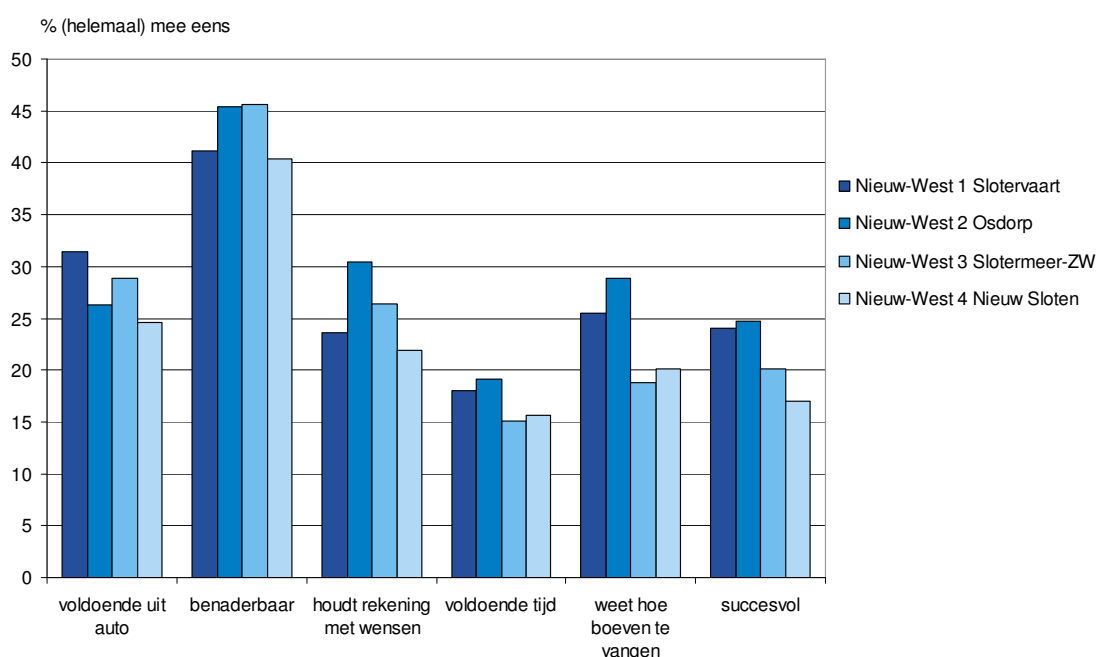
²² Adang, Quint en Van der Wal, 2010.

Het meest positief zijn de buurtbewoners van stadsdeel Nieuw-West over de aandacht die het stadsdeel heeft voor het goed samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen. Vooral in Osdorp is men hier tevreden over (35% versus 22%, 28% en 31% in de andere buurten).

De buurten verschillen nauwelijks in hun oordeel over de aandacht die het stadsdeel heeft voor de problemen in de buurt. In Slotermeer Zuid-West is men het meest tevreden (28%) en in Nieuw Sloten zijn buurtbewoners hierover het minst tevreden (24%).

De tevredenheid over het optreden van de politie varieert, zie figuur 3.2.

Figuur 3.2 Tevredenheid over verschillende activiteiten van de politie
(procenten, n =216, 194, 239, 223)

Net als in de andere onderzochte buurten uit de overige stadsdelen is men het meest positief over de mate waarin de politie benaderbaar is, 41% tot 46% van de buurtbewoners vindt de politie benaderbaar (15% tot 18% is het hiermee oneens). Het minst tevreden zijn de bewoners over de tijd die de politie heeft voor allerlei zaken in de buurt. Iets minder dan twee op de tien buurtbewoners vindt dat de politie voldoende tijd heeft (drie tot 4 op de tien vinden dat de politie te weinig tijd heeft).²³

Bewoners uit Osdorp zijn over het algemeen het meest positief over het optreden van de politie. Zij vinden dat de politie voldoende rekening houdt met wensen van buurtbewoners, dat de politie weet hoe ze boeven moeten vangen en ook vinden ze de politie het vaakst succesvol. Zij zijn echter minder tevreden over hoe vaak de politie uit de auto komt, 26%

²³ De oorspronkelijke stelling was: 'De politie heeft hier te weinig tijd voor allerlei zaken'. Omdat deze paragraaf over beschermende factoren gaat is de vraag omgescoord tot: 'De politie heeft hier voldoende tijd voor allerlei zaken'

van de buurtbewoners vindt dit voldoende.²⁴ Alleen in Nieuw Sloten vindt een kleiner aandeel van de buurtbewoners dat de politie voldoende uit de auto komt (25%). In alle buurten vindt men vaker dat de politie te weinig uit de auto komt dan dat de politie voldoende uit de auto komt.

Zoals verwacht is er een verband is tussen de waardering voor het stadsdeel en de politie en de ervaren spanningen in de buurt (voor correlaties zie tabel 4 bijlage 4). Naarmate buurtbewoners positiever zijn over de politie en het stadsdeel, ervaren ze minder vaak spanningen met of tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Het optreden van de politie en het stadsdeel kan als beschermende factor voor het ervaren van spanningen gezien worden.

In de vier buurten in Nieuw-West hangen de ervaren spanningen gemiddeld het sterkste samen met: 'stadsdeel onvoldoende aandacht aan samenleven in de buurt', 'politie heeft te weinig tijd' en 'politie bestrijdt niet succesvol de criminaliteit'. Er zijn enkele verschillen tussen buurten te constateren. Allereerst valt op dat de waardering van de politie en het stadsdeel en de ervaren spanningen sterker samenhangt in Slotermeer-Zuidwest en Nieuw Sloten dan in Slotervaart en Osdorp. Verder zijn er nog wat verschillen op itemniveau. De samenhang tussen ervaren spanningen en 'politie weinig uit de auto' is bijvoorbeeld wat minder sterk in Slotervaart en de samenhang met 'politie houdt geen rekening met wensen samenleving' is in Slotermeer-Zuidwest juist wat sterker dan in de andere onderzochte buurten in Nieuw-West.

3.2 Hoe het samenleven in de buurt kan verbeteren

De bewoners zijn elf mogelijke maatregelen voorgelegd die er toe zouden kunnen leiden dat het samenleven in de buurt verbetert: 'Wat moet er volgens u gebeuren om het samenleven in uw buurt te verbeteren? Kies maximaal drie antwoorden.' De elf maatregelen kunnen onderverdeeld worden in vier categorieën: het organiseren van activiteiten in de buurt, wijze van samenleven buurtgenoten, toezicht op kinderen en jongeren en politie in de buurt.

Twee 'maatregelen' worden in de vier buurten in Nieuw-West gemiddeld het meest genoemd:

- minder hangjongeren op straat en
- meer toezicht door ouders op hun kinderen.

Het organiseren van activiteiten in de buurt

De bewoners uit Slotervaart en Osdorp hechten iets vaker waarde aan activiteiten om bevolkingsgroepen in contact te brengen dan aan activiteiten voor jongeren en kinderen (26-27 versus 18-20%). In de buurten Slotermeer-Zuidwest en Nieuw Sloten is het verschil tussen beide veel kleiner.

²⁴ Ook deze vraag is i.v.m. het onderwerp van de paragraaf omgescoord, van 'De politie komt hier te weinig uit de auto' naar 'De politie komt hier voldoende uit de auto'.

Wijze van samenleven buurtgenoten

Over het algemeen vinden bewoners uit Nieuw-West het belangrijker dat er wordt ingezet op een grotere betrokkenheid tussen buurtbewoners dan op meer overeenstemming over het gebruik van de buitenruimte. Een grotere betrokkenheid van de buurtbewoners wordt in Osdorp minder vaak genoemd als mogelijke maatregel om het samenleven in de buurt te verbeteren dan in de andere drie buurten (10 versus 17-20%). In de referentiebuurt Nieuw Sloten hecht men wat minder waarde aan overeenstemming tussen bewoners over wat wel en niet kan in de buitenruimte dan in de drie onderzoeksbuurten (7 versus 13-16%).

Toezicht op kinderen en jongeren

Een substantieel deel van de bewoners van de vier buurten in Nieuw-West vindt dat er meer toezicht moet komen door ouders op hun kinderen en dat minder hangjongeren op straat bijdragen aan het samenleven in de buurt (22-39%). Meer toezicht door 'ouders in combinatie met omwonenden' of door 'buurtbewoners' worden veel minder vaak genoemd. De bewoners van Nieuw-West vinden dus dat het tegengaan van overlast van kinderen de verantwoordelijkheid van de ouders zelf is.

Vooraf bewoners uit Osdorp hechten belang aan toezicht op kinderen door ouders en minder hangjongeren op straat: bijna vier op de tien bewoners geeft aan dat dit het samenleven in de buurt zou verbeteren. Eerder zagen we al dat bewoners uit Osdorp vaak vinden dat kinderen laat buiten zijn en dat kinderen die overlast bezorgen te weinig worden gecorrigeerd.

Politie in de buurt

Ongeveer een vijfde van de bewoners uit de vier buurten in Nieuw-West vindt dat er meer politie in de buurt moet komen en dat de prioriteit van de politie moet liggen bij het tegengaan van overlast. In de buurt Slotervaart-Zuidwest denkt men iets vaker dan in de andere drie buurten dat het samenleven in de buurt verbetert wanneer de prioriteit van de politie in de buurt meer gericht wordt op het tegengaan van overlast (30 versus 20-24%).

Tabel 3.3 laat per buurt in Nieuw-West zien van welke 'maatregelen' bewoners het vaakst hebben aangegeven dat deze het samenleven in de buurt zouden verbeteren. In alle buurten worden vooral het tegengaan van hangjongeren en toezicht van ouders op kinderen genoemd. In Slotervaart en Osdorp hecht men hiernaast waarde aan activiteiten om bevolkingsgroepen in contact te brengen. Dat is minder het geval in Slotervaart-Zuidwest en Nieuw Sloten. In deze buurten richt men zich meer op het (repressief) tegengaan van overlast in de buurt.

Tabel 3.3 Meest genoemde 'maatregelen' per buurt in Nieuw-West

	Nieuw-West 1 Slotervaart	Nieuw-West 2 Osdorp	Nieuw-West 3 Slotervaart ZW	Nieuw-West 4 Nieuw Sloten
1	minder hangjongeren op straat	meer toezicht ouders op kinderen op straat	minder hangjongeren op straat	meer politie in de buurt
2	activiteiten bevolkingsgroepen contact	minder hangjongeren op straat	meer toezicht ouders op kinderen op straat	minder hangjongeren op straat
3	meer toezicht ouders op kinderen op straat	activiteiten bevolkingsgroepen contact	prioriteit politie tegengaan overlast	prioriteit politie tegengaan overlast

4 Kwalitatieve verdieping

In de drie door het stadsdeel geselecteerde buurten – Slotermeer-Zuidwest, Osdorp (Osdorp Midden) en Slotervaart (Jacob Geelbuurt en Jacques Veltmanbuurt) - heeft verdiepend onderzoek plaatsgevonden. Het verdiepend onderzoek had de volgende doelstellingen:

Verdieping van- en reflectie op de resultaten van het enquête onderzoek

Nadere duiding van de resultaten van het enquête onderzoek. Hoe moeten de resultaten worden geïnterpreteerd, wat is het ‘verhaal achter de cijfers’? Nadere toelichting op spanningen en risico- en beschermingsfactoren door middel van casuïstiek in de wijken.

- Verdieping/verheldering van eventuele spanningen in wijken. We zijn nagegaan wat de aanleiding is voor spanningen, om welke spanningen het precies gaat, en welke bevolkingsgroepen zijn betrokken.
- Verdieping/verheldering van risico- en beschermingsfactoren. We zijn nagegaan welke risicofactoren in wijken op welke manieren/via welke mechanismen onderliggend zijn aan spanningen tussen bevolkingsgroepen in wijken. Ook hebben we onderzocht welke beschermende factoren in wijken aanwezig zijn die de kans op spanningen verkleinen en het vertrouwen vergroten.
- In het kwantitatief onderzoek zijn verschillende oorzaken voor spanningen evenals risico- en beschermingsfactoren getoetst. Hiernaast kunnen in wijken ook andere –specifieke- oorzaken voor spanningen aanwezig zijn; dit geldt ook voor andere –specifieke- risico- en beschermingsfactoren. In het verdiepend onderzoek hebben we getracht om deze te identificeren.

Match problematiek en beleid

- Het verdiepend onderzoek moet tevens meer inzicht geven in de vraag ‘kunnen dingen meer of beter’ als het gaat om het voorkomen van spanningen tussen bevolkingsgroepen. We zijn hiertoe in wijken nagegaan wat de ‘match’ is tussen problematiek en beleid. Worden relevante risicofactoren geadresseerd door beleid en worden relevante beschermingsfactoren door beleid ondersteund; of zijn er ‘witte vlekken’ in het beleid?
- Om deze vragen te kunnen beantwoorden, hebben we in het verdiepend onderzoek geïnventariseerd op welke risico- en beschermingsfactoren en doelgroepen het beleid zich richt. Ook hebben we gekeken of beleidsinterventies vanuit verschillende beleidsterreinen voor wederzijdse versterking kunnen zorgen als het gaat om de aanpak van risicofactoren en het bevorderen van beschermingsfactoren voor spanningen.

4.1 Spanningen en vertrouwen in Slotermeer-Zuidwest

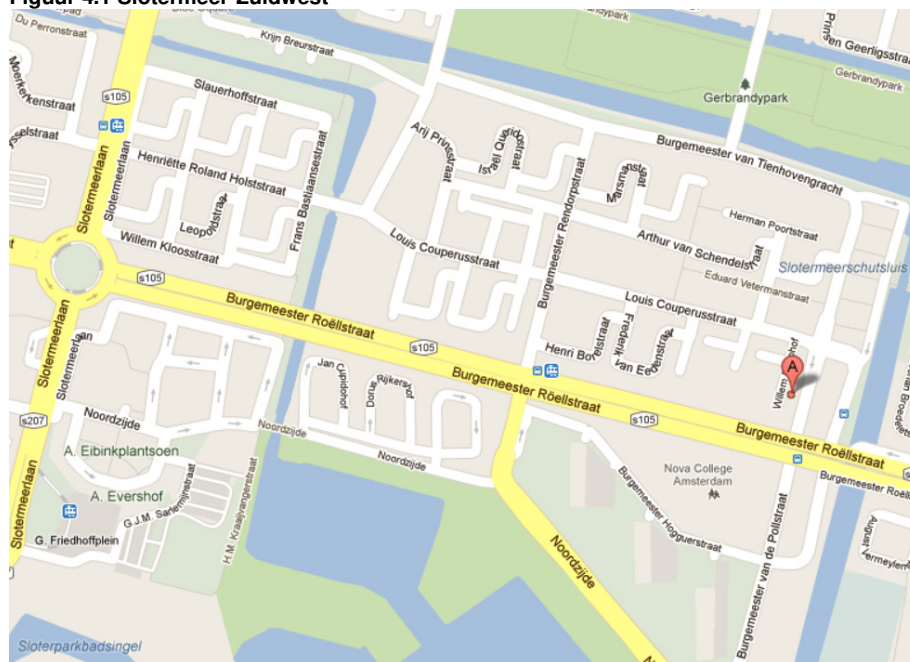
Samenvatting

In Slotermeer-Zuidwest zijn spanningen tussen bewoners vooral gerelateerd aan jongerenoverlast, botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt en de portiek en botsende omgangsvormen en normen en waarden. In Slotermeer-Zuidwest zijn veel *risicofactoren* aanwezig voor het ontstaan van spanningen. Veel woningen in de wijk voldoen niet meer aan de eisen van de huidige tijd; ze zijn vaak tochtig en gehorig. De Dichtersbuurt en de Couperusbuurt kenmerken zich door een zwakke sociale structuur. Veel mensen hebben een laag inkomen, en wonen mede in de wijk als gevolg van de relatief lage huren. De laatste jaren zijn deze buurten aanzienlijk verjongd, en er zijn meer allochtonen de buurten ingestroomd, evenals personen met psychiatrische of verslavingsproblematiek. Er wonen veel alleenstaanden; anderzijds wonen er allochtone gezinnen in veel te krappe woningen. Ook is sprake van drugs- en alcoholproblematiek, schulden, prostitutie en illegale onderverhuur. Er is sprake van behoorlijk wat eenzaamheid, zorgbehoefte en gebrek aan zelfredzaamheid en onverzorgdheid. Taalproblemen, achter de voordeurproblematiek, gezinnen die overleven, al deze zaken belemmeren zelfredzaamheid en overbruggend contact tussen bewoners om zelf overlast en irritaties zelf op te lossen. Ingrijpende sloop en renovatie van woningen in de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt is voorlopig opgeschort. De objectieve veiligheid in de wijk heeft voorzichtig een stijgende trend te pakken, maar dat geldt niet voor de subjectieve veiligheid. Veel bewoners ervaren gevoelens van onveiligheid. Er zijn groepjes aanwezig op straat, jongeren en jongvolwassenen, maar ook andere groepen zoals verslaafden. Ook de ruimtelijke indeling van de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt speelt een rol; er is veel groen, er zijn veel hofjes, en veel woningen zijn laag en dicht op de straat. Wat gebeurt op straat dringt daardoor makkelijker de privésfeer van de huizen binnen. In de wijk worden relatief veel spanningen ervaren tussen bewoners en scholieren van de twee middelbare scholen in de buurt. Inmiddels is de overlast door een aantal maatregelen –ook vanuit de scholen– afgenomen, maar nog niet verdwenen. Resumerend kan worden gesteld dat de problematiek in Slotermeer-Zuidwest, met name in de Couperusbuurt en Dichtersbuurt, groot en meervoudig is. Doordat het beleid in de afgelopen jaren niet alle risicofactoren voor spanningen heeft geadresseerd, is de problematiek in de buurt en de hieruit voortvloeiende spanningen tussen bewoners toegenomen. Nu de voorgenomen vernieuwingsplannen niet doorgaan moet een stevige aanpak volgen om verder afglijden tegen te gaan. De beleidsvoornemens van Stadgenoot, Rochdale en het stadsdeel zijn een belangrijke *beschermende factor* voor de buurt in de komende jaren omdat ze de meeste risicofactoren voor spanningen dekken: achter de voordeur aanpak bij gezinnen, de intensivering van de aanpak van onveiligheid en overlast, de intensivering van het reguliere beheer, maatregelen om te sturen op de instroom van nieuwe bewoners; en het aanhalen van contacten met de scholen om de relatie tussen jong en oud te verbeteren. De voorgenomen aanpak zal de spanningen in de wijk kunnen doen afnemen tot een lager niveau. Zolang er geen grote vernieuwingen in de wijk plaatsvinden zal er echter wel een niveau van spanningen aanwezig blijven. *Aandachtspunten* zijn positieve rolmodellen voor kinderen en jongeren (zoals jongeren uit de buurt die activiteiten begeleiden; begeleide sport- en spelactiviteiten voor 8-12 jarigen; en het vergroten publieke familiariteit en weerbaarheid van bewoners.

Introductie

De naoorlogse wijk Slotermeer-Zuidwest is onderdeel van de westelijke tuinsteden en ligt ten noorden van de Sloterplas. De wijk wordt afgebakend door de Slotermeerlaan in het westen, de Sloterplas in het Zuiden, de Burgemeester Cramergracht in het oosten en het Gerbrandypark in het noorden. De wijk bestaat uit enkele— onderling nogal verschillende— buurten. In het zuidwesten van de wijk —gelegen tussen de Burgemeester Roëllstraat en de Slotermeerlaan, ligt de buurt Noorderhof. Dit is een besloten, compact gebouwde nieuwbouwbuurt met fraaie architectuur die is geïnspireerd op de Amsterdamse School. In deze buurt wonen relatief veel hogere inkomens. In het noordwesten van de wijk ligt de Dichtersbuurt (ook bekend als de Roland Holstbuurt). Deze buurt bestaat uit laagbouw eengezinswoningen. Het noordoosten van de wijk – de ‘Louis Couperusbuurt’ – bestaat voor een groot deel uit laagbouw duplexwoningen met lage huren. In het zuidoosten van de wijk, tenslotte, staan enkele hoogbouw galerijflats met gemengd huur en koop, en aan de Sloterplas enkele portiekflats met goedkope huurwoningen. In dit deel van de wijk is ook een grote middelbare school gevestigd, het Nova College.

Figuur 4.1 Slotermeer-Zuidwest

De wijk telt 6.103 inwoners (2011) waaronder bijna 1.300 kinderen en jongeren onder de 20 jaar. De bevolking bestaat voor 60% uit bewoners van allochtone herkomst (13% Westers allochtoon en 47% niet-Westers allochtoon, waaronder relatief veel Marokkaanse Amsterdammers en –in mindere mate- Turkse Amsterdammers). Van de kinderen en jongeren onder de 20 jaar is 67% Niet-westers allochtoon. De wijk bestaat voor het overgrote deel uit kleine sociale huurwoningen; ongeveer 25% van het woningbestand betreft koopwoningen (met name in de Noorderhof en de galerijflats). In de volgende paragrafen gaan we in op spanningen in de buurt (aard en oorzaken), de aanwezigheid van risico- en beschermende factoren (waaronder beleid en interventies), en de ‘match of mismatch’ tussen problematiek en beleid. Gezien de aanwezige problematiek in de verschillende subbuurten ligt de focus op de Couperusbuurt en Dichtersbuurt.

Figuur 4.2 Straatbeeld Louis Couperusbuurt

Figuur 4.3 Straatbeeld Noorderhof

Figuur 4.4 Galerijflats Zuidoost Kwadrant

Spanningen en risicofactoren

Op basis van het spanningeninstrument kan gesteld worden dat 39% van de bewoners uit Slotermeer-Zuidwest wel eens spanningen ervaart of waarneemt met en tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Hiernaast geeft 33% van de bewoners aan dat in de buurt bevolkingsgroepen wonen waarover men niet zo positief denkt. In vergelijking met de 14 andere onderzoekswijken is dit een relatief hoog percentage (in de andere onderzoekswijken ervaart gemiddeld 27% van de bewoners wel eens spanningen; in de referentiewijken ligt dat percentage op 16%). Tot slot zegt 26% van de bewoners dat spanningen in de buurt ervoor zorgen dat bewoners uit verschillende bevolkingsgroepen het contact met elkaar vermijden. Ook dit is een relatief hoge score. In Slotermeer-Zuidwest is het ervaren van spanningen door bewoners –net zoals in de meeste andere onderzoeksbuurten- gerelateerd aan vooral zowel overlast door kinderen en jongeren uit andere bevolkingsgroepen, als door botsende opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van buurt en portiek. Opvallend is dat bewoners van Slotermeer-Zuid tevens vaak aangeven –meer dan in andere onderzoeksbuurten- dat er spanningen in de buurt zijn als gevolg van botsende omgangsvormen en botsende normen en waarden. We hebben verdiepend geanalyseerd welke groepen wel eens spanningen ervaren in de buurt. Het blijkt dat autochtonen bijna twee keer zo vaak spanningen met andere bevolkingsgroepen ervaren dan niet-westerse allochtonen (30% versus 17%). Maar het blijkt ook dat leeftijd er weinig toe doet; jongere en oudere bewoners verschillen weinig van elkaar in de mate waarin zij spanningen met andere bevolkingsgroepen ervaren. Het is dus niet zo dat het voornamelijk de autochtone ouderen zijn die spanningen ervaren, dit geldt ook voor jongere bewoners en bewoners van middelbare leeftijd. In het verdiepend

onderzoek zijn we op zoek gegaan naar de oorzaken voor het ervaren van de overlast en spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt.

Sociale problematiek

In de Dichtersbuurt en in de Couperusbuurt staan voornamelijk laagbouwwoningen, met in de Couperusbuurt veel zogeheten duplexwoningen, met boven- en benedenwoningen. Veel woningen in de wijk voldoen niet meer aan de eisen van de huidige tijd; het betreft vaak tochtige en gehorige woningen. In de woningen –vooral in de Dichtersbuurt- wonen nog veel autochtone ouderen, die vaak al in de jaren 50/60 hier zijn komen wonen. De Dichtersbuurt en de Couperusbuurt kenmerken zich door een zwakke sociale structuur. Veel mensen hebben een laag inkomen, en wonen mede in de wijk als gevolg van de relatief lage huren. De laatste jaren zijn deze buurten aanzienlijk verjongd, en er zijn meer allochtonen de buurten ingestroomd, evenals personen met psychiatrische of verslavingsproblematiek. Er wonen veel alleenstaanden; anderzijds wonen er allochtone gezinnen in veel te krappe woningen. Ook is sprake van drugs- en alcoholproblematiek, schulden, prostitutie en illegale onderverhuur. Bij ouderen is sprake van behoorlijk wat eenzaamheid, zorgbehoefte, gebrek aan zelfredzaamheid en onverzorgdheid. Er is bij hen veel behoefte aan contact met anderen.

Uitstel van sloop en nieuwbouw

Voor de Couperusbuurt en Dichtersbuurt is enkele jaren geleden een ingrijpend vernieuwingsplan “Slotermeer-Zuid” gepresenteerd door het stadsdeel, Eigen Haard en Stadgenoot. Stadgenoot heeft veel bezit in de Couperusbuurt, Eigen Haard in de Dichtersbuurt. Het vernieuwingsplan ging uit van grootschalige sloop en renovatie. Met het oog op voorgenomen sloop en nieuwbouw is door de woningcorporaties voor een langere periode weinig geïnvesteerd in het onderhoud. Mensen wonen in woningen die worden geteisterd door vocht en schimmel, achterstallig onderhoud, ondeugdelijke verwarming en isolatie, tocht en gehorigheid. Bewoners die het zich konden permitteren zijn tussentijds vertrokken (“*Veel bewoners vinden het veel belangrijker om een goede woning te hebben, dan een lage huur*”). Hun plaatsen zijn ingenomen door ‘zwakke’ bewoners, te weten mensen in een zwakke sociaal-economische positie die afkomen op de lage huren, en personen met problemen als schulden of verslavingen. Bewoners die ‘achterbleven’ zijn ouderen die niet meer willen vertrekken en mensen die elders geen hogere huur kunnen betalen. De fysieke vernieuwing was voor veel van deze bewoners de kans om de eigen woon- en leefsituatie te verbeteren. Nu de sloop is uitgesteld voor onbepaalde tijd en voor veel bewoners onduidelijk is wanneer er een einde komt aan hun huidige situatie, voelen deze mensen zich gefrustreerd, waardoor de betrokkenheid bij de buurt en het samenleven tussen bevolkingsgroepen (nog verder) onder druk komt te staan.

Overlast, onveiligheid en criminaliteit

Ruim een derde van de bewoners in de enquête zegt dat overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt. Daarnaast signaleert 42% van de bewoners wel eens spanningen tussen jongeren en volwassenen; 50% van de bewoners zegt dat er wel eens spanningen zijn in de buurt tussen scholieren en buurtbewoners. Slotermeer-Zuidwest scoort relatief hoog op het ervaren van jongerenoverlast.

Ongewenste gedragingen op straat komen –in vergelijking met de andere 14 onderzoeksbuurten- relatief veel voor; in het bijzonder schelden en brutaal gedrag, jeugdcriminaliteit, en geluidsoverlast op straat. Er zijn hangplekken aan de Noordzijde, Couperusstraat en de rand van het Gerbrandypark. Ook de pizzeria en scooterwinkel trekken veel jongeren en scholieren aan. In de avond worden deze plekken druk bezocht. De meeste jongeren die hier komen zijn nadrukkelijk aanwezig, maar echte overlast komt volgens enkele professionals eerder van jongvolwassenen van 18-30 jaar dan van jongeren. De jongvolwassenen wonen nog thuis en willen daar niet zijn in de avond. De objectieve veiligheid in de wijk heeft voorzichtig een stijgende trend te pakken, maar dat geldt niet voor de subjectieve veiligheid. Veel bewoners ervaren gevoelens van onveiligheid. Er zijn groepjes aanwezig op straat, jongeren en jongvolwassenen, maar ook andere groepen zoals verslaafden. Sommige bewoners hebben vervelende ervaringen gehad, op straat of in huis (inbraak) en praten hierover met buurtbewoners. Bewoners die worden nageroepen ervaren dit als intimiderend, deze vorm van overlast heeft op mensen relatief veel impact. Ook de ruimtelijke indeling van de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt speelt een rol; er is veel groen, er zijn veel hofjes, en veel woningen zijn laag en dicht op de straat. Wat gebeurt op straat dringt daardoor makkelijker de privésfeer van de huizen binnen. Geluidsoverlast, maar ook individuen die naar binnen kijken terwijl de bewoners in de woonkamer zitten of in de keuken staan te koken.

Scholieren

In de wijk worden relatief veel spanningen ervaren tussen bewoners en scholieren. In de wijk staan twee middelbare scholen, het Nova College en het Altra College. Op het Altra College zitten scholieren met psychiatrische of ernstige gedragsproblemen. Het Nova college is een grote VMBO school. Gedurende de pauzes hangen jongeren in de wijk. De jongeren wonen in veel gevallen niet in de buurt en hebben geen band met de buurt. Ze zijn voor bewoners lastig aanspreekbaar op hun gedrag. De wijk kent een ongemakkelijk verleden als het gaat om de relatie tussen bewoners en scholieren in de buurt. Tussen de lessen door en na schooltijd trokken de leerlingen in groepen door de buurt en zorgden voor overlast. Scholieren van het Nova College drongen de omliggende galerijflats binnen en vielen bewoners lastig in hun eigen woonomgeving. Inmiddels is de overlast door een aantal maatregelen –ook vanuit de school- afgenomen, maar nog niet verdwenen.

Kinderen

In de wijk wordt door sommige bewoners overlast ervaren door spelende kinderen. In Slotermeer-Zuidwest –vooral in de Couperusbuurt, de Dichtersbuurt en de portiekflats aan de noordoever van de Sloterplas - spelen veel kinderen buiten, in de zomer ook tot laat in de avond. Het gaat bij overlast door kinderen om geluidsoverlast, maar ook om brutaal gedrag. Hiernaast blijkt dat een deel van de kinderen soms niet buiten durft te spelen. In de enquête zegt 26% van de ouders dat hun kind soms niet buiten durft te spelen uit angst voor jongeren; 22% van de ouders zegt dat hun kind soms niet buiten durft te spelen uit angst voor andere kinderen. Dit probleem speelt vooral later in de middag en in de avond, als de scholen zijn afgelopen. Op straat is bij een deel van de kinderen sprake van ruwe omgangsvormen; spelen tussen kinderen gaat niet uit zichzelf harmonieus, pesten, ruzies en het recht van de sterkste komen veel voor. Ouders corrigeren niet veel. Sommige ouders vinden het hierom buiten op straat te onveilig voor hun kind, men is bang dat hun kind wordt gepest of de grove taal van de straat overneemt. Ten aanzien van oudere kinderen zijn sommige ouders bevreesd dat hun kind het risico loopt te

worden meegetrokken in straatgedrag of in ongewenst groepsgedrag (vandalisme, verkeerd voorbeeldgedrag). Sommige kinderen kunnen door het feit dat ze niet naar buiten durven of mogen, last krijgen van sociaal-emotionele problemen of eenzaamheid. Bij sommige oudere meisjes ontstaat een on vervulde behoefte om met andere meiden persoonlijke zaken te bespreken die ze thuis niet kwijt kunnen.

Weerbaarheid en publieke familiariteit

Niet alle bewoners ervaren spanningen met buurtgenoten. Dit heeft te maken met een aantal factoren, waaronder de weerbaarheid van bewoners, het niet kennen of kunnen plaatsen van buurtgenoten (publieke familiariteit), en bekendheid met wijkinstanties. Sommige bewoners ervaren overlast van burens of jongeren, maar handelen niet om iets aan de overlast te doen. Ze durven dit niet goed, of weten niet hoe ze dit effectief moeten doen. Als dit vaker gebeurt, kan dit tot gevolg hebben dat mensen hun irritaties opkroppen, men ervaart steeds meer spanning en ergernis. Een andere handelingsstrategie van bewoners die in de buurt voorkomt is dat mensen geïrriteerd of met krachttermen reageren op overlast. Het gevolg zal niet zelden zijn dat hierdoor de ervaren spanningen juist toenemen. Bewoners die anderen rustig ('respectvol') benaderen, hebben meer kans op succes, maar lang niet altijd. In geval van overlast door kinderen of jongeren is het een alternatief om de ouders aan te spreken op het gedrag van hun kinderen. Maar hier speelt dat bewoners vaak niet weten wie de ouders zijn van kinderen, zeker als het gaat om kinderen uit andere bevolkingsgroepen. En als bewoners wel weten wie de ouders zijn, is er regelmatig sprake van een drempel om naar deze ouders toe te gaan; bovendien zijn mensen niet zelden onzeker hoe ze ouders moeten aanspreken en welke reactie ze kunnen verwachten; er is kortom sprake van onzekerheid in hoe met elkaar om te gaan en wat men van elkaar kan verwachten; mensen weten het niet (meer). Het alternatief dat overblijft als bewoners het zelf niet kunnen oplossen, is melden bij de politie of andere instanties. Hier geldt ook onzekerheid, bewoners weten niet altijd goed wanneer ze wat en wanneer kunnen melden, en bij wie. Ook geven bewoners aan dat ze niet melden omdat ze verwachten dat politie of andere instanties hun melding niet serieus zullen behandelen, of niet terugmelden wat er met de melding is gebeurd. Sommige bewoners gaven overigens aan dat ze uit angst voor represailles niet altijd melden als ze overlast of verdacht gedrag in de buurt signaleren (*"We zijn bang dat de boeven erachter komen dat we hebben gemeld."*) Resumerend, het ervaren van spanningen heeft voor een niet onbelangrijk deel ook te maken met het (on)vermogen van mensen om iets aan overlast of ander ongewenst gedrag te kunnen doen ofwel het gevoel te hebben hier wel of niet iets aan te kunnen veranderen.

Rommel op straat en botsende opvattingen over het schoonhouden van buurt en portiek

In Slotermeer-Zuidwest geeft 36% van de bewoners in de enquête aan dat het in de buurt vaak voorkomt dat er rommel wordt achtergelaten op straat of dat vuilniszakken verkeerd worden aangeboden. Hiernaast wordt door 35% van de bewoners bevestigd dat botsende opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van de buurt zorgen voor spanningen in Slotermeer-Zuidwest. In het verdiepend onderzoek hebben we nader bekeken om welke problematiek het gaat. Bij het verkeerd aanbieden van huisvuil is het een probleem dat vuilniszakken of grof vuil naast de vuilcontainers worden gezet. Vuilniszakken scheuren open en zorgen voor zwerfafval op straat. In de portieken van portiekflats gebeurt het regelmatig dat bewoners vuilnis en rommel neerzetten, waar

andere bewoners zich vervolgens aan ergeren, en lang niet in altijd in staan zijn om de veroorzaker van de vervuiling hierop effectief aan te spreken.

Figuur 4.5 Burgemeester Rendorpstraat, Couperusbuurt

Achter de voordeur problematiek

Een risicofactor die –onderliggend- een belangrijke rol speelt bij spanningen in de wijk, is de aanwezigheid van ‘*achter de voordeur problematiek*’. In Slotermeer speelt dit bij zowel ouderen als in gezinnen. Bij ouderen is sprake van vereenzaming, verwaarlozing en financiële problemen. Dit maakt mensen kwetsbaar in hun relaties naar anderen, het bevordert angstgevoelens en vermijdingsgedrag. In gezinnen kan sprake zijn van een opeenstapeling van problemen, zoals armoede, schulden, verslavingen, taalachterstanden. Deze gezinnen hebben moeite het hoofd boven water te houden en zijn veel tijd en energie kwijt aan ‘overleven’. Men heeft daardoor minder tijd en betrokkenheid met de buurt en de burens. Contacten met burens en in de buurt worden verwaarloosd, de gezinnen veroorzaken relatief vaker overlast voor de burens en zijn daarop niet altijd eenvoudig aanspreekbaar. Het is ook moeilijker om afspraken te maken over schoon en rekening houden met elkaar. In deze gezinnen is regelmatig sprake van pedagogische onmacht, de kinderen zijn op straat, de ouders houden geen toezicht en niet zelden weten de ouders nauwelijks wat hun kinderen doen en met wie ze omgaan. Door voornoemde redenen zijn deze gezinnen bovendien minder makkelijk te enthousiasmeren om zich actief in te zetten voor de buurt.

Figuur 4.6 Portiek duplexwoning, Couperusbuurt

Beleid en beschermende factoren

In Slotermeer-Zuidwest zijn verschillende risicofactoren aanwezig die een rol spelen bij het ervaren van spanningen in de buurt. Beleid om het samenleven tussen bevolkingsgroepen te verbeteren en spanningen te voorkomen zou zich idealiter in onderlinge samenhang op deze factoren dienen te richten. Resumerend gaat het voor Slotermeer-Zuidwest hierbij om aanpak en preventie van onveiligheid en criminaliteit; overlast en ongewenst gedrag door kinderen en jongeren (naar bewoners en onderling); handhaving op vervuiling en verkeerd aanbieden van vuil; achter de voordeur problematiek; en versterken van beschermende factoren in de buurt (weerbaarheid en eigen kracht bewoners, informele sociale controle, ontmoeting). Gelijktijdige inzet van interventies op verschillende thema's zal hierbij meer impact kunnen hebben (synergie).

Beleid op criminaliteit, onveiligheid en overlast

In de afgelopen jaren is inzet geweest om de overlast en onveiligheid door jongeren te verminderen. Hierin zijn resultaten geboekt, volgens professionals is de overlast van jongeren afgenomen. Groepen jongeren zijn in beeld. Hiernaast is inzet geweest op de aanpak van prostitutie en onderhuur. In 2009 zijn 80 woningen ontruimd in verband met prostitutie. Ook zijn woningen toegewezen aan studenten; de toewijzing van woningen aan studenten geeft een ander beeld in de buurt. Ondanks de stappen om de overlast en onveiligheid in de buurt aan te pakken, zegt in de enquête 19% van de bewoners dat de veiligheid op straat in het afgelopen jaar achteruit is gegaan (tegenover 9% die zegt dat de veiligheid is verbeterd). Er is nog veel werk te verzetten om het veiligheidsgevoel en het vertrouwen bij bewoners dat het met de buurt de goede kant opgaat, te vergroten. Dit

wordt erkend in het gebiedsarrangement dat recent is opgesteld voor Slotermeer-Zuid. *“Door de specifieke bevolkingssamenstelling en de aard van de problematiek zal het gebied niet in staat zijn om zonder extra steun de problemen het hoofd te bieden. Zonder ingrijpen glijdt het gebied verder af. Het feit dat de fysieke vernieuwing minimaal 10 jaar is uitgesteld maakt een stevige inzet noodzakelijk gericht op bestendiging en verbetering voor langere termijn. Een samenhangende aanpak die ontstaat uit de samenwerking tussen stadsdeel, centrale stad, woningcorporaties, maatschappelijke instellingen, ondernemers en bewoners is noodzakelijk. Leefbaarheid, veiligheid, meedoen en een kansrijke leefomgeving staan centraal.”* Om dit te kunnen realiseren zijn enkele actiepunten opgesteld, waaronder:

- Een intensivering van de veiligheidsaanpak: meer en beter toezicht en snel ingrijpen waar overlast dreigt te ontstaan. Zichtbaarheid is van belang om het (subjectieve) gevoel van onveiligheid te verminderen.
- De wijk vraagt om intensivering van het reguliere beheer. Daarom zal in het gebiedsarrangement de vestiging van een buurtbeheerbedrijf als uitvalsbasis van een klussenteam worden onderzocht. Het gebiedsarrangement kan ook helpen het initiatief van een maatschappelijk buurtbeheerbedrijf, waarbij leerlingen van het NOVA-college inzet plegen in de buurt, vlot te trekken. Hierbij zal intensief worden opgetrokken met de Alliantie die veel bezit heeft in het gebied. Zij zullen in 2011 sterk inzetten op het tegengaan van de verrommeling en overlast in de buurt. Ook Stadgenoot zet sterk in op het schoonhouden van de omgeving en de complexen.
- Woningen worden weer in het reguliere onderhoudsprogramma opgenomen.
- Er wordt geïnvesteerd in de sociale cohesie van de buurt. De corporaties nemen gerichte maatregelen om de kwaliteit van de instroom van nieuwe bewoners te bewaken, door binnen de mogelijkheden woningen gericht toe te wijzen. Tevens zal intensiever worden opgetreden tegen woonfraude.
- Stadgenoot biedt aan studenten campuscontracten in de buurt. Het project van Stadgenoot, de politie en het stadsdeel om deze studenten te betrekken bij de ontwikkeling van de buurt wordt voortgezet, uitgebreid en versterkt.

Deze maatregelen sluiten aan op belangrijke risicofactoren voor spanningen in de buurt, zoals overlast van jongeren en scholieren, aanwezigheid van bewoners met meervoudige problematiek en gedragsproblemen, botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt.

Buurtregisseur

De buurtregisseur is een belangrijke beschermende factor voor Slotermeer-Zuidwest. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunten bij problemen.

Aanpak achter de voordeur problematiek

Er is in Slotermeer-Zuidwest sprake van relatief veel “achter de voordeur” problematiek, met consequenties voor ouderen en voor gezinnen, maar ook, zoals eerder toegelicht, voor overlast en spanningen in de buurt. Verschillende professionals geven hierom aan dat een Achter de voordeur (“AV”) aanpak belangrijk is voor de buurt. In de afgelopen jaren zijn veel ouderen bezocht, dit leverde veel informatie op over de problematiek van ouderen. In het komende jaar zal een intensieve aanpak worden ingezet op een groot aantal gezinnen in onder meer de Couperusbuurt; achter de voordeur frontline teams komen bij gezinnen thuis. De werkwijze hierbij is een integrale aanpak ten aanzien van

huishoudens met meervoudige problematiek, waarbij het doel is om de ondersteuning van huishoudens met problemen op meerdere leefgebieden als wonen, financiën, gezondheid, opvoeding, onderwijs en participatie effectief en efficiënt te organiseren.²⁵ Aandacht voor risicofactoren zoals opvoedproblemen en gebrek aan toezicht op kinderen, kan direct en indirect overlast en spanningen verminderen in buurten.

Preventief beleid kinderen en jongeren

Naast veiligheid is het van belang om ook te investeren in preventieve activiteiten gericht op kinderen en jongeren om spanningen in de wijk tegen te gaan en te voorkomen.

Jongeren

In Slotermeer-Zuidwest is sprake van een beperkt aanbod aan voorzieningen en activiteiten gericht op jongeren. Er is jongerenwerk aanwezig. Outreachende jeugdhulpverlening wordt geboden door Stichting Streetcornerwork. Zij spreken jongeren aan. De veldwerkers bieden de jongeren een luisterend oor bij problemen en bieden begeleiding of ondersteuning (zoals verwijzing). Bij meiden is veel verborgen problematiek. Meiden kunnen niet altijd met hun problemen thuis terecht en hebben behoefte aan gesprekken en voorlichting, er behoefte aan extra aandacht hiervoor in de buurt.

Kinderen

In de wijk is veel groen en zijn er rustige straten. Kinderen kunnen voetballen en spelen op straat. Een deel van de kinderen durft niet buiten te spelen, uit angst voor andere kinderen en voor jongeren. Oudere meisjes blijven vaak binnen. Sommige jongens ook. De focus van preventieve activiteiten in de buurt zou volgens meerdere professionals (meer) moeten liggen op kinderen 8-14 jaar; zij zijn de toekomst voor de buurt. Deze groep is nog 'kneedbaar', het is een belangrijke leeftijd om bij te kunnen sturen. Er is behoefte aan toezicht en correctie op straat, en begeleiding om kinderen zonder ruzie te leren samenspelen. Daarbij moeten kinderen en tieners zich veilig en prettig voelen op straat, ook de kinderen (jongens én meisjes) die nu niet op straat durven of mogen spelen. Begeleide sport- en spel activiteiten sluiten goed aan op deze problematiek: kinderen leren samen spelen, zich aan spelregels te houden en zich goed te gedragen. Sport kan een middel zijn kinderen en jongeren te helpen en te verbinden. Er zijn nu al wel enkele activiteiten in de buurt voor kinderen, zoals naschoolse activiteiten van de basisschool, een sport- en speelbus die eens per week langskomt in de wijk, en het sportbuurtwerk is beperkt aanwezig. Volgens betrokkenen zullen meer begeleide sport- en spelactiviteiten na schooltijd, evenals activiteiten speciaal gericht op meisjes en meiden, meerwaarde hebben voor de kinderen en tieners in de buurt.

Toewijzen van woningen aan jongeren

Studenten krijgen woningen toegewezen. Dit vermindert wel de instroom van mensen met problematiek, maar studenten dragen verder weinig bij aan de buurt. In feite slapen veel studenten alleen in Slotermeer, en speelt hun sociale leven zich elders af. Enkele professionals stellen voor dat jongeren uit de buurt (bijvoorbeeld HBO studenten) de woningen toegewezen moeten krijgen. Eigen Haard heeft een soortgelijk project: Kamers met kansen. De Alliantie doet dat ook in Zuid.

²⁵ Dit vloeit voort uit de voorgestane aanpak volgens de Sociale Alliantie, een gemeentelijke samenwerking van DWI, DMO, DZS, DW, GGD en de stadsdelen

Positieve ontmoeting tussen jong en oud en positieve rolmodellen

Ouderen en jongeren leven langs elkaar heen en kennen elkaar niet. Er is een kloof tussen jong en oud. Tegelijkertijd liggen hier kansen om de verstandhouding tussen jongeren en ouderen te verbeteren. Er staat een project op stapel om ouderen en jongeren met elkaar in contact te brengen. Dit is een samenwerking tussen Eigenwijks, het stadsdeel en het Nova College. Jongeren gaan vanuit de school opdrachten vervullen in de wijk en leggen contacten met ouderen. Dit initiatief sluit aan op het probleem dat er door bewoners relatief veel spanningen worden ervaren met scholieren. Echter, zo stelt een professional, *“het is een mooi begin maar we zijn er nog lang niet. De op straat rondhangende jongeren bereik je hiermee niet.”* Vanuit het Nova College lopen nog meer initiatieven. De scholieren van de school hebben een geschiedenis van overlast in de buurt. Inmiddels voert de school al jarenlang overleg met buurtbewoners, dit leidt volgens betrokkenen tot een ander beeld van scholieren in de buurt. Het beleid van het Nova College is verder dat docenten leerlingen begeleiden en toezicht houden als ze in pauzes door de wijk lopen. Verder organiseert het Nova College ontmoetingen van scholieren met buurtbewoners zoals het fietsatelier (buurtbewoners kunnen hun fiets tegen geringe kosten laten opknappen door leerlingen; en koks-avonden (buurtbewoners kunnen maaltijden nuttigen op school die door leerlingen zijn bereid).

Potentieel beschermende activiteiten waar in Slotermeer-Zuidwest volgens betrokkenen nog meer gebruik van kan worden gemaakt is zakgeldprojecten voor kinderen (bijvoorbeeld kinderen ruimen speelplein op tegen spaarpunten waar ze beloning mee kunnen verdienen, zoals naar de film, Efteling e.d.); en positieve voorbeelden in de buurt/rolmodellen. Bijvoorbeeld jongeren die in de eigen buurt een stage of bijbaan hebben bij sport- en spelactiviteiten, of een opleiding volgen tot sportwerker in de eigen buurt. Professionals wijzen op het project Buurt in Beweging dat elders in Nieuw-West wordt uitgevoerd, dat zou ook voor Slotermeer-Zuidwest een goede optie kunnen zijn. In dit project worden jongeren toegeleid naar sportbegeleider in de eigen buurt. Buurt in Beweging is gericht op het voorkomen dat rondhangende jongeren en kansarme meiden/vrouwen uit de boot vallen. Beide groepen worden via bewegingsstimulering naar maatschappelijke participatie begeleid.

Figuur 4.7 Kerkgebouw de Ontmoeting, Louis Couperusstraat

Eigen kracht van bewoners

Bewoners kunnen *zelf* bijdragen om het samenleven te verbeteren en spanningen in de buurt te voorkomen. In de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt is de eigen kracht en organiserend vermogen van bewoners (ouderen, niet-westerse allochtonen met laag niveau integratie, bewoners met meervoudige problematieken) relatief beperkt. Desalniettemin zijn er ook in deze buurten 'sterke' mensen die initiatieven nemen, jongeren aanspreken, het groen onderhouden en een voorbeeld zijn voor andere bewoners. In de aanloop van het vernieuwingsplan voor de Dichtersbuurt en de Couperusbuurt is veel met bewoners gesproken over de stedelijke vernieuwing. Volgens verschillende professionals is hierdoor 'wel iets ontstaan' onder bewoners. Een professional licht toe: *"Bewoners kenden elkaar aanvankelijk niet. Door de discussies met bewoners, en door discussies van bewoners onderling over de voors- en tegens van sloop, is er tussen sommige bewoners een gevoel van saamhorigheid ontstaan. Het zijn mensen die iets willen, het biedt kansen in de komende jaren om deze mensen op hun eigen rol in de wijk aan te spreken."* Een andere professional stelt: *"De sloopplannen hebben toch iets positiefs voortgebracht. Deze hebben actieve bewonerscommissies opgeleverd. Die commissies blijven zich inzetten. Maar .. er zijn ook zijn er een hoop mensen die klagen, maar geen actie ondernemen. Deze mensen zijn bezig met overleven."*

In de Noorderhof wonen veel bewoners met een hoge opleiding en een goed inkomen. Bewoners hebben goed onderling contact, men groet met elkaar en er is sprake van een vrij sterke sociale cohesie. Dit komt tot uiting in veel activiteiten van de bewonersvereniging. Bewoners spreken elkaar aan op gedrag, problemen worden onderling meestal makkelijk opgelost. Bewoners hebben ook korte lijnen naar instanties. De buurt heeft nauwelijks contact met de andere buurten; hier liggen echter wel kansen. In de woorden van een professional: *"In de Noorderhof wonen veel betrokken buurtbewoners. Hoger opgeleid, een deel van hen doet hun kinderen bewust op zwarte scholen in de buurt. Het zijn mensen die er voor hebben gekozen om in Slotermeer te gaan wonen of er te blijven. Het is een plek waaruit je kunt putten voor de hele wijk. Het Huis van de Wijk kan hiervoor mogelijk bruikbaar zijn."*

Buurtkrachten (Inkr8)

In de wijk zijn enkele *buurtkrachten* actief, die zijn opgeleid vanuit het initiatief INKR8. Deze vrijwilligers zijn bereid om te bemiddelen in de buurt bij conflicten en spanningen tussen bewoners, of tussen jongeren / scholieren en bewoners. Het project gaat verder dan buurtbemiddeling. Buurtbemiddeling helpt bewoners om hun conflict op te lossen. Inkr8 leert –vooral actieve- bewoners vaardigheden om zelf die ruzie op te lossen of te voorkomen dat er een conflict ontstaat. Ook richt de training zich—in samenwerking met het Nova College – op jongeren, die aanspreektrainingen krijgen van buurtkrachten.

Ontmoetingsplekken

In Slotermeer-Zuidwest zijn enkele ontmoetingsplekken voor bewoners. Er is geen buurthuis in de buurt, maar het Huis van de Wijk is nabij. Belangrijke plekken in de buurt waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten en waar soms of regelmatig activiteiten worden georganiseerd zijn van de corporaties: de BuurtEntree van Stadgenoot en de Dichter van Eigen Haard. Bij de kerk De Ontmoeting aan de Couperusstraat zijn ouderen uit de buurt aangesloten en daarom zijn er ook ouderenactiviteiten. De kerk voelt zich steeds meer

betrokken met de buurt en staat open voor de buurt. De kerk is een gebouw waar veel mogelijk is als het gaat om het bieden van een ruimte. Een voorbeeld van een activiteit vanuit de kerk is het project 'Laat het van twee kanten komen' (in samenwerking met Eigenwijks). Daarin wordt de dialoog gezocht tussen verschillende groepen mensen en waarin buurtbewoners hun gevoelens over veiligheid en onveiligheid kwijt kunnen.

Figuur 4.8 BuurtEntree Stadgenoot

4.2 Spanningen en vertrouwen in Osdorp

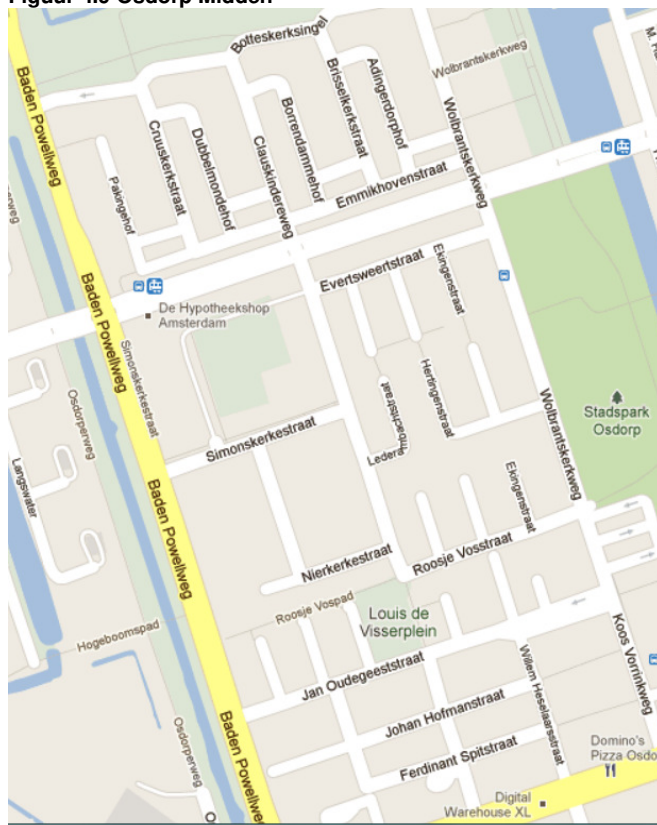
Samenvatting

Uit de enquête blijkt dat een op de vijf bewoners van Osdorp wel eens *spanningen* ervaart met buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn. Relatief veel bewoners (een op de drie) geven aan dat er in hun buurt bevolkingsgroepen wonen waarover men niet zo positief denkt. Het ervaren van spanningen hangt samen met *risicofactoren* zoals jongerenoverlast en botsende opvattingen tussen bewoners over hoe met elkaar om te gaan in het trappenhuis en het portiek (met name het schoonhouden hiervan), en het onvermogen van bewoners om daar effectief afspraken over te maken (een gebrek aan 'publieke familiariteit' en informele sociale controle). Het gedrag van jongeren wordt door sommige bewoners als intimiderend ervaren. Als gevolg van diverse beleidsmaatregelen is de jongerenoverlast in de afgelopen jaren overigens wel afgenomen. Met name oudere bewoners ervaren spanningen in de wijk; er is sprake van een kloof tussen jong en oud. Verder geven opvallend veel bewoners aan –meer dan in andere onderzoeksbuurten– dat kinderen tot laat in de avond buiten spelen zonder begeleiding. De meest gewenste verbetering door bewoners om het samenleven in de buurt te verbeteren is meer toezicht en correctie van kinderen en tieners. Er zijn een aantal grote speelpleinen te midden van wooncomplexen, waar vooral in de zomerperiode grote groepen kinderen op af komen. Omwonenden ervaren hierdoor geluidsoverlast; ook reageren kinderen brutaal naar bewoners. Ouders grijpen vaak niet in bij ongewenst gedrag. Een andere relevante risicofactor voor spanningen in de wijk is de aanwezigheid van 'achter de voordeur' problematiek. Verder zijn in de wijk op een kleine oppervlakte vijf moskeeën gevestigd. Rond vier van de vijf moskeeën gebeurt zelden iets, ze vallen niet op bij bewoners. Bij één moskee zijn er wel spanningen, die niet te maken met hebben religieuze tegenstellingen maar wel met overlast door bezoekers. Het *beleid en beschermende factoren* matchen voor een belangrijk deel met de problematiek in Osdorp. Jongerenoverlast wordt geadresseerd door het beleid en voorzieningen. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunt bij problemen. Er zijn naschoolse activiteiten voor kinderen. De kracht van bewoners om op portiekniveau meer rekening met elkaar te houden en aldus spanningen te voorkomen wordt geadresseerd door corporaties (portiek- en galerijgesprekken en huismeesters). Osdorp bezit 'eigen kracht' bij een deel van de bewoners (zoals het huiskamerproject en opvoedambassadeurs), meer dan in veel andere wijken. Voor de wijk is deze eigen kracht een belangrijke hulpbron voor het verbeteren van het samenleven in de wijk, ook voor de komende jaren. *Aandachtspunten* zijn voorzieningen voor meiden, begeleide activiteiten voor 8-14 jarigen, positieve rolmodellen, achter de voordeur aanpak en een meer integrale benadering van de risicofactoren. In Osdorp-Midden zijn een groot aantal organisaties aanwezig en er zijn veel activiteiten in de wijk. Dat is op zichzelf een beschermende factor, veel van deze activiteiten hebben immers een match met de in de wijk aanwezige risicofactoren. Het overzicht, de afstemming en de informatie-uitwisseling is echter niet altijd optimaal. Hiernaast kent de wijk een geschiedenis van veel kleine projecten met een tijdelijk karakter, er is volgens professionals behoefte aan meer continuïteit.

Introductie

De onderzoeksbuurt Osdorp Midden en -Zuid (vanaf nu: Osdorp) wordt begrensd door de Baden Powellweg in het westen, de Osdorperban in het noorden, de Hoekensgracht in het oosten en de Calandlaan in het zuiden. De wijk wordt doorsneden door de Tussenmeer, een drukke winkelstraat. De buurt bestaat voornamelijk uit middelhoogbouw (vier etages) maar er staan ook complexen met meer woonlagen. De wijk heeft in de afgelopen jaren een ingrijpende vernieuwing ondergaan. Verouderde portiekflats zijn gesloopt, en vervangen door appartementengebouwen met zowel huur als koopwoningen. Ongeveer een op de vijf woningen in de wijk is thans een koopwoning. De buurt telt ruim 5.700 inwoners (2011), waarvan 1.625 kinderen en jongeren onder de 20 jaar. Ongeveer 65% van de inwoners is van niet-westerse afkomst (vooral Marokkaans en Turks). Van de kinderen en jongeren onder de 20 jaar is 80% niet-westers allochtoon.

Figuur 4.9 Osdorp Midden

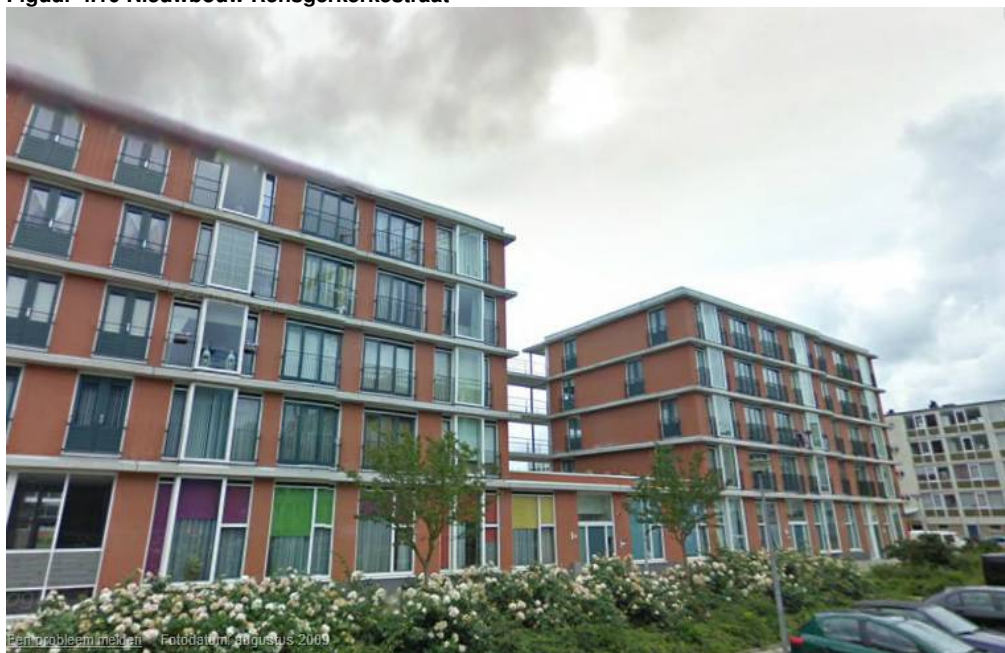

Spanningen en risicofactoren

Op basis van het spanningeninstrument dat in de bewonersenquête is opgenomen, kan gesteld worden dat 30% van de bewoners uit Osdorp spanningen ervaart en waarneemt met en tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Een vijfde van de bewoners van Osdorp ervaart zelf wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn. Daarnaast zegt 32% van de bewoners dat er in de buurt bevolkingsgroepen wonen waarover men niet zo positief denkt. Bewoners zijn in de enquête gevraagd hierop een toelichting te geven; men noemt vooral overlast en andere opvattingen over acceptabel

gedrag in de buurt van met name Marokkaanse buurtgenoten; maar ook Oost-Europeanen –in het bijzonder Bulgaren- worden in dit verband door bewoners meermalen genoemd. De voornaamste oorzaken voor het ervaren van spanningen zijn jongerenoverlast en botsende opvattingen over het schoonhouden van buurt en portiek. In vergelijking met de 14 andere onderzoeksbuurten geven relatief veel bewoners aan dat er in hun buurt wel eens spanningen zijn als gevolg van botsende normen en waarden (zij het minder vaak dan in Slotermeer). Qua risicofactoren voor spanningen in de wijk scoort Osdorp in de enquête opmerkelijk hoog op de aanwezigheid van kinderen die tot laat in de avond buiten spelen en die te weinig worden begeleid en gecorrigeerd door ouders.

Figuur 4.10 Nieuwbouw Rensgerkerkestraat

Overlast, onveiligheid en criminaliteit

Ongeveer een derde van de bewoners in de enquête zegt dat overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt. Daarnaast signaleert 41% van de bewoners wel eens spanningen tussen jongeren en volwassenen. Ongewenste gedragingen van jongeren op straat betreffen onder meer schelden en brutaal gedrag, bekladding, en geluidsoverlast. Sommige bewoners voelen zich geïntimideerd door de aanwezigheid van jongeren, vooral als ze wel eens door hen worden nageroepen. Ook negatieve ervaringen met het aanspreken van jongeren werken lang door bij bewoners. Spanningen met jongeren worden in Osdorp-Midden ervaren door zowel allochtone bewoners als autochtone bewoners, alle bevolkingsgroepen ondervinden immers hinder van brutaal gedrag en lawaai tot laat in de avond. Autochtone ouderen ervaren echter wel wat vaker spanningen. Er zijn in de wijk diverse complexen waar veel ouderen wonen, er zijn ook ouderen die geïsoleerd zijn geraakt en vereenzaamd. Zij hebben de buurt zien veranderen en zijn veel contacten kwijt geraakt. Hiervoor in de plaats kwamen nieuwe culturen. De ouderen accepteren de omgangsvormen en gedrag van deze 'nieuwkomers' niet altijd. Zij ervaren hiervan overlast. Een bewoner licht toe: *“Veel jongeren, maar ook volwassenen uit deze bevolkingsgroepen, brengen in hun gedragingen dikwijls tot uiting dat zij geen rekening houden met anderen. Trappen schoonhouden geldt niet voor hen;*

rustig de trap oplopen ook niet. Niet toeteren op straat is vaak geen regel voor hen, net zo min als rekening houden met andere deelnemers in het verkeer. Midden op straat staan om te kletsen gebeurt geregeld. Kortom, de gewone omgangsregels zoals 'wij' ze ooit geleerd hebben, daar denken 'zij' anders over." Een deel van de bewoners vindt het moeilijk om met allochtone jongeren om te gaan. Sommige ouderen voelt zich ook angstig naar de jongeren toe. Er zijn enkele hangplekken in de buurt, zoals aan de Tussenmeer (voor de avondwinkel). Ook hangen jongeren in de portieken van flats. In de afgelopen jaren is het soms onrustig geweest met jongeren in de wijk. Volgens professionals is de overlast van jongeren afgenomen, hier is door de politie en straatcoaches met succes extra inzet op geweest. Ook zijn er initiatieven geweest zoals het convenant tussen buurtbewoners en hangjongeren, waarbij afspraken zijn gemaakt om samen op positievere wijze met elkaar en met de buurt om te gaan. De groepen jongeren op straat zijn niet meer bijzonder groot, en de meeste jongeren zijn volgens professionals redelijk op hun gedrag aanspreekbaar.

Kinderen

In de enquête geven opmerkelijk veel bewoners aan dat kinderen vaak tot laat in de avond buiten spelen. Dit wordt door 42% van de bewoners bevestigd, de hoogste score in de onderzoeksbuurten. Tevens geeft 34% van de bewoners aan dat er te weinig correctie is van de kinderen door ouders, dit is eveneens een bovengemiddeld hoog percentage. In de bewonersenquête is op de vraag 'hoe kan het samenleven in uw buurt worden verbeterd' de meest gegeven suggestie dat ouders meer toezicht moeten uitoefenen op hun kinderen. Volgens bewoners en professionals zijn in de wijk veel kinderen buiten op straat. Er zijn veel speelpleinen, die vaak dicht zijn gelegen op de huizen. Met name in de zomerperiode trekken de speelpleinen vaak grote groepen kinderen, hetgeen voor omwonenden geluidsoverlast met zich meebrengt. Een deel van de deze bewoners stoort zich hieraan. Hiernaast gedragen kinderen zich bijdehand en brutaal op straat, naar bewoners maar ook naar elkaar. Er is weinig handelend toezicht door ouders. Er zijn wel moeders op de pleintjes, maar die grijpen lang niet altijd in bij conflicten of ongewenst gedrag. Kinderen spelen uit zichzelf niet altijd op een harmonieuze manier samen, er ontstaat bijvoorbeeld snel ruzie bij spelletjes, en er wordt tussen de kinderen veel gescholden. In de enquête geven sommige ouders aan dat kinderen soms niet buiten durven te spelen omdat ze bang zijn voor andere kinderen, en voor jongeren. Kinderen zijn bang te worden gepest of niet te worden getolereerd door andere kinderen, ouders zijn bang dat kinderen straattaal overnemen of slecht voorbeeldgedrag zien.

Figuur 4.11 Winkelstraat Tussenmeer

Weerbaarheid en publieke familiariteit

In de rapportage over Sloterveer-Zuidwest zijn we ingegaan op het gebrek aan weerbaarheid van bewoners en publieke familiariteit als risicofactor voor het ontstaan van spanningen. Dit geldt volgens professionals ook voor Osdorp Midden, in het bijzonder ten aanzien portieken en galerijen. De meeste woningen in Osdorp Midden zijn portiekflats en appartementengebouwen waar bewoners van een groot aantal nationaliteiten samenleven op een kleine oppervlakte. Sommige bewoners zetten vuilniszakken en rommel neer in de portieken, alle buren hebben daar vervolgens last van. Taalverschillen, gebrek aan integratie en bekendheid met elkaar, achter de voordeurproblematiek en wederzijdse onbekendheid en terughoudendheid belemmert dat mensen elkaar aanspreken op ongewenst gedrag. Bewoners durven dit niet goed, of niet weten hoe ze dit effectief moeten doen. Mensen kroppen hun ergernissen op, en bij aanhoudende overlast en irritaties kunnen bewoners wederzijdse spanningen gaan ervaren.

Aanwezigheid van religieuze instellingen

De aanwezigheid van religieuze instellingen in buurten leidt soms tot gevoelens van spanningen bij bewoners. Het blijkt dat spanningen ten aanzien van religieuze instellingen niet in de eerste plaats worden veroorzaakt door religie of religieuze uitingen van moskee, kerk of tempel, maar veeleer door eventuele overlast die bezoekers met zich meebrengen. In Osdorp-Midden zijn in een klein gebied vijf moskeeën gevestigd. Rond vier van deze moskeeën gebeurt zelden of nooit iets, ze vallen niet op bij bewoners, activiteiten verlopen in harmonie met de buurt. De vijfde moskee, El Mouahidine, is gevestigd zeer nabij een aantal woonblokken. Een van deze woonblokken is een flat die wordt bevolkt door oudere autochtonen. De moskee trekt ook in de avonden bezoekers, velen van hen komen met de auto. Omwonenden, vooral vanuit de ouderenflat, klagen over bezoekers die 's avonds laat lang op straat blijven hangen om afscheid van elkaar te

nemen, toeteren en dergelijke. Een en ander is geëscaleerd in een incident waarbij een ruit is ingegooid bij de moskee. Inmiddels heeft de moskee maatregelen genomen door vrijwilligers in te zetten die, tijdens de drukke perioden, in en om de moskee bezoekers aanspreken op (wan)gedrag.

Figuur 4.12 Moskee en ouderenflat

Achter de voordeur problematiek

Net zoals in Slotermeer en Slotervaart kent ook Osdorp gezinnen met lage inkomens en moeilijkheden op het gebied van integratie en taal, armoede en opvoedingsproblematiek. Gezinnen 'overleven' en zijn minder betrokken met de buurt en de burens. Ouders houden weinig toezicht op hun kinderen en weten niet altijd wat hun kinderen doen en met wie ze omgaan. Als gevolg van achter de voordeur problematiek nemen de risico's toe op burenoverlast en op overlast van jongeren en kinderen. Daarnaast is in Osdorp sprake van achter de voordeur problematiek bij ouderen. Het gaat dan vaak om autochtone ouderen, zij raken geïsoleerd in de buurt en vereenzamen. Ook verwaarlozing komt bij deze groep steeds vaker voor. Woningen vervuilen en moeten soms worden ontruimd en schoongemaakt.

Beleid en beschermende factoren

In deze paragraaf benoemen we relevant beleid en overige beschermende factoren.

Jongeren

In Osdorp Midden zijn verschillende voorzieningen en activiteiten die zich richten op jongeren. Er wordt ambulant veldwerk uitgevoerd door het jongerenwerk en door Streetcornerwerk. Zij spreken jongeren in de leeftijd 12-22 jaar aan en bieden begeleiding of ondersteuning (zoals verwijzing) bij problemen. Daarnaast heeft Combiwel een aanbod aan jongerenwerk. Twee jongerencentra zijn net buiten de buurt gelegen. Het jongerenwerk is aan het veranderen. Het richt zich meer op talentontwikkeling en minder

op ontmoeten. Hierdoor worden nieuwe groepen jongeren bereikt. Maar andere groepen, in het bijzonder jongeren die rondhangen op straat, 'jongeren die niets willen' of die alleen behoefte hebben aan ontmoeting, worden hierdoor minder bereikt. Deze jongeren blijven echter wel op straat. In deze groep zijn betrekkelijk veel zogeheten LVB'ers (licht verstandelijk beperkten). Deze jongeren zijn vaak wel streetwise maar hebben voor het overige beperkingen, waardoor ze minder makkelijk aansluiting vinden op het aanbod van jongerenwerk. Sommige professionals maken zich zorgen dat deze groep tussen wal en schip belandt. *"In de toekomst kan het problemen opleveren als we deze jongeren niet meer binnen hebben. Ontmoeting is belangrijk, je leert ze kennen. Het is inspanning makkelijker om signalen op te vangen dat dingen niet goed gaan dan op straat, daar is het vluchtiger."* Op het gebied van sport- en spel is er een Cruiffcourt aanwezig in de wijk en zijn er veldjes en pleinen om te voetballen.

Bij meiden is veel verborgen problematiek. Er is in de buurt wel meidenwerk en activiteiten voor meiden, maar volgens professionals zou dat wel wat meer mogen. *"Meiden kunnen lang niet altijd met hun problemen thuis terecht. Ze hebben behoefte aan gesprekken en voorlichting. Daarnaast is het aanbod sowieso nogal op jongens gericht, meiden blijven daardoor te vaak thuis zitten."*

Kinderen

In de wijk zijn veel speeltoestellen, en er zijn verschillende pleinen en veldjes waar kinderen en tieners kunnen spelen. Sportbuurtwerk is beperkt aanwezig op een aantal pleintjes in de buurt. In de Kikker – een brede school midden in de wijk – zijn twee basisscholen gehuisvest, hier worden voor kinderen naschoolse activiteiten georganiseerd. Op de school is een huiskamerproject gestart waar kinderen onder begeleiding van vrijwilligers kunnen spelen en zo nodig gecorrigeerd worden. Enkele professionals missen aanbod voor kinderen die niet op de brede school zitten. Een professional licht toe: *"Mij valt op dat er veel kinderen in de basisschoolleeftijd rondhangen op straat. Er zijn wel naschoolse activiteiten in de Kikker, maar die zijn alleen bedoeld voor kinderen die daar op school zitten. Voor andere groepen is op veel dagen geen begeleiding en nauwelijks aanbod."* Een andere professional voegt toe dat er relatief veel kinderen in de buurt zijn die op speciaal onderwijs zitten. *"Deze kinderen lijken tussen wal en schip te vallen. Maar het zijn wel de kinderen die op de pleinen hangen en die het meest brutaal zijn."* In het algemeen geven professionals aan dat vanuit de buurt wordt gevraagd naar meer spel- en sportvoorzieningen met begeleiding voor kinderen en tieners. Door begeleide sport- en spelactiviteiten leren kinderen en tieners beter samenspelen, positief gedrag, talentontwikkeling. Sport is dan het middel, niet het doel.

Figuur 4.13 Afgesloten tuinen aan de Clauskinderenweg

Ouder Kind Centrum (OKC)

In het OKC in Osdorp zijn verschillende organisaties op het gebied van ouders en kind gevestigd, waaronder een opvoedingssteunpunt. Gezien de opvoedingsproblematiek in de buurt en de opgroei problemen die daar op termijn kunnen ontstaan voor kinderen en jongeren, is het OKC een belangrijke voorziening en beschermende factor voor de buurt.

Zichtbaarheid van professionals

De aanwezigheid van 'bekende gezichten op straat' is een beschermende factor tegen spanningen in de buurt. Professionals van organisaties die jarenlang in een buurt werken, die worden gekend door bewoners en het vertrouwen hebben van bewoners, kunnen vaak effectiever een corrigerende of bemiddelende rol spelen bij conflicten of ongewenst gedrag. Voorbeelden zijn de zichtbare en actieve huismeester, en de kinderwerker door wie kinderen zich laten corrigeren en die veel ouders kent. In Osdorp zijn hiervan enkele voorbeelden, zoals de huismeesters van de corporaties. Die houden zich onder meer bezig met het tegengaan van vervuiling in de complexen. Maar huismeesters bellen ook aan bij bewoners die overtredingen hebben begaan. Het vertrouwen dat de huismeesters hebben bij bewoners –door dagelijkse zichtbaarheid en toegankelijkheid - is medebepalend voor de effectiviteit van de huismeester. Overigens is door bewoners en professionals aangegeven dat in Osdorp Midden 'bekende gezichten' zijn verdwenen, en dat (meer) moet worden ingezet op continuïteit hiervan.

Buurtregisseur

De buurtregisseur is een belangrijke beschermende factor voor Osdorp. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunten bij problemen.

Positieve ontmoeting tussen jong en oud en positieve rolmodellen

Beschermende activiteiten die goed passen bij de problematiek in de buurt betreft 'iets positiefs doen voor de buurt' door kinderen en jongeren; en positieve voorbeelden in de

buurt/rolmodellen. In Osdorp gebeurt of gebeurde al het een en ander op dit gebied, meer dan in de meeste andere onderzoeksbuurtten. Deze projecten sluiten goed aan op risicofactoren in de buurt. Voorbeelden zijn Portiekportiers en Straatportiers voor kinderen, het Klussenproject, Sportscouts, het Jongerenplatform, en andere –vaak kleine en tijdelijke- projecten. Sommige van deze projecten zijn inmiddels beëindigd door bezuinigingen. Ter illustratie, het project Portiekportiers (Stadgenoot) heeft recent gelopen. Portiekportiers zijn kinderen van 8 tot 13 jaar die toezicht houden op hun woonomgeving. Elke week gaan zij in herkenbaar tenue op inspectie en ruimen hun portiek op en spreken andere kinderen aan op hun gedrag. Naast een schonere woonomgeving wordt beoogd dat de kinderen meer bewust worden van de consequenties van vernieling en vervuiling en dat bewoners positiever gaan denken over de kinderen. Wat betreft jongeren is een potentiële beschermende interventie dat jongeren in de eigen buurt een stage of bijbaan hebben bij sport- en spelactiviteiten, of een opleiding volgen tot sportwerker in de eigen buurt. Een voorbeeldproject is Buurt in Beweging dat in Osdorp De Punt en Reimerswaalbuurt wordt uitgevoerd en ook in Osdorp-Midden kan aansluiten op de problematiek bij jongeren. Een ander voorbeeld is Sportscouts. Dit project is in Osdorp in de afgelopen jaren uitgevoerd, maar door bezuinigingen vooralsnog beëindigd. Jongeren uit de eigen buurt zonder startkwalificatie lopen stage bij Sportscouts en leren sportbegeleiding, conflicthantering en effectief aanspreken. Volgens een professional: *“Het mes snijdt aan drie kanten. Jongeren uit de buurt krijgen een stageplaats, kinderen uit de buurt krijgen activiteiten aangeboden, waarbij de jongere tevens een positief voorbeeld en rolmodel is voor de kinderen. Aan zulke positieve voorbeelden is behoefte in de buurt.”*

Klussenproject

Buurtbewoners ouder dan 60 jaar of mensen met een beperking krijgen de mogelijkheid een beroep te doen op hulp van een jongere uit de buurt bij klusjes buitenshuis. Men kan denken aan oude kranten of lege flessen wegbrengen, boodschappen doen, brieven posten, de tuin opruimen of de hond uitlaten. De jongere komt dan één keer per week langs voor 1,5 uur en verdient daarmee een klein bedrag.

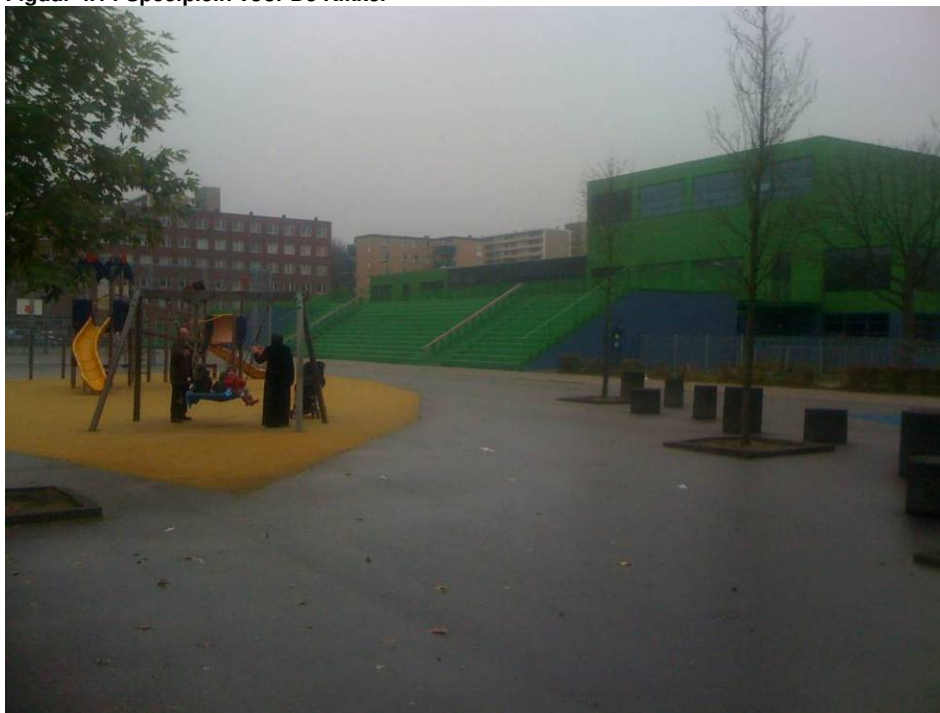
Jongerenplatform

In Osdorp is er sinds 2006 het jongerenplatform ZWK (ZuidWestKwadrant) die de kloof tussen jong en oud wil dichten. Er zijn door jongeren uit de wijk activiteiten georganiseerd voor de buurt, zoals een buurtfeest, etentjes organiseren voor de buurt, ouderen ondersteunen.

Ontmoetingsplekken

In Osdorp Midden zijn enkele ontmoetingsplekken voor bewoners, waaronder de BuurtEntree van Stadgenoot, multifunctioneel centrum De Serre en brede school de Kikker. Het nieuw geopende buurtcentrum De Hood is gevestigd vlak buiten de onderzoeksbuurt, namelijk in de Reimerswaalbuurt. De BuurtEntree aan de Tussenmeer biedt een ontmoetingsplek voor bewoners, ruimte voor overleggen en activiteiten, en de mogelijkheid om een praatje te maken met de huismeester van Stadgenoot. Stadgenoot faciliteert de ruimte, bewoners dienen activiteiten zelf te organiseren. Voorbeelden van activiteiten in de BuurtEntree zijn activiteiten voor kinderen, taallessen en ontmoetingen voor ouders.

Figuur 4.14 Speelplein voor De Kikker

Publieke familiariteit

In Osdorp gebeurt -meer dan in veel andere onderzoeksbuurten- al het een en ander gericht op het vergroten van publieke familiariteit en informele sociale controle. De corporaties spelen hierbij een belangrijke rol.

Portiek-en galerij gesprekken

In een aantal complexen in Osdorp-Midden zijn – en worden - Portiekgesprekken gehouden met bewoners die aan eenzelfde portiek of trap wonen om wederzijds begrip tussen de bewoners te vergroten en onderlinge spanningen te verminderen door afspraken te maken of om er achter te komen wat er leeft in een buurt. SeZo organiseert in samenwerking met corporaties Galerijgesprekken in enkele flatcomplexen. Galerijgesprekken worden georganiseerd om bewoners die aan eenzelfde portiek of galerij wonen in complexen meer met elkaar in contact te laten komen. Door directe dialoog worden bewoners geactiveerd binnen hun directe woon- en leefomgeving (sociale controle in positieve zin) en gestimuleerd om met activiteiten mee te doen. De galerijgesprekken werken preventief: voorkomen van isolement, verkommering en hulpeloosheid; en bevorderen omgangsvormen en tolerantie.

Tolken

Spanningen tussen bewoners zijn er mede door taalproblematiek, elkaar niet verstaan en begrijpen, met als gevolg achterdocht *“wat zeggen ze over me”* en belemmeringen om in een portiek onderlinge afspraken te maken over leefregels. Stadgenoot geeft aan dat ze zich inzet om met bewoners afspraken te maken over wat bijvoorbeeld in een gang mag staan, of wat normaal gedrag is. *“Het afspuiten van een vloerkleed of deurmat in een portiek vinden Turkse Nederlanders vaak normaal, maar is dat voor autochtonen niet. Een oplossing die Stadgenoot steeds vaker kiest om met behulp van tolken te praten over gewoonten.”*

Eigen kracht van bewoners

Bewoners kunnen *zelf* bijdragen om het samenleven te verbeteren en spanningen in de buurt te voorkomen. In Osdorp is zeker sprake van 'eigen kracht' bij bewoners. Vanuit met name ouders zijn enkele interessante initiatieven opgestart die aansluiten op risicofactoren in de buurt. Voorbeelden zijn de Opvoedambassadeurs en het Huiskamerproject.

Opvoedambassadeurs

Een project dat aansluit op belangrijke risicofactoren voor spanningen in de buurt is het project Opvoedambassadeurs. Ouders in Osdorp hebben zich verenigd als 'opvoedambassadeurs', vanuit de doelstelling om de leefbaarheid en het samenleven in de wijk te verbeteren. Centraal in het initiatief staat opvoeding. *"Op dit moment zien wij dat er nog steeds veel misgaat bij het opvoeden van onze jongeren. Dit is ook te merken aan de jeugdproblematiek in het stadsdeel. Hangjongeren en criminele jongeren zorgen voor een onveilig gevoel bij veel buurtbewoners. Het opgroeien in twee culturen speelt daarbij een grote rol. Helaas hebben niet alle ouders de competenties in huis om hun kinderen daarin te begeleiden. Hier willen wij graag iets aan doen. We merken op dat veel ouders te weinig betrokken zijn bij de school(loopbaan) van hun kinderen. Dit kan in de toekomst voor veel problemen zorgen. Door ouders (meer) bewust te maken van het belang van hun betrokkenheid en de noodzaak van onderwijs zal dit in toekomst veel problemen voorkomen. Ook vinden wij het belangrijk dat ouders meer zelfinitiatief nemen en de hand in eigen boezem steken."*

Huiskamerproject

Ouders zijn een aantal jaren geleden een succesvol huiskamerproject ('Ons Huiskamerproject') begonnen voor kinderen en hun ouders. Hierbij zijn een aantal actieve buurtbewoners bij betrokken. De achterliggende gedachte is dat vrijwillige buurtbewoners via de opvang van kinderen en ouders het woon- en klimaat in de eigen buurt kunnen verbeteren. Het huiskamerproject beoogt dat kinderen minder vaak over de schreef gaan, dat ze verdraagzamer worden en zich socialer gedragen naar andere kinderen en naar volwassenen. Ook worden nog speciale activiteiten voor volwassenen ('Ouders helpen ouders') georganiseerd. Men werkt samen met de buurtregisseur (wijkagent). Een aanzienlijk deel van de jongeren die in de wijk rondhangen op straat zijn ooit begonnen in het huiskamerproject. Volgens de initiatiefnemers is daarom in geval van problemen met hangjongeren snel bekend om welke persoon het gaat aangezien men de betrokkene nog kent van het huiskamerproject. De ouders kunnen dan direct op het gedrag van hun kinderen worden aangesproken.

Op projecten zoals het Huiskamerproject dat wordt gerund hebben wij van professionals ook kritiek gehoord. Het effectief omgaan met kinderen en ouders vergt bepaalde vaardigheden, en voor een deel ook pedagogische kwaliteiten omdat het ook om moeilijk opvoedbare kinderen gaat. Niet iedereen kan dat. De vraag wordt door professionals opgeworpen of dergelijke initiatieven zonder professionele ondersteuning kunnen, of dat je dan te veel verwacht van vrijwilligers. Ten aanzien van het huiskamerproject zou het bijvoorbeeld gebeuren dat vrijwilligers soms door kinderen worden uitgescholden, ook op straat, waardoor vrijwilligers persoonlijk kunnen worden geraakt.

Figuur 4.15 Speelkooi en speelgoeduitleen Louis de Visserplein

Bewonersparticipatie

In de afgelopen jaren zijn een groot aantal initiatieven door bewoners bij het ASW ingediend voor ondersteuning. Relevant – en in lijn met de in de wijk aanwezige risicofactoren – is dat bij de honorering hiervan de richtlijn wordt gevolgd dat projecten niet alleen gericht moeten zijn op het voorkomen van problemen, maar ook perspectief moeten bieden in de buurt. Geen gezamenlijke barbecues (consumeren) of uitstapjes meer, maar ideeën die bijdragen aan duurzame en groepsoverstijgende contacten in de buurt, zoals een gemeenschappelijke moestuin bij een appartementencomplex en fietsen opknappen door jongeren uit de buurt tegen een geringe vergoeding.

De hierboven genoemde voorbeelden van ‘eigen kracht’ betreft veelal ‘sterke’ bewoners die over competenties beschikken om te organiseren. Deze bewoners zijn in Osdorp aanwezig en zijn thans –en zeker ook voor de toekomst- een belangrijke hulpbron waarvan gebruik moet worden gemaakt om het samenleven tussen bevolkingsgroepen in de buurt te verbeteren. Aan de andere kant wonen er ook veel ‘zwakke’ groepen in de wijk. Mensen die het hoofd boven water proberen te houden, mensen met een laag niveau van integratie of lage inkomens. Sommige professionals vermoeden dat initiatieven met vrijwilligers uit de buurt mede goed draaien omdat bewoners hiervoor een vrijwilligersvergoeding kunnen krijgen. Wordt de vrijwilligersvergoeding beëindigd dan wordt het potentieel in de wijk wellicht smaller, buurtbewoners die het financieel voor elkaar hebben zullen vrijwilliger blijven, maar voor bewoners met lage inkomens – waaronder relatief veel allochtone buurtbewoners- is dit minder zeker. De armoede in gezinnen is soms groot, een vrijwilligersvergoeding kan volgens verschillende professionals dan een belangrijke drijfveer worden. Dit is volgens professionals deels ook een culturele kwestie, in sommige culturen heeft vrijwilligerswerk een lage status, zeker

als er geen vergoeding tegenover staat; “*voor niets doe je het niet*” aldus een professional.

Project Vooruit

Studenten zijn –in potentie- ‘krachtige’ bewoners. In Osdorp wordt van deze kracht gebruik gemaakt in het project Vooruit. Studenten krijgen gratis woonruimte, in ruil voor tien uur maatschappelijke activiteiten per week in Osdorp. De studenten geven huiswerkbegeleiding en organiseren educatieve activiteiten voor kinderen en volwassenen. Voor kinderen is er bijvoorbeeld sport, muziek, knutselen, kookclub, toneel. Voor volwassenen zijn er Nederlandse taallessen, conversatiegroepen, kooklessen en computerles. Voor middelbare scholieren is er huiswerkbegeleiding en computerles. De huiswerkbegeleiding is op school of in het buurthuis.

Figuur 4.16 Cruyff Court

Aanpak achter de voordeur problematiek

In heel Nieuw-West, en dus ook in Osdorp, is aandacht voor de aanpak van achter de voordeur problematiek ('AV-aanpak'). Het stadsdeel wijst de gebieden aan. Op dit moment vinden er huisbezoeken plaats in Blomwijk, tegenover de Osdorperban. Dit valt net buiten de onderzoekswijk. Een professional licht de meerwaarde voor het samenleven in de buurt van de AV-aanpak toe: “*We signaleren veel vraagstukken van bewoners. Het kan gaan om veiligheid, woonklachten, schulden en opvoedingsproblematiek. We informeren, adviseren en we verwijzen mensen door. Daarna monitoren we de vooruitgang. We horen heel veel over de buurt, zoals over de culturele verschillen in het opvoeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het tot laat 's avonds buiten spelen van kinderen en verschillende omgangsvormen in de portieken. Vooral ouderen en alleenstaande moeders ervaren angst en spanningen. Ik sprak laatst een moeder die haar kinderen niet naar buiten durft te laten gaan, ze worden gepest en geslagen. Als het nodig is, organiseren we ook voor dit soort gevallen hulp of ondersteuning.*”

Groot aantal partijen in de wijk

In Osdorp-Midden zijn een groot aantal organisaties aanwezig, zoals vier corporaties, diverse scholen, naschoolse opvang, het OKC, het Huiskamerproject, begeleid wonen, diverse welzijn- en zorgaanbieders, Streetcornerwork en jongerenwerk, etcetera. Er zijn veel activiteiten in de wijk. Dat is op zichzelf een beschermende factor, veel van deze activiteiten hebben een match met de in de wijk aanwezige risicofactoren. Keerzijde is dat het overzicht, de afstemming en de informatie uitwisseling niet altijd optimaal is. Tevens

kent de wijk een geschiedenis van veel kleine projecten met een tijdelijk karakter. Er is volgens professionals behoefte aan meer continuïteit.

Zorgen over toekomst

Professionals en bewoners zien kansen voor de buurt, maar gezien de verwachte bezuinigingen maakt men zich ook zorgen over de toekomst. Verschillende werksoorten zullen het in de komende jaren met minder mensen moeten doen. Wat betekenen bezuinigingen voor het jongerenwerk, het opbouwwerk, de begeleide activiteiten voor kinderen, de verbindende activiteiten van corporaties, en de continuïteit van succesvolle initiatieven?

4.3 Slotervaart

Samenvatting

In Slotervaart zijn spanningen tussen bewoners vooral gerelateerd aan botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt en de portiek en aan jongerenoverlast. Tevens geven relatief veel bewoners aan dat er in de wijk sprake is van botsende normen en waarden, omgangsvormen en spanningen tussen bewoners met verschillende religies. In Slotervaart, in het bijzonder in de Jacob Geelbuurt, zijn veel *risicofactoren* aanwezig voor het ontstaan van spanningen. Het gemiddeld besteedbare inkomen ligt relatief laag. De bevolkingsopbouw in de buurt is zeer multi-etnisch, en er wonen veel jongeren. Er is sprake van schooluitval, verslavings- en gezondheidsproblemen, gebrekkige integratie, hangjongeren, vernielingen en inbraken. Vervuiling is een groot probleem in de wijk. Inpandig worden veel spullen neergezet in de portieken, op straat gooien bewoners rommel te makkelijk op de grond. Er is een sfeer in de wijk dat dit 'normaal' is. Ook wordt afval op straat regelmatig niet goed aangeboden. Volgens professionals en bewoners zou er meer handhaving (controle en boetes) moeten komen op overtredingen. De overlast van jongeren kan door bewoners soms intens worden beleefd, met name als men er regelmatig mee wordt geconfronteerd en als de overlast intimiderend is. Er is vooruitgang geboekt ten aanzien van jongerenoverlast, onder meer door intensieve inzet op de overlastgevende Jacob Geelgroep. Overlast door spelende kinderen is een probleem waar in de buurt minder mee gebeurt. Er is (te) weinig toezicht van ouders op hun kinderen. Botsende normen en opvattingen tussen bevolkingsgroepen over welk gedrag wel en niet acceptabel is in de buurt heeft in Slotervaart verschillende verschijningsvormen. Binnen complexen gaat het om ergernissen over het schoonhouden van gedeelde ruimtes, verschillende omgangsvormen, andere leefstijlen en geluidsoverlast. Deze ergernissen zijn niet zozeer een tegenstelling tussen allochtonen en autochtonen of jongeren en ouderen; het gaat alle culturen en nationaliteiten aan. Een volgende tegenstelling in opvattingen over acceptabel gedrag betreft jong versus oud. In de laagbouw (veel ouderen) heerst een cultuur met gedeelde normen en waarden en opvattingen over welk gedrag wel en niet kan in de buurt. In de laagbouw komen relatief veel spanningen voor met nieuw ingestroomde gezinnen. Het niveau van integratie is laag in Slotervaart. Taalproblemen, achter de voordeurproblematiek, gezinnen die overleven, al deze zaken belemmeren zelfredzaamheid en overbruggend contact tussen bewoners om zelf overlast en irritaties zelf op te lossen. De beleidsvoornemens van De Alliantie en het stadsdeel voor vernieuwing van de Jacob Geelbuurt is een belangrijke *beschermende factor* voor de buurt in de komende jaren. Deze beleidsvoornemens sluiten aan op risicofactoren in de buurt. Andere belangrijke beschermende factoren zijn de buurtregisseur, de ouderkamer en naschoolse activiteiten voor kinderen, de intensieve aanpak van achter de voordeur problematiek en de organisatiekracht bij een deel van de bewoners. De samenwerking en de informatie-uitwisseling is nog niet altijd optimaal in de wijk. Het vernieuwingsplan van de Alliantie en het stadsdeel biedt de mogelijkheid de risicofactoren die onderliggend zijn aan spanningen meer integraal aan te pakken en daarmee meer synergie aan te brengen in het betreffende beleid in Slotervaart. Andere *aandachtspunten* zijn begeleide sport- en spelactiviteiten voor 8-12 jarigen; positieve rolmodellen voor kinderen en jongeren (zoals jongeren uit de buurt die activiteiten begeleiden); meidenactiviteiten; en het vergroten publieke familiariteit en weerbaarheid van bewoners. Taal, integratie en 'lik op stuk' beleid is een kernpunt bij de oplossing van problemen.

Introductie

De onderzoekswijk 'Slotervaart' wordt begrensd door de Johan Huizingalaan in het westen, de Robert Fruinlaan in het noorden, de spoorlijn/ringlijn in het oosten, en de Plesmanlaan in het zuiden. De onderzoekswijk bestaat uit twee buurten: de Jacob Geelbuurt in het noorden en de Jacques Veltmanbuurt in het zuiden. De grens tussen de beide buurten is de Cornelis Lelylaan. Slotervaart telt 6.069 inwoners (2011) waaronder ruim 1.600 kinderen en jongeren onder de 20 jaar (26% van het totaal aantal inwoners). Het aantal oudere bewoners boven de 50 jaar is 28%. Zo'n 53% van de inwoners is van niet-westers allochtone afkomst (vooral Marokkaans, in mindere mate Turks en Surinaams); daarnaast is 12% van de bewoners van westers allochtone afkomst. Van de kinderen en jongeren onder de 20 jaar is 75% niet-westers allochtoon. Slotervaart telt 2.875 woningen, dit zijn in meerderheid naoorlogse portiekflats; ongeveer een vijfde van de woningen betreft laagbouw woningen. De meeste woningen zijn sociale huurwoningen; ongeveer 15% van het woningbestand bestaat uit koopwoningen. In de buurtjes met laagbouw wonen relatief veel oudere autochtonen, in de portiekflats wonen hoofdzakelijk huishoudens van niet westers allochtone herkomst, vaak met lage inkomens.

Figuur 4.17 Jacob Geelbuurt en Jacques Veltmanbuurt

Spanningen en risicofactoren

In Slotervaart zijn relatief veel risicofactoren aanwezig voor het ontstaan van spanningen tussen bevolkingsgroepen. Het gemiddeld besteedbare inkomen van de inwoners ligt relatief laag. De bevolkingsopbouw in de wijk is zeer multi-etnisch, en er wonen veel jongeren. Er is sprake van schooluitval, verslavings- en gezondheidsproblemen, en gebrekkige integratie. Volgens politiegegevens zijn problemen die zich in de wijk voordoen onder meer auto-inbraak, inbraak in woningen, hangjongeren, vernielingen, vervuiling en verkeerd aanbieden van vuil, en verkeersonveiligheid.

Op basis van het spanningeninstrument kan gesteld worden 38% van de bewoners uit Slotervaart wel eens spanningen tussen en met bevolkingsgroepen waarneemt en ervaart. Een op de vier bewoners in Slotervaart ervaart zelf wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn (in de veertien andere onderzoeksbuurten is dit gemiddeld 20%; in de referentiebuurten 10%). Spanningen met buurtgenoten uit andere bevolkingsgroepen worden in Slotervaart ervaren door zowel allochtone bewoners als autochtone bewoners. Echter, autochtonen (jongeren én ouderen) ervaren relatief vaker spanningen. Bijna een op de drie bewoners geeft aan dat er in de buurt bevolkingsgroepen wonen waar men niet zo positief over denkt; en bijna een kwart van de bewoners zegt dat spanningen in de buurt ervoor zorgen dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen het contact met elkaar mijden. Ook dit zijn relatief hoge scores voor spanningen in de buurt. Het ervaren van spanningen in de buurt is vooral gerelateerd aan botsende opvattingen over het schoonhouden van portiek en buurt en aan overlast door jongeren. Tevens geven relatief veel bewoners aan dat er in de wijk sprake is van botsende normen en waarden, omgangsvormen en spanningen tussen bewoners met verschillende religies.

Er zijn verschillen tussen de Jacob Geelbuurt en de Jacques Veltmanbuurt. De Jacques Veltmanbuurt wordt door geïnterviewde bewoners en professionals beschreven als een betrekkelijk rustige woonbuurt waar wel problemen zijn, maar de problematiek in de Jacob Geelbuurt is heftiger. Uit de enquête blijkt dat spanningen tussen bevolkingsgroepen in de Jacob Geelbuurt groter is dan in de Jacques Veltmanbuurt. In de Jacob Geelbuurt ervaart 30% van de bewoners wel eens spanningen met buurtbewoners uit andere bevolkingsgroepen -dat is in vergelijking met andere onderzoeksbuurten een relatief hoog percentage- tegenover 20% van de bewoners in de Jacques Veltmanbuurt. In de rapportage bespreken we de wijk Slotervaart als geheel, waarbij we de focus leggen op de Jacob Geelbuurt, maar daarnaast ook aandacht besteden aan de Jacques Veltmanbuurt.

Figuur 4.18 Portiekflats en laagbouw woningen in de Jacques Veltmanbuurt

Rommel op straat en botsende opvattingen over het schoonhouden van buurt

Uit de bewonersenquête blijkt dat 45% van de bewoners in Slotervaart aangeeft dat botsende opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van de buurt en portiek voor spanningen zorgt. Dat is een hoge score (dit percentage ligt op 32% in de andere onderzoeksbuurten en 17% in de referentiebuurten). Bovendien stelt 44% van de bewoners dat het in de buurt vaak voorkomt dat er rommel wordt achtergelaten op straat of dat vuilniszakken verkeerd worden aangeboden. Verder geeft 33% van de bewoners aan dat de vervuiling en de rommel op straat het afgelopen jaar is toegenomen (tegenover 10% die vindt dat dit is afgenomen). In het verdiepend onderzoek hebben we nader bekeken om welke problematiek het gaat. Professionals en geïnterviewde bewoners herkennen dat het schoonhouden van de buurt en vooral het achterlaten van vuil in portieken een fors probleem is in Slotervaart. Bewoners zetten rommel en vuilniszakken in de portieken, en vervuiling in het trappenhuis wordt vaak niet schoongemaakt. Net zoals in Slotermeer en Osdorp vinden bewoners het moeilijk elkaar op vervuiling aan te spreken. Aan de portieken wonen veel nationaliteiten; taalverschillen, gebrek aan integratie en culturele verschillen maken het lastig om effectief afspraken te maken. Ook de houding van veel bewoners laat te wensen over: 'binnen in huis maken we het schoon, maar de trappen en portieken zijn van iedereen'. Er wordt door bewoners (te) veel naar de corporaties gekeken als het gaat om het schoonhouden van de binnenruimtes.

Op straat wordt afval regelmatig niet goed aangeboden. Afval en ook grofvuil wordt te vroeg buitengezet. Huisvuil wordt bijgezet bij containers. *"De containers worden woensdag pas geleegd, maar in het weekend staat er al allemaal rommel"*. Dat geeft een rommelige aanblik maar zorgt ook voor zwerfafval. Volgens professionals en bewoners zou er meer handhaving moeten komen op overtredingen, meer controle en uitschrijven van boetes. *"Alleen als ze het in hun portemonnee voelen kan het helpen"*. Tevens gooien bewoners rommel te makkelijk op de grond. Volwassenen spreken elkaar onderling nauwelijks aan op het schoonhouden van de buurt. Er is een sfeer in de wijk dat dit 'normaal' is. Kinderen krijgen een verkeerd voorbeeld en worden niet gecorrigeerd door volwassenen. Het probleem is diep geworteld in de wijk. Een bewoner: *"Er is hier in de buurt een speeltuin. Hier komen veel vrouwen met hun kinderen. De kinderen ruimen niets op maar gooien alles neer. Die vrouwen corrigeren de kinderen niet als ze rommel maken of vuilnisbakken omgooien. Er komen zelfs ratten op af"*.

Overlast, onveiligheid en criminaliteit

Het ervaren van spanningen in de buurt als gevolg van overlast door jongeren ligt in Slotervaart op een vergelijkbaar niveau als in de meeste andere onderzoeksbuurten. Bijna de helft van de geënquêteerde bewoners signaleert wel eens spanningen tussen jongeren en andere bewoners. Van de bewoners zegt 31% dat overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt. Probleemgedrag dat in Slotervaart blijkt de enquête relatief hoog scoort is geluidsoverlast op straat, schelden en brutaal gedrag, naroeven van meisjes en vrouwen. De overlast van jongeren kan soms door bewoners intens worden beleefd, met name als men er regelmatig mee wordt geconfronteerd en als de overlast intimiderend is. Een bewoner: *"Mijn zoon wordt veelvuldig gepest en uitgescholden door jongeren. Ze hangen in de middag in groepen in onze straat en mijn zoon moet er dagelijks langs als hij uit school komt. We kunnen de jongeren niet ontlopen. De jongeren zien er agressief uit, spugen in de portieken, en zijn*

zeer luidruchtig. Ze hebben harde muziek aan op tijden dat we willen slapen, daar kun je je niet voor afsluiten, zelfs niet in je slaapkamer”.

In de afgelopen jaren is vooral de Jacob Geelbuurt fors ingezet op het tegengaan van overlast –en criminaliteit- door jongeren, de “Jacob Geelgroep”. Dit heeft tot resultaat gehad dat de jongerenoverlast is afgenomen. *“Een aantal jaar geleden kwamen er een grote groep jongeren samen in de buurt, ze blowden, vielen mensen lastig en liepen vrouwen achterna door de hele wijk. Buurtbewoners en mensen die op weg waren naar station Lelylaan liepen er met een grote boog omheen. Er zaten ook criminele jongeren in deze groep. De jongens zijn nu weg door een gerichte aanpak.”* Er zijn geen grote jongerengroepen meer in de Jacob Geelbuurt, hoewel er door kleinere groepen nog wel wordt gehangen bij portieken. Ook in de Jacques Veltmanbuurt zijn jongerengroepen aangepakt. In tegenstelling tot de Jacob Geelbuurt, signaleren geïnterviewde professionals in de Jacques Veltmanbuurt dat de jongerenoverlast weer iets lijkt toe te nemen. Ook staat er een voetbalkooi waar jongeren rondhangen; kinderen durven hier niet te spelen omdat de jongeren ze niet tolereren.

Scholieren

Tot de zomer van 2011 heeft er in de Jacob Geelbuurt een middelbare school gestaan, het Islamitisch College. De aanwezigheid van de school midden in de buurt ten tijde van de bewonersenquête, kan verklaren waarom bewoners relatief vaak spanningen signaleren tussen scholieren en bewoners. De school trok –orthodox islamitische- leerlingen uit heel Nieuw-West en ook uit andere stadsdelen. Deze scholieren waren in pauzes en na schooltijd dominant in de wijk aanwezig; hetgeen ook overlast met zich mee heeft gebracht. In de woorden van een professional: *“Het Islamitisch College is dichtgegaan in de zomer. Tot die tijd bleven jongeren daar hangen en gaven die jongeren veel spanningen in de buurt. Scholieren intimideerden mensen, maakten rotzooi en hingen voor het raam bij mensen in de laagbouw. Achter de flats vonden dingen plaats die buiten het gezichtveld van de school moesten blijven. Bewoners klaagden veel over deze groep.”*

Figuur 4.19 Voormalig Islamitisch College, Jacob Geelbuurt

Kinderen

Ook wordt in de wijk door bewoners overlast ervaren door spelende kinderen. Net zoals in Slotermeer en Osdorp spelen veel kinderen buiten, vaak onbegeleid. Een ergernis voor sommige bewoners is onder meer dat kinderen tot laat op straat aanwezig zijn en moeilijk aanspreekbaar zijn. *“Soms komt er drie keer een bal tegen het raam. Bewoners vinden het dan moeilijk om kinderen aan te spreken en kunnen niet in gesprek. Ook is het moeilijk met ouders in gesprek te komen. Bewoners weten niet wie de ouders zijn, of de kinderen ontkennen en de ouders steunen hen daar in.”* En: *“Sommige bewoners vreten zichzelf echt op als dit gebeurt. Ze komen de kinderen tegen op straat en weten zich geen houding te geven. Dit is iets dat echt spanningen geeft bij mensen.”*

Van de ouders zegt een kwart in de enquête dat hun kind soms niet buiten durft te spelen uit angst voor andere kinderen; eveneens een kwart van de ouders zegt dat hun kind soms niet buiten durft te spelen uit angst voor jongeren. Dit geldt niet alleen voor autochtone ouders (die zijn er niet zoveel in de wijk), maar vooral ook voor allochtone ouders. In de interviews wordt bevestigd dat er weinig toezicht is van ouders op kinderen. Ouders zijn bang dat hun kinderen worden gepest, niet getolereerd, of worden beïnvloed slecht voorbeeld gedrag van jongeren. Bij kinderen is niet uit zichzelf sprake van positieve omgangsvormen. Pesten, ruzies en ander ongewenst gedrag komen veel voor.

Religie

Relatief veel bewoners signaleren wel eens spanningen tussen groepen bewoners met verschillende religies. Dit wordt bevestigd door 23% van de geënquêteerde bewoners, in de Jacob Geelbuurt ligt dit percentage nog iets hoger (in de overige 14 onderzoeksbuurten is dat 21%; referentiebuurten 11%). Naast het zeer multiculturele karakter van de buurt wordt in het verdiepend onderzoek door bewoners en professionals ook gewezen op de vroegere aanwezigheid van het Islamitisch College in de buurt.

Botsende normen en opvattingen over welk gedrag wel en niet kan in de buurt

Botsende normen en opvattingen tussen bevolkingsgroepen over welk gedrag wel en niet acceptabel is in de buurt heeft in Slotervaart verschillende verschijningsvormen. Binnen complexen gaat het om ergernissen tussen bewoners over het schoonhouden van de semi-publieke ruimtes, zoals hiervoor al beschreven, maar ook om ergernissen over andere omgangsvormen (zoals elkaar niet groeten, de andere kant uitkijken bij het passeren op de trap), andere leefstijlen (laat eten en dan gasten ontvangen, kinderen die tot laat in het portiek spelen) en geluidsoverlast (luidruchtig tot laat in de avond, muziek, hard praten), etcetera. Deze ergernissen zijn niet zozeer een tegenstelling tussen allochtonen en autochtonen (in sommige portieken wonen zelfs geen autochtonen) of jongeren en ouderen; het ervaren van overlast en ergernissen gaat alle culturen en nationaliteiten aan. Een (Turkse) bewoonster: *“Wij hebben een gezin, maar komen slaap tekort. In sommige appartementen zijn mensen erg luidruchtig, ook in de nachtelijke uren. En de portieken, de trappen, de voortuin en de berging zijn altijd vies. En als ik er iets van zeg dan reageren mensen opgefokt of ze negeren me.”*

Een andere tegenstelling qua opvattingen en normen over gedrag betreft jong versus oud. Een sterke betrokkenheid bij de buurt is in Slotervaart aanwezig in de laagbouw, hier wonen veel ouderen. Daar heerst –zoals een professional het uitdrukt– bijna een dorpscultuur met gedeelde normen en waarden en opvattingen over welk gedrag wel en

niet kan in de buurt. In de laagbouw vertrekken mensen, onder andere door overlijden. Dat zorgt voor de komst van nieuwe mensen. In de laagbouw komen daarom relatief veel botsingen voor. Dan gaat het om spanningen tussen jong en oud en tussen gezinnen en ouderen.

Achter de voordeur problematiek

Slotervaart kent veel gezinnen met lage inkomens, een laag niveau van integratie en moeilijkheden op het gebied van taal, armoede en opvoedingsproblematiek. Het gevolg is dat vaker overlast wordt bezorgd door deze gezinnen (en hun kinderen) en dat men hierop niet eenvoudig aanspreekbaar is. Een professional licht toe: *“Veel mensen in Slotervaart zijn vooral bezig met overleven. Iedereen heeft het beste voor met hun kinderen, maar dat lukt niet altijd doordat mensen hun energie besteden aan het overleven. Als ouders alles op een rijtje hebben, kunnen zij zich met hun kinderen en het schoonhouden van de portiek bezighouden. De problematiek bij gezinnen is vaak groot en dan komen dat soort dingen op de tweede plaats.”* In Slotervaart komt het hiernaast relatief veel voor dat vrouwen thuis zitten en het huis nauwelijks uitkomen. Een professional: *“Veel vrouwen hebben een rugzak met problemen gehad of hebben dat nog steeds. Vrouwen wonen al heel lang in Nederland en spreken nog geen Nederlands. Terwijl taal juist zo van belang is.”*

Weerbaarheid en publieke familiariteit

De publieke familiariteit en weerbaarheid²⁶ van en tussen bewoners is laag in Slotervaart. Het ervaren van spanningen heeft voor een niet onbelangrijk deel te maken met het (on)vermogen van mensen om iets aan overlast of ander ongewenst gedrag te kunnen doen. Taalproblemen, achter de voordeurproblematiek, gezinnen die overleven, al deze zaken belemmeren zelfredzaamheid en overbruggend contact tussen bewoners om zelf overlast en irritaties op te lossen. Een bewoner: *“Er wordt in mijn portiek nauwelijks Nederlands gesproken. Dus ik kan geen dialoog aangaan. Aan de trap wonen Koerden, Marokkanen en een oude Surinaamse man; ook deze mensen verstaan elkaar niet en negeren elkaar.”*

Huur en koop aan één portiek

In delen van Slotervaart zijn huurwoningen verkocht. Als er een huurwoning vrijkomt, gaat het in de verkoop. Huur en koop woont hierdoor door elkaar in dezelfde blokken. De instroom van bewoners die zich een koopwoning kunnen permitteren is op zichzelf een beschermende factor voor de buurt, deze bewoners hebben -gemiddeld gesproken- meer betrokkenheid bij de buurt en voelen meer verantwoordelijkheid dan huurders voor de directe leefomgeving. Aan de andere kant brengt het gemengd wonen van kopers en huurders op een kleine oppervlakte ook spanningen met zich mee, zoals over het netjes en leefbaar houden van het complex. Het tegenovergestelde verhaal komt ook voor. Bewoners geven het voorbeeld van een vereniging van eigenaren (VVE) die niet wil investeren in de gemeenschappelijke binnentuin. Een huurder: *“Onze binnentuin is verwaarloosd, het groen schiet manshoog op. De tuin is deels openbaar toegankelijk. Het gebeurt wel eens dat jongeren schuilen in het groen, ook is het meerdere keren gebeurd dat een jongere na een beroving zich schuilhield in de tuin. Bewoners willen nu dat de tuin wordt gekortwiek. Alleen de VVE van de kopers werkt niet mee, deze functioneert matig*

²⁶ Zie de rapportage van Slotermeer-Zuidwest voor een toelichting op de begrippen publieke familiariteit en weerbaarheid.

en heeft te weinig geld in kas om mee te betalen aan het snoeiwerk. En als de VVE niet meedoet, wil de corporatie het ook niet financieren”.

Beleid en beschermende factoren

Introductie beleid

Blijkens de enquête zijn bewoners neutraal tot redelijk te spreken over het beleid ten aanzien van problemen en samenleven in de buurt. Van de bewoners zegt 27% dat het stadsdeel voldoende aandacht heeft voor de problemen in de buurt, tegenover 25% van de bewoners die het hiermee oneens is. De overige bewoners weten het niet of oordelen neutraal. Daarnaast vindt 31% van de bewoners dat het stadsdeel voldoende aandacht heeft voor het goed samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen in de buurt (21% oneens). Hieronder bespreken we relevant beleid en beschermende factoren. Wij zetten deze vervolgens af tegen de aanwezige problematiek / risicofactoren in de buurt.

Beleid op criminaliteit, onveiligheid en overlast

De Jacob Geelbuurt heeft in het recente verleden te maken gehad met forse problematiek rond jongeren. In de wijk was een overlastgevende groep aanwezig, die zich ook bezig hield met criminele activiteiten, de “Jacob Geelgroep”. In de afgelopen jaren is door de politie, het stadsdeel en enkele wijkpartijen (zoals Streetcornerwork) fors ingezet op het tegengaan van overlast –en criminaliteit- door de jongeren (o.a. 8-tot-8 aanpak, straatcoaches, huisbezoeken en intentiecontacten). De “Jacob Geelgroep” is inmiddels uit elkaar gevallen, en de veiligheidssituatie in de buurt is hierdoor beter dan een aantal jaren geleden. Ook de verslavingsproblematiek in de buurt is gericht aangepakt, wat heeft bijgedragen tot een vermindering van de overlast. Ook nu nog wordt overlast van jongeren actief gevolgd en waar nodig tegengegaan. De politie surveilleert en schrijft bonnen uit bij ongewenst gedrag. Er zijn straatcoaches in de wijk en ook Streetcornerwork is met de jongeren bezig.

Een vergroting van de objectieve veiligheid in een wijk gaat lang niet altijd samen met een toename van het veiligheidsgevoel bij bewoners. Mensen vergeten niet snel wat er zich heeft afgespeeld in de wijk, en zijn zich ervan bewust dat er nog altijd jongeren in de wijk wonen die zich in het verleden met criminaliteit hebben bezig gehouden. In de Jacob Geelbuurt blijkt desalniettemin uit de enquête dat bewoners iets vaker aangeven dat de veiligheid in de buurt is verbeterd dan verslechterd. Er is dus (ook) voor wat betreft de veiligheidsbeleving een voorzichtig positieve trend in de buurt. In de Jacques Veltmanbuurt is deze positieve trend niet aanwezig, hier klagen bewoners juist meer over jongerenoverlast. *“De harde kerngroep jongeren die daar zit is niet stevig genoeg aangepakt, sommige van die jongeren zitten er nog steeds, en het probleem neemt weer toe.”*

Buurtregisseurs

De buurtregisseurs zijn een belangrijke beschermende factor voor Slotervaart. De buurtregisseur is vaak op straat aanwezig, kent veel mensen, verbindt en is aanspreekpunten bij problemen.

Figuur 4.20 Portiekflats en laagbouwwoonungen in de Jacob Geelbuurt

Vernieuwingsplan Jacob Geelbuurt

De Jacob Geelbuurt is een stedelijk vernieuwingsgebied. Woningbouwcorporatie De Alliantie werkt samen met stadsdeel Nieuw-West aan een plan voor integrale vernieuwing van de buurt. De vernieuwing zal betrekking hebben op in ieder geval de domeinen sociaal, sociaal-economisch en fysiek, waaronder sloop-nieuwbouw van enkele honderden appartementen. Bij uitvoering kan dit ingrijpende plan positief uitpakken voor het samenleven in de Jacob Geelbuurt omdat meerdere risicofactoren worden geadresseerd waaronder achter de voordeur problematiek en overlast op het niveau van portieken.

Preventief beleid jongeren en kinderen

In Slotervaart wordt ambulant veldwerk uitgevoerd door Streetcornerwork. Zij spreken jongeren in de leeftijd 12-22 jaar aan en bieden begeleiding of verwijzing. Hiernaast zijn ook straatcoaches actief. Het sportbuurtwerk is –zeer beperkt- actief. Hiernaast zijn er weinig activiteiten en voorzieningen voor tieners en jongeren boven de 12 jaar. Voor kinderen zijn er naschoolse activiteiten op de Huizingaschool. Volgens professionals zouden kinderen in de leeftijd van 8-14 jaar meer prioriteit in het beleid moeten krijgen. Zij zijn de toekomst van de wijk; er is vooral behoefte aan toezicht en begeleide sport- en spelactiviteiten na schooltijd. Deze kinderen en tieners zijn nog te kneden. Sport en spel zijn middel. Het samenspelen en positief gedag gaat bij deze kinderen niet vanzelf. Door spel en sport zijn ze op een positieve manier bezig, omdat ze beter leren samenspelen, talenten ontwikkelen, en ruzies zonder schelden op te lossen. Er is daarbij tevens behoefte aan positieve rolmodellen, zoals jongeren uit de eigen wijk die als stage of bijbaan activiteiten begeleiden.

Community Center

Volgens het buurtuitvoeringsprogramma van de Jacob Geelbuurt zou de Johan Huizingaschool (thans een brede school) een 'Community Center' moeten worden, om een ontmoetingspunt voor de buurt te worden en voorzieningen te verenigen onder een dak. In het groeps gesprek met professionals bleek dat dit plan is afgeblazen. *"Vijf jaar geleden is gestart met de voorbereidingen en door het opzetten van dit Community Center had de school een wijkfunctie gekregen. In dit centrum zouden 10 programma's aangeboden worden van naschoolse activiteiten tot activiteiten (vooral) op het gebied van zorg. Een voorbeeld daarvan is het ouderlokaal. Verder zouden er opvoedcursussen, fietslessen en koffieochtenden georganiseerd worden. Deels doet de school dat nu ook, maar in de toekomst zal dat verminderen door de bezuinigingen vanuit het stadsdeel. De*

school richt zich in toekomst voornamelijk op het lesgeven en op een beperkter aantal naschoolse activiteiten". Verschillende professionals zien het niet doorgaan van het Community Center als een gemiste kans voor de buurt, omdat er in de wijk veel behoefte is aan ontmoeting en aan een aanbod van naschoolse activiteiten. Nu wordt in de wijk gesproken over het idee van een Integraal Kindcentrum (IKC). Dat moet een aanbod worden voor kinderen tot half 7 in de avond. De school twijfelt (nog) hierop in te zetten, want de teleurstelling over het Community Center is binnen de school nog groot. Andere scholen in de buurt lijkt het soms wel te lukken; die hebben de samenwerking gezocht met de kinderopvang en het OKC.

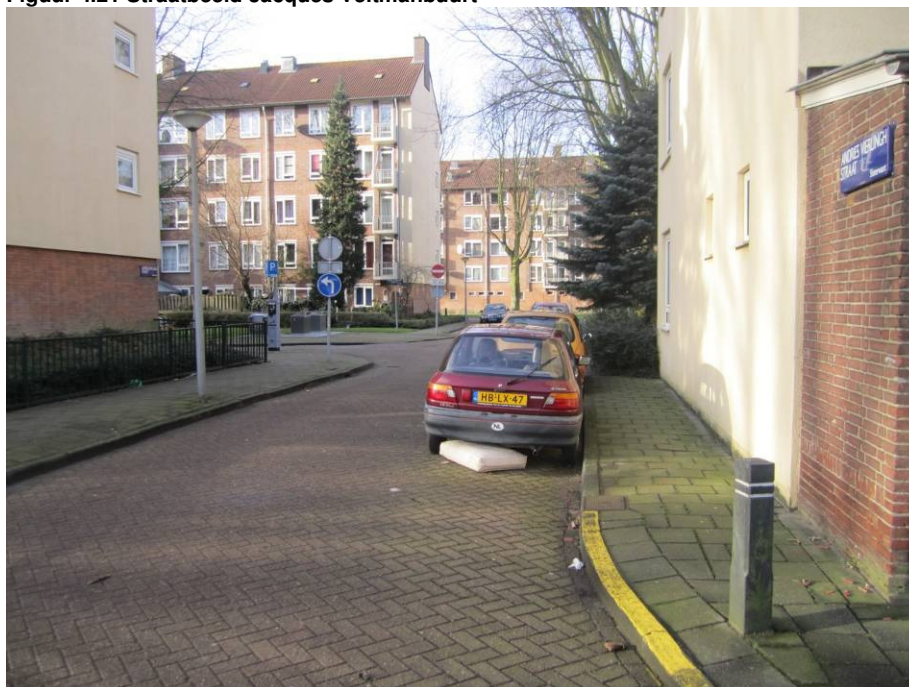
Publieke familiariteit

In Slotervaart is vanuit De Alliantie aandacht voor het vergroten van publieke familiariteit en informele sociale controle. Door de Alliantie zijn portiekgesprekken gevoerd met bewoners die aan eenzelfde portiek of trap wonen om wederzijds begrip tussen de bewoners te vergroten en onderlinge spanningen te verminderen door afspraken te maken of om er achter te komen wat er leeft in een buurt. In sommige portieken was er een grote opkomst van bewoners en was het project een succes, maar in andere portieken *"kwamen we er niet in."* Uit de gesprekken bleek dat juist op het portiekniveau spanningen in de buurt voorkomen, maar dat er grote verschillen zijn tussen portieken. Deze verschillen zitten in de ernst van overlast maar ook in de mate waarin bewoners met elkaar (kunnen) communiceren. Ook is gebleken dat een enkele "sterke" bewoner de sfeer in een portiek "boven water" kan houden. Door zich vasthoudend in te spannen in de contacten naar burens, zijn deze bewoners in staat om vertrouwen te winnen. *"In verschillende portieken zijn er –meestal oudere autochtone bewoners- waarop door burens een beroep wordt gedaan, bijvoorbeeld om te helpen bij het leggen van contacten met de corporatie als er iets kapot is of met instanties als er een ander probleem is; ook wordt aan deze mensen soms gevraagd om te helpen met het invullen van formulieren."*

Ontmoetingsplekken

In de Jacques Veltmanbuurt zijn enkele ontmoetingsplekken voor bewoners, waaronder buurtcentrum Het Anker. In de Jacob Geelbuurt worden volgens professionals en geïnterviewde bewoners ontmoetingsruimtes gemist. Een van hen verwoordt dit als volgt *"Het Huis van de Wijk komt niet in de buurt, en in de Villa zijn geen activiteiten meer maar werd door bepaalde groepen in het verleden goed bezocht. Het is nu lastig om met bewoners of jongeren een locatie in de buurt te vinden voor activiteiten. Misschien kunnen scholen daarvoor worden gebruikt, maar dat geeft voor de scholen vooralsnog allerlei praktische bezwaren, vooral in de avonden. Zoals: wie houdt toezicht, wie is verantwoordelijk en hoe wordt voorkomen dat bezoekers overal in de school kunnen komen."*

Figuur 4.21 Straatbeeld Jacques Veltmanbuurt

Aanpak achter de voordeur problematiek

In Slotervaart heeft de achter de voordeur aanpak al jaren prioriteit, de wijk is hierin een van de koplopers in de stad. De AV-aanpak wordt uitgevoerd op basis van het Sociaal Investeringsprogramma (SIP). Het SIP is een 'achter de voordeur'-project dat als doel heeft om hulpverlenende instanties en mensen met problemen beter met elkaar in contact te laten komen. De 'bewonersadviseurs' bellen bij alle huishoudens in een straat aan en spreken met bewoners over werk, inkomen, woning en opvoeding.

Een specifieke vorm van achter de voordeur problematiek, die in Slotervaart niet zelden voorkomt, is de problematiek waar allochtone vrouwen mee kampen binnen een context van lage integratie. Vrouwen zitten thuis, spreken de taal niet, weten zich niet te redden. Effectieve opvoeding en toezicht op kinderen wordt hierdoor lastiger. Een initiatief in Slotervaart die zich juist op deze problematiek richt is Nisa 4 Nisa, die zich inzet voor de emancipatie van de migrantenvrouwen. De organisatie is voor vrouwen bijzonder laagdrempelig. Vooral Marokkaanse Amsterdammers weten de Nisa 4 Nisa te vinden, maar Turkse vrouwen zijn een groeiende groep. Vrouwen komen naar de organisatie toe met veel, en soms ernstige, hulpvragen. De politie heeft wekelijks contact. De organisatie biedt activiteiten aan (fiets en zwemlessen, opvoedcursussen en nog veel andere activiteiten). Ook is er een meidenclub (Marokkaanse meisjes).

Ook het Ouderlokaal van de Johan Huizingaschool heeft in de buurt een meerwaarde, in het bijzonder ten aanzien van opvoedingsproblematiek. Volgens de school "zitten veel van de ouders met de handen in het haar over hoe zij hun kinderen moeten opvoeden. De voorziening is laagdrempelig voor ouders die feedback willen krijgen en hun verhaal kwijt willen".

Eigen kracht van bewoners

De eigen kracht van bewoners om *zelf* bij te dragen om het samenleven te verbeteren en spanningen in de buurt te voorkomen, is aanwezig bij een beperkt deel van de bewoners in Slotervaart. Mensen die 'overleven' of een laag niveau van integratie hebben, nemen veelal niet deel aan activiteiten, het heeft voor veel bewoners geen prioriteit. Net zoals in Osdorp geven enkele professionals aan dat er meer mogelijkheden zijn om mensen te activeren als vrijwilliger als daar een vrijwilligersvergoeding tegenover zou staan. Hier staat tegenover dat er wel degelijk een potentieel aanwezig is in de wijk voor (meer) eigen inzet door bewoners. Niet iedereen hoeft actief te zijn, een klein aantal sterke bewoners kan al veel in gang zetten. Al genoemd is de kracht van "sterke bewoners" die een heel portiek "boven water" kunnen houden. Ander voorbeeld is dat in de Jacob Geelbuurt vier actieve bewonerscommissies zijn. Drie van de vier commissies zijn gekoppeld aan de corporaties, ook is er nog een kleine vereniging van bewoners van de particuliere verhuurder DVM. Deze organisaties organiseren soms activiteiten waar ook de buurt in bredere zin iets aan heeft. Recent is er op initiatief van een van de vier bewonerscommissies bijvoorbeeld een schoonmaakactie gehouden in samenwerking met de scholen. Daarin maakten kinderen en buurtbewoners de openbare ruimte schoon. Er liggen kansen om dit vaker te doen. Zoals een professional het verwoordt: *"Het was opvallend dat kinderen het schoonmaken ook echt leuk lijken te vinden"*.

Ook de sterke buurtbetrokkenheid in de hofjes in de laagbouw biedt volgens professionals kansen voor de wijk. De gedeelde normen en waarden over het samenleven in de buurt, zorgen ervoor dat mensen de handen uit de mouwen willen steken. Sommige bewoners doen dit ook, voornamelijk op het gebied van schoonmaken. De "kracht" van deze bewoners zou, *"als het goed wordt aangepakt en met erkenning voor de bewoners"*, benut kunnen worden ook voor andere delen in de buurt. *"De ouderen zouden bijvoorbeeld in samenwerking met de school een schoonmaakactie met kinderen kunnen begeleiden."*

Synergie van het beleid

In Slotervaart zijn veel organisaties aanwezig, waaronder corporaties, diverse scholen, naschoolse opvang, diverse welzijn- en zorgaanbieders, Streetcornerwork, straatcoaches en jongerenwerk, etcetera. De corporaties, in het bijzonder De Alliantie, zijn belangrijke spelers met betrekking tot het tegengaan van de risicofactoren –zoals gebrek aan informele sociale controle, overlast- in de wijk. Hiernaast zijn er de ouderkamer en naschoolse activiteiten voor kinderen van de brede Huizingaschool. Er is een intensieve aanpak van achter de voordeur problematiek vanuit het stadsdeel. Professionals geven aan dat de samenwerking en de informatie uitwisseling niet altijd optimaal is in de wijk. Het vernieuwingsplan van de Alliantie en het stadsdeel biedt de mogelijkheid de risicofactoren die onderliggend zijn aan spanningen meer integraal aan te pakken en daarmee meer synergie aan te brengen in het betreffende beleid in Slotervaart.

4.4 Aangrijpingspunten voor beleid in stadsdeel Nieuw-West

In het onderzoek staan de risico- en beschermingsfactoren voor spanningen in wijken centraal. Vanuit die invalshoek hebben we gezocht naar voorbeeldprojecten en interventies die concreet worden uitgevoerd in de onderzoekswijken en die aansluiten op de geconstateerde risico- en beschermingsfactoren. Voordat we op de voorbeeldprojecten nader ingaan, merken we op dat ook in het reguliere beleid in het stadsdeel al veel

gebeurt ten aanzien van het terugdringen van risicofactoren en het bevorderen van beschermende factoren. Voorbeeldprojecten en interventies in wijken zijn vaak aanvullend op regulier (bovenwijks, stedelijk of landelijk) beleid of een intensivering daarvan, bijvoorbeeld omdat een wijk op bepaalde thema's extra aandacht nodig heeft. Een voorbeeld van regulier beleid is de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, waarin kwetsbare groepen worden ondersteund, overbruggende contacten tussen bewoners en bevolkingsgroepen worden bevorderd, evenals de participatie en 'eigen kracht' van burgers. Het sociaal-economisch beleid, in het bijzonder het werkgelegenheidsbeleid, beoogt bewoners perspectief te bieden op een baan en volwaardige deelname aan de samenleving. Het veiligheidsbeleid in wijken creëert de voorwaarden waaronder ontmoeting, positief samenleven en 'thuisvoelen in de buurt' überhaupt mogelijk zijn. Het jeugdbeleid bevordert ontplooiingskansen van jongeren, en beoogt vroegtijdige uitval tegen te gaan. Onderdeel van regulier beleid is – onder meer – ook de wijkaanpak, buurtgericht werken, stedelijke vernieuwing met sloop- en nieuwbouw of renovatie van verouderde woningen, leefbaarheidsbudgetten om zowel leefbaarheid als bewonersparticipatie te vergroten, gezinsaanpakken voor jongeren die dreigen te ontsporen, inzet op multiprobleemgezinnen, armoedebestrijding. De voorbeeldprojecten en interventies die in het rapport de revue passeren, zijn vrijwel allemaal te verbinden met doelstellingen en thema's uit regulier beleid.

Het beleid en de beschermende factoren in Slotervaart en Osdorp adresseren voor een groot deel de problematiek. In beide wijken zijn veel organisaties aanwezig, waaronder corporaties, diverse scholen, naschoolse opvang, diverse welzijn- en zorgaanbieders, Streetcornerwork, jongerenwerk, etcetera. Jongerenoverlast wordt geadresseerd door het beleid en voorzieningen. Buurtregisseurs zijn vaak op straat aanwezig, kennen veel mensen, verbinden en zijn aanspreekpunt bij problemen.

In Slotervaart zijn de corporaties, in het bijzonder De Alliantie, belangrijke spelers met betrekking tot het tegengaan van de risicofactoren in de wijk, zoals gebrek aan informele sociale controle en overlast. Andere belangrijke beschermende factoren zijn een intensieve aanpak van achter de voordeur problematiek vanuit het stadsdeel, de ouderkamer en naschoolse activiteiten voor kinderen van de brede Huizingaschool, en de organisatiekracht bij een deel van de bewoners. De beleidsvoornemens van De Alliantie en het stadsdeel voor vernieuwing van de Jacob Geelbuurt is *bij uitvoering* een belangrijke beschermende factor voor de buurt *in de komende jaren*. Deze beleidsvoornemens sluiten aan bij de risicofactoren in de buurt. *Aandachtspunten* die uit de interviews naar voren komen zijn dat volgens professionals de samenwerking en de informatie uitwisseling nog niet altijd optimaal is in de wijk. Het vernieuwingsplan van de Alliantie en het stadsdeel biedt de mogelijkheid de risicofactoren die onderliggend zijn aan spanningen meer integraal aan te pakken en daarmee meer synergie aan te brengen in het betreffende beleid in Slotervaart. Andere aandachtspunten zijn begeleide sport- en spelactiviteiten voor 8-12 jarigen; positieve rolmodellen voor kinderen en jongeren (zoals jongeren uit de buurt die activiteiten begeleiden); meidenactiviteiten; en het vergroten publieke familiariteit en weerbaarheid van bewoners. Taal, integratie en 'lik op stuk' beleid is een kernpunt bij de oplossing van problemen.

In Osdorp wordt het voorkomen van spanningen op portiekniveau geadresseerd door corporaties (portiek- en galerijgesprekken en huismeesters). Osdorp bezit 'eigen kracht'

bij een deel van de bewoners (zoals het 'huiskamerproject' en 'opvoedambassadeurs'), meer dan in veel andere wijken. Voor de wijk is deze eigen kracht een belangrijke hulpbron voor het verbeteren van het samenleven in de wijk, ook voor de komende jaren. *Aandachtspunten* die uit de interviews naar voren komen zijn voorzieningen voor meiden, begeleide activiteiten voor 8-14 jarigen en een meer integrale benadering van de risicofactoren. In Osdorp-Midden zijn een groot aantal organisaties aanwezig en er zijn veel activiteiten in de wijk. Dat is op zichzelf een beschermende factor, veel van deze activiteiten hebben immers een match met de in de wijk aanwezige risicofactoren. Het overzicht, de afstemming en de informatie-uitwisseling is echter niet altijd optimaal. Hiernaast kent de wijk een geschiedenis van veel kleine projecten met een tijdelijk karakter, er is volgens professionals behoefte aan meer continuïteit.

Nu de voorgenomen vernieuwingsplannen in Slotermeer-Zuidwest zijn opgeschort, moet een stevige aanpak volgen om verder afglijden te voorkomen. Belangrijke aandachtspunten in zo'n aanpak zijn intensivering van de inzet op onveiligheid, overlast en regulier beheer, een lik op stuk beleid voor vervuiling en overlast, aanpak sociale- en achter de voordeur problematiek, maatregelen om te sturen op de instroom van nieuwe bewoners (niet alleen 'kansarmen'), het aanhalen van de contacten met de scholen om de relatie tussen jong en oud te verbeteren. Deze thema's worden geadresseerd door het gebiedsarrangement en door de integrale aanpak ten aanzien van huishoudens met meervoudige problematiek; de uitvoering hiervan is kortom belangrijk. Hiernaast zou volgens professionals de focus van preventieve activiteiten in de buurt (meer) moeten liggen op kinderen 8-14 jaar; zij zijn de toekomst voor de buurt. Deze groep is nog 'kneedbaar', het is een belangrijke leeftijd om bij te kunnen sturen. Er is behoefte aan toezicht en correctie op straat, begeleiding om kinderen zonder ruzie te leren samenspelen, en 'positieve activiteiten' door kinderen in de buurt (zoals zakgeldprojecten en positieve rolmodellen). Begeleide sport- en spel activiteiten sluiten goed aan op de problematiek in de buurt: kinderen leren samen spelen, zich aan spelregels te houden en zich goed te gedragen. Hoewel in de buurt voor kinderen reeds een beperkt aanbod aan activiteiten in de buurt aanwezig is, heeft extra inzet op begeleide sport- en spelactiviteiten na schooltijd, evenals activiteiten speciaal gericht op meisjes en meiden, meerwaarde voor de buurt. Tot slot, Slotermeer-Zuidwest is en blijft voorlopig een gebied dat zich kenmerkt door een lage sociaal-economische positie, een verouderd woningbestand en een hoge diversiteit aan bevolkingsgroepen die op een kleine oppervlakte samenleven. Zolang er geen grote vernieuwingen in de wijk plaatsvinden zal er een zekere mate van spanningen aanwezig blijven in de wijk.

Tot slot willen we een aantal voorbeeld projecten noemen die relevant kunnen zijn voor de onderzoeksbuurten in Nieuw-West. De projecten worden toegelicht in de overkoepelde rapportage over alle buurten. Een interventie die op straat veel risicofactoren en beschermende factoren bij kinderen adresseert (speelveiligheid, prosociaal gedrag, samenspelen, toezicht, talentontwikkeling, betrokkenheid ouders) is de *Thuis Op Straat* (TOS) methodiek. Voorbeelden van rolmodellen in de buurt zijn Jongeren Sportief in Functie (stadsdeel West) en TOS. In het Huiskamerproject in De Kikker in Osdorp wordt eigen kracht van bewoners gecombineerd met opvoedingsproblematiek en het voorkomen van overlast; mogelijk ook toepasbaar in andere wijken. Initiatieven als Portiekgesprekken, galerijgesprekken en Beter Buren (deels al ingezet in het stadsdeel); alsmede Jongeren Buurt Bemiddeling (stadsdeel Zuidoost) en Hatecrime (Stichting

Connect) zijn gericht op het vergroten van wederzijds begrip tussen burens om irritaties te voorkomen, of op het door bemiddeling voorkomen van escalatie van conflicten tussen burens, of tussen buurtbewoners en jongeren. Voor dit thema is een actieve rol gewenst van corporaties. West In Kracht verbindt scholen meer met hun directe omgeving. Leerlingen, ouders en buurtbewoners worden wijkbemiddelaar. Voor Osdorp en Slotervaart geldt dat de synergie van het beleid op de risicofactoren nog optimaler kan door meer afstemming en continuïteit. Gekeken kan bijvoorbeeld worden naar het BuurtPraktijkTeam in de Baarsjes als voorbeeld van een aanpak waarin meerdere risicofactoren integraal worden geadresseerd. Voor wat betreft het op stuk beleid door corporaties –proactief overtredingen monitoren en beboeten– is een interessante casus de Gulden Winckelbuurt in West (Stadgenoot).

Bijlage 1 Veldwerk bewonersenquête

Fase 1

Twee soorten doelgroepen:

- bewoners met een telefoonnummer -> brief 1
- bewoners zonder een telefoonnummer -> brief 2

Inhoud brief 1:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging dat ze gebeld worden binnen enkele weken

Inhoud brief 2:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen

Fase 2

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) zijn uit het steekproefbestand verwijderd. Vervolgens is er aan de rest een herinneringsbrief gestuurd.

Inhoud brief:

- herinnering online mogelijkheid + mogelijkheid schriftelijke lijst op te vragen door hierover op te bellen naar O+S

Fase 3

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) zijn uit het steekproefbestand verwijderd. Vervolgens is er aan de rest weer een brief gestuurd. Er zijn nu drie verschillende brieven, die naar vier verschillende doelgroepen zijn verstuurd.

Vier soorten doelgroepen:

1. bewoners in 'moeilijke buurten' zonder telefoonnummer -> brief 1
2. bewoners in 'moeilijke buurten' met telefoonnummer -> brief 2
3. bewoners in 'makkelijke buurten' met telefoonnummer -> brief 2
4. bewoners in 'makkelijke buurten' zonder telefoonnummer -> brief 3

Inhoud brief 1:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging face to face

Inhoud brief 2:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging dat ze gebeld worden

Inhoud brief 3:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen

Fase 4

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) worden uit het steekproefbestand verwijderd. De overige bewoners zijn opnieuw benaderd: bewoners die brief 1 hebben ontvangen zijn thuis bezocht (face to face), bewoners die brief 2 hebben gehad, zijn telefonisch benaderd.

Bijlage 2 Populatie onderzochte buurten

Tabel 1 Herkomst van populatie van vier buurten in stadsdeel Nieuw-West

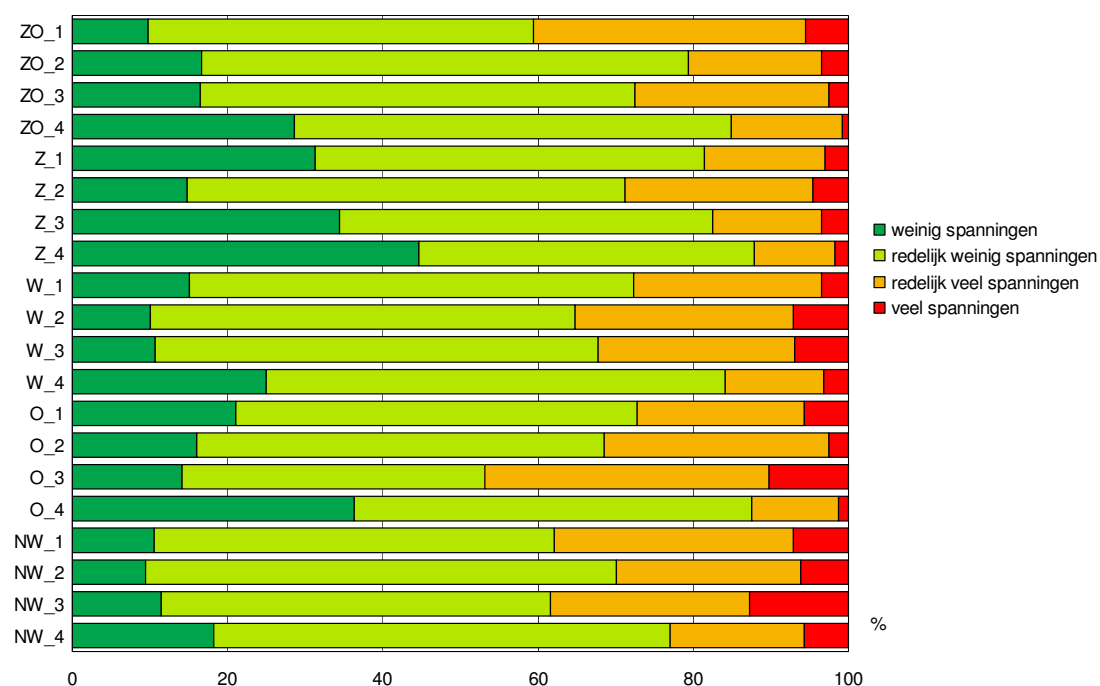
		Surina mers	Antillia nen	Turken	Marok- kanen	ov. niet- west. allocht.	west. alloch- tonen	autocht onen	totaal
Nieuw-West 1 (F85ce)	%	7,1	0,8	9,9	20,8	9,9	14,2	37,3	100
Nieuw-West 2 (F82bc)	%	8,4	1,1	15,6	27,0	8,4	12,6	26,9	100
Nieuw-West 3 (F77ab)	%	6,7	1,2	9,2	18,2	9,6	15,1	40,1	100
Nieuw-West 4 (F88ef)	%	8,2	0,9	4,0	5,2	6,9	13,7	61,1	100

Tabel 2 Sekse en leeftijd van populatie vier buurten in stadsdeel Nieuw-West

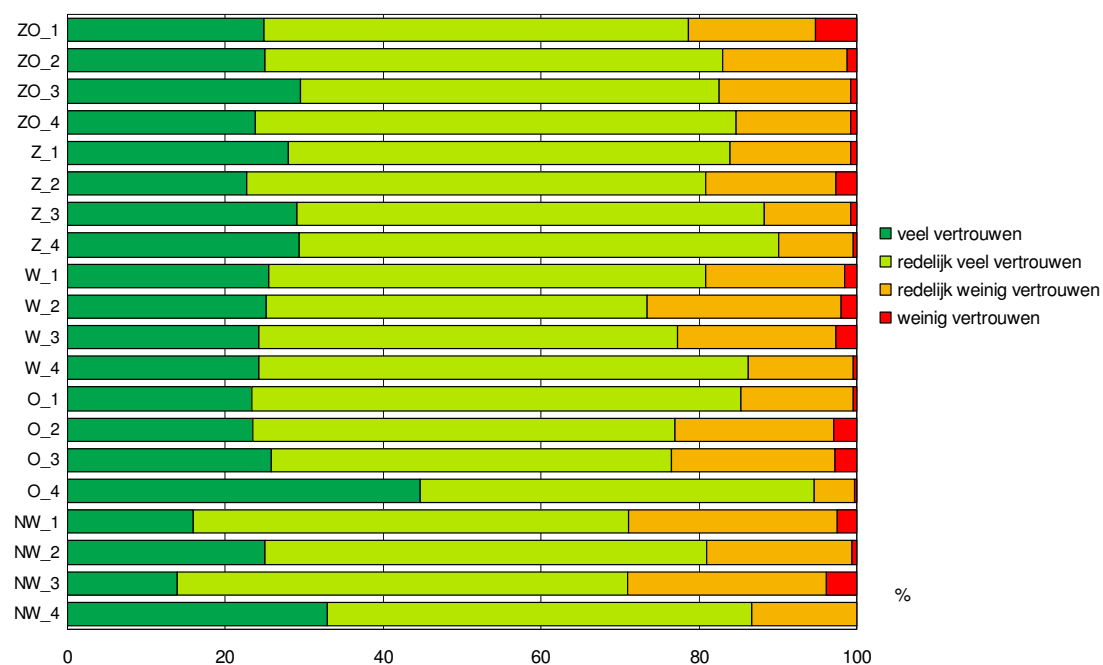
		man	vrouw	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
Nieuw-West 1 (F85ce)	%	48,6	51,4	40,1	26,5	17,4	15,9
Nieuw-West 2 (F82bc)	%	47,1	52,9	41,9	26,3	16,4	15,4
Nieuw-West 3 (F77ab)	%	52,6	47,4	36,2	27,0	21,3	15,4
Nieuw-West 4 (F88ef)	%	47,8	52,2	28,3	28,2	29,8	13,6

Bijlage 3 Spanningen en vertrouwen in 20 onderzochte buurten

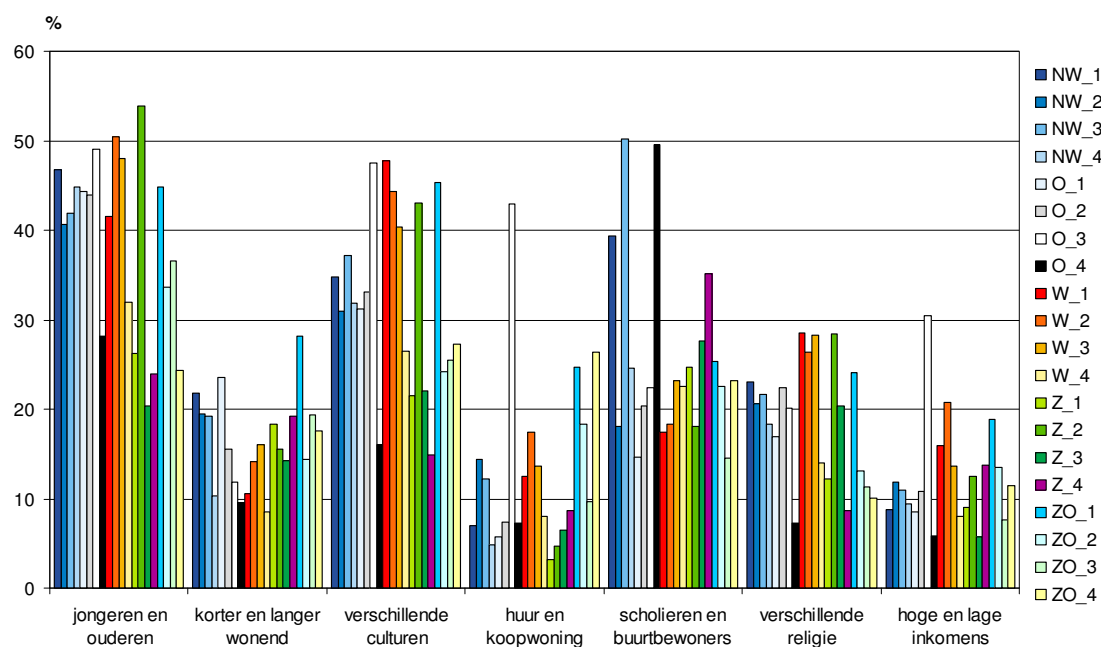
Figuur 1 Ervaren spanningen in de 15 onderzoeksbuurten en de 5 referentiebuurten in de stadsdelen: Zuidoost (ZO), Zuid (Z), West (W), Oost (O) en Nieuw-West (NW)

Figuur 2 Ervaren vertrouwen in de 15 onderzoeksbuurt en de 5 referentiebuurt in de stadsdelen:
Zuidoost (ZO), Zuid (Z), West (W), Oost (O) en Nieuw-West (NW)

Figuur 3 Groepen waartussen spanningen worden waargenomen in de 15 onderzoeksbuurtten en de 5 referentiebuurtten in de stadsdelen: Zuidoost (ZO), Zuid (Z), West (W), Oost (O) en Nieuw-West (NW)

Bijlage 4 Correlaties risicofactoren

Tabel 1 Correlatie tussen botsende leefstijlen en ervaren en waargenomen spanningen in de buurt¹
(n = 196, 179, 225, 212 eerste zeven, n = 57, 60, 35, 67 laatste drie)

	Nieuw- West 1 Slotervaart	Nieuw- West 2 Osdorp	Nieuw- West 3 Sloter- meerZW	Nieuw- West 4 Nieuw Sloten
bewoners verschillen in de normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	,46**	,48**	,52**	,43**
bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar om zouden moeten gaan	,39**	,42**	,54**	,41**
bewoners corrigeren hun kinderen te weinig als die overlast veroorzaken	,44**	,43**	,47**	,41**
bewoners hebben meningverschillen over het gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen in de buurt	,39**	,45**	,45**	,32**
bewoners hebben meningverschillen over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten	,28**	,35**	,46**	,24**
bewoners laten hun kinderen tot een laat tijdstip buiten spelen	,29**	,32**	,33**	,32**
bewoners zetten vuilniszakken te vroeg buiten of laten rommel achter op straat	,22**	,35**	,22**	,10
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege kinderen waar ze bang voor zijn	,46**	,20	,51**	,20
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege jongeren waar ze bang voor zijn	,48**	,26	,28	,40**
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege volwassenen waar ze bang voor zijn	,32*	,15	,46**	,32*

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05 Vetgedrukt = opvallend (bijvoorbeeld anders dan in andere buurten)

Tabel 2 Correlatie tussen contact tussen bevolkingsgroepen en ervaren spanningen in de buurt¹

	Nieuw-W 1 Slotervaart	Nieuw-W 2 Osdorp	Nieuw-W 3 Slotermeer ZW	Nieuw-W 4 Nieuw Sloten
contactfrequentie buurtbewoners andere herkomst	-0,24**	-0,32**	-0,14*	-0,10
verschil tussen contactfrequentie buurtbewoners eigen en andere herkomst	0,11	0,33**	0,17*	0,16*
weinig contact tussen buurtgenoten uit verschillende culturen	0,36**	0,43**	0,44**	0,39**

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05

Tabel 3 Correlatie tussen onveiligheid, rapportcijfers en ervaren overlast en criminaliteit en ervaren spanningen in de buurt¹

	Nieuw- West 1 Slotervaart **	Nieuw- West 2 Osdorp**	Nieuw- West 3 Sloter- meer ZW**	Nieuw- West 4 Nieuw Sloten**
onveilig in buurt	0,39	0,45	0,37	0,23
het pesten van specifieke groepen inwoners	0,54	0,46	0,51	0,47
vrouwen en meisjes die op straat worden	0,43	0,50	0,57	0,44
mensen die op straat worden lastig gevallen	0,43	0,53	0,46	0,51
schelden, brutaal gedrag	0,43	0,54	0,51	0,41
jeugdcriminaliteit	0,40	0,45	0,53	0,48
bedreiging	0,40	0,58	0,45	0,41
geluidsoverlast op straat	0,43	0,47	0,41	0,37
gewelddelicten	0,29	0,35	0,50	0,47
overlast van groepen jongeren	0,39	0,44	0,39	0,39
overlast door omwonenden	0,37	0,45	0,34	0,35
overlast van kinderen tot en met 14 jaar	0,35	0,50	0,42	0,22
bekladding van muren en/of gebouwen	0,34	0,44	0,33	0,24
rapportcijfer veiligheid in uw buurt	-0,39	-0,51	-0,45	-0,48
rapportcijfer woonomgeving	-0,34	-0,41	-0,45	-0,33

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** alle correlaties zijn hier significant op p<.01

Tabel 4 Correlatie tussen waardering politie en stadsdeel en ervaren spanningen in de buurt¹

	Nieuw- West 1 Slotervaart	Nieuw- West 2 Osdorp	Nieuw- West 3 Sloter- meer ZW	Nieuw- West 4 Nieuw Sloten
stadsdeel onvoldoende aandacht problemen	0,20**	0,18*	0,24**	0,26**
stadsdeel onvoldoende aandacht samenleven	0,24**	0,29**	0,27**	0,37**
politie weinig uit auto	0,10	0,21**	0,23**	0,25**
politie niet benaderbaar	0,18*	0,06	0,23**	0,10
politie houdt geen rekening met wensen samenleving	0,20**	0,16*	0,31**	0,16*
politie heeft te weinig tijd	0,17*	0,29**	0,28**	0,33**
politie weet niet hoe ze boeven moeten vangen	0,20**	0,13	0,18**	0,28**
politie bestrijdt niet succesvol criminaliteit	0,14	0,32**	0,29*8	0,31**

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05

Bijlage 5 Respondenten kwalitatieve verdieping

Stadsdeel algemeen

Hoofd afdeling Sociaal Domein
Procesmanager Stedelijke vernieuwing
Veiligheidscoördinator

Gesprekken Slotervaart (Jacob Geelbuurt en Jacques Veltmanbuurt)

Bewoners (8)

Professionals:

Buurtregisseur politie (Jacques Veltmanbuurt)
Buurtregisseur politie (Jacob Geelbuurt)
Opbouwwerker Stichting Eigenwijks
Ambulant jongerenwerker Combiwel
Wijkcoördinator stadsdeel voor Slotervaart-Zuid
Wijkcoördinator stadsdeel voor Slotervaart-Noord
Medewerkster Nisa 4 Nisa vrouwenmigrantenorganisatie
Communicatiemedewerker stedelijke vernieuwing (Jacob Geelbuurt)
Gebiedscoördinator De Alliantie
Coördinator Sport (stadsdeel)
Directeur Johan Huizingaschool
Projectleider vernieuwing stadsdeel (gebiedsarrangement Jacob Geelbuurt)
Coördinator opvoedingsondersteuning OKC Nieuw-West/Slotervaart

Gesprekken Osdorp

Bewoners (7)

Professionals:

Buurtregisseur politie
Ambulant jongerenwerker Combiwel
Participatiewerkster Impuls
Opbouwwerkers (2x)
Medewerkster huiskamerproject de Kikker
Gebiedsbeheerder Stadgenoot
Buurtcontactfunctionaris Amsterdam Nieuw-West Impuls
Productmanager Participatie Osdorp Impuls
Ondersteuner bewonersinitiatieven Steunpunt Wonen Nieuw-West (ASW)
Medewerker Sportstimulering Osdorp (stadsdeel)
Wijkbeheerder Eigen Haard en Ymere
Gebiedsregisseur Ymere
Bewonersadviseur Achter de Voordeur aanpak

Adviseur Meldpunt zorg en overlast
Pedagogisch adviseur OKC en SEZO
Bewonersondersteuner Wijksteunpunt Wonen Nieuw-West
Coördinator jeugd en veiligheid (stadsdeel)
Veldwerker Streetcornerwork

Gesprekken Slotermeer-Zuidwest

Bewoners (6)

Professionals:

Opbouwwerker Eigenwijks
Projectleider Sociaaleconomisch Slotermeer stadsdeel Nieuw-West
Wijkcoördinator Slotermeer-Oost stadsdeel Nieuw-West
Netwerkcoördinator 12+ stadsdeel Nieuw-West
Wijkbeheerder de Alliantie
Locatiehoofd Altra College West & Transferium West
Directeur Nova College Amsterdam
Bewonersadviseur Achter de Voordeur aanpak
Gebiedsbeheerder Stadgenoot
Gebiedsnetwerker stadsdeel Nieuw-West
Veldwerker Streetcornerwork
Predikant in kerk De Ontmoeting
Senior medewerker Woonservice Eigen Haard
Coördinator Sport stadsdeel Nieuw-West

Bijlage 6 Literatuur

Adang O, Quint H & Van der Wal R (2010) *Zijn wij anders? Waarom Nederland geen grootschalige etnische rellen heeft*. Apeldoorn: Stapel & De Koning

Allport GW (1954) *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison Wesley.

Bolt G & Torrance MI (2005) *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht: Nethur.

Boutellier H, Van Wonderen R, Tan S, De Groot I, Nieborg S (2007) *Sociaal vertrouwen in Oud-Zuid*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Blokland, T. (1998). *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk*, Kampen, Kok Agora.

Broekhuizen J en Van Wonderen R (2010) *Samenleven met verschillen. Over de ontwikkeling van een instrument om polarisatie en vertrouwen in buurten te meten*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Leerstoel Veiligheid en Burgerschap.

Morenoff, JD, Sampson, RJ, en Raudenbush, SW (2001). Neighborhood Inequality, Collective Efficacy, and the Spatial Dynamics of Homicide., *Criminology*, nr. 39(3), 517-560.

Sampson, RJ and Raudenbush SW (2004). The Social Structure of Seeing Disorder, *Social Psychology Quarterly*. nr. 67(4) 319-342.

Van Gemert, F (2006). Leven op het breukvlak. Essay: *Jeugdgroepen in conflict.*, *Secondant*, nr. 20 (3/4), 40-45.

Van Wonderen R & Boutellier H (2007) *Sociaal vertrouwen in de Marathonbuurt*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Van Wonderen R & Broekhuizen J (2011). Spanningen in buurten: Theoretische verkenning en empirische toetsing van risico- en beschermingsfactoren voor polarisatieprocessen. *Cahiers Politiestudies*, 18(1), 53-77.

